



03. Béns Socioculturals i Etnològics (BSE)

03. Béns Socioculturals i Etnològics (BSE)

CODI Nom

- BSE.01** Coves de Sant Oleguer
- BSE.02** Refugis i Polvorí
- BSE.03** Pavelló Municipal d'Esports
- BSE.04** Stolpersteine
- BSE.05** Bar "El Diluvio"
- BSE.06** Capella de Sant Josep Obrer
- BSE.07** Baygual i Llonch
- BSE.08** Antic edifici del Círcol Republicà Federal
- BSE.09** Teatre les Delícies - Patronat Eulàlia Garriga
- BSE.10** Plaques històriques existents

Coves de Sant Oleguer

BSE.01.BSE

FITXES RELACIONADES:

CONJ. ARQUIT. ELEM. ARQUIT. BÉNS ARQUEOL. BÉNS SOCIOE. BÉNS NATURALS BÉNS AMBIENT-PAISAT

CA

EA

BARP

BSE

BN

BAMP

LOCALITZACIÓ

Indret 13. Codi INE 187

Adreça/es Talussos del Ripoll
sector de la Llenera

Coordenades UTM x = 426825,1 ;
y = 4598856,2

Identificació al plànol
Grafisme categoria



Delimitació bé
Entorn protecció

DADES CADASTRALS

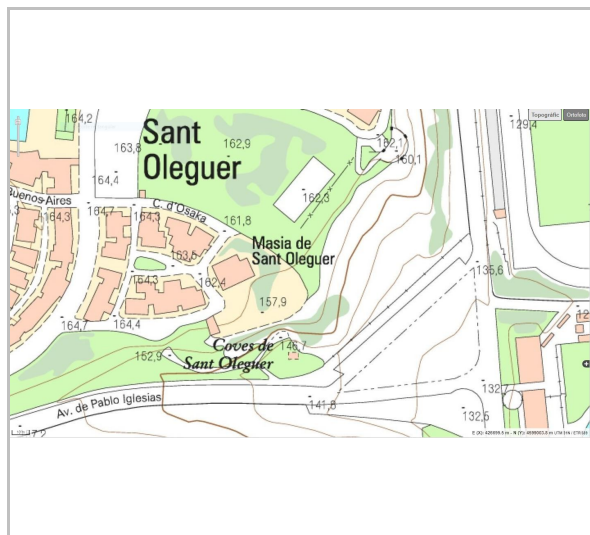
Número

Superfície

Sostre

N. plantes

Titularitat



Emplaçament
ICGC

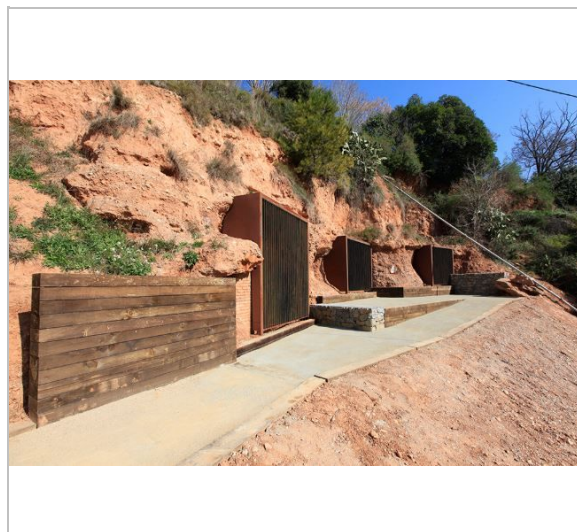


Visió general
Google

DADES URBANÍSTIQUES

Pla vigent Pla General Municipal
d'Ordenació de Sabadell
(PGMOS)

Classificació SUC (urbà consolidat)



Coves de Sant Oleguer

BSE.01.BSE

Fotografia del conjunt
Ajuntament de Sabadell

CATALOGACIÓ ANTERIOR

CATALOGACIÓ

<i>Tipus de bé</i>	Patrimoni sociocultural-etnològic
<i>Classificació</i>	Zona d'interès etnològic
<i>Categoria</i>	BPU
<i>Nivell prot.</i>	Nivell 2. Conservació
<i>Altres prot.</i>	Aquest conjunt disposa de protecció com a Bé arquitectònic. Protecció integral (S.11 EA).

DESCRIPCIÓ DEL BÉ

<i>Tipologia funcional</i>	Elements Singulars Socioculturals i Etnològics (SE)
<i>Subtipus funcional</i>	Coves naturals reconvertides en habitatge
<i>Context</i>	El conjunt d'Habitatges en Cova de Sant Oleguer són un conjunt excepcional per entendre la immigració a Catalunya durant el primer franquisme. Les seves característiques físiques, unit amb l'abundant material oral, literari, fotogràfic i cinematogràfic referent a aquest conjunt de coves permet una aproximació diversa als modes de vida d'un important nombre de ciutadans durant el període autàrquic franquista.
<i>Elements</i>	S'han portat a terme les actuacions per tal de rehabilitar i fer visitables al públic el conjunt d'habitatges excavats a les Coves de Sant Oleguer, un conjunt excepcional per entendre el fenomen de la immigració durant els primers anys del franquisme. El projecte comprén l'acondicionament dels accessos i entorn de les coves, la rehabilitació interior dels habitatges i la instal·lació de senyalització patrimonial. La rehabilitació de les coves de Sant Oleguer i el seu entorn, per tal de permetre el seu accés, ha possibilitat donar a conèixer un període de la història de Sabadell i ha permès informar a la població escolar, i als ciutadans en general, sobre les condicions de vida durant el primer franquisme, i el fenomen de la immigració en general.
<i>Ús actual</i>	Espai museografiat
<i>Ús original/altres</i>	Habitatges autoconstruïts
<i>Estat conservació</i>	Bo; Un cop rehabilitats els habitatges en cova, s'ha procedit a la seva difusió patrimonial, a partir de la senyalització divulgativa. Aquesta senyalització ha consistit en la instal·lació de diversos elements informatius (plafons) que ha permès, a través de fotografies i textos, interpretar i fer comprensible la significació patrimonial d'aquestes coves.
<i>Entorn protecció</i>	Per les característiques del conjunt en relació a la contemplació exterior, no es considera la necessitat de delimitar un entorn de protecció determinat, donat que es troba en un indret predeterminat que ha estat intervengut i condicionat, com espai públic, amb la voluntat de conformar i complementar els valors essencials, culturals i divulgatius, del conjunt.

ÀMBITS DE PROTECCIÓ I OBJECTE

<i>Entorn de protecció</i>	L'entorn ve delimitat per l'espai físic que conformen l'ambient particular on s'inscriuen les coves, per tal de no malmetre les qualitats pròpies del bé, la seva visualització i contemplació, així com les qualitats conformadores del paisatge que l'envolta. Així, per les característiques físiques inherents del conjunt de les coves i per la seva posició en relació a la contemplació exterior es considera la necessitat de delimitar aquest entorn de protecció determinat comprénent els vials d'accés i l'estructura dels talussos que conformen el conjunt de l'assentament de les coves preservades.
----------------------------	---

Coves de Sant Oleguer

BSE.01.BSE

☒ Valor històric

Als talussos argilosos del marge dret del riu Ripoll, durant els anys 1940-50, s'hi van excavar coves que servien de llar a moltes famílies immigrades. A l'àrea de Can Quadres i Sant Oleguer, l'any 1946 hi havia 112 coves habitades.

☒ Valor sociocultural i etnològic

L'ús de les coves com habitatges cal entendre'l en el marc d'una dura postguerra en què la ciutat va créixer espectacularment per l'arribada de població immigrada atreta per la demanda de mà d'obra de la industrialització tèxtil.

REGULACIÓ DE LES INTERVENCIIONS

Reg. intervencions

No es permet la modificació en la configuració original de les respectives coves, excepte les parts contràries al bé patrimonial.

Actuacions dirigides al sanejament, en el marc de la restauració d'elements inherents als valors tipològics i ambientals originals del bé, inclòs l'aportació d'elements complementaris com a recursos pedagògics implementats en la museografia del bé i del conjunt.

Restauració tipològica adequada a fi de preservar i posar en relleu les parts o elements destacats per aquests valors.

Obres de Manteniment i/o reparació; Consolidació; Reforma, millora, remodelació sense alterar els valors tipològics del bé original en la seva essència; Restauració; Reconstrucció i Reproducció (parts o elements necessaris per a la comprensió del bé).

Les actuacions de imatge, senyalització, identificació i didàctica, hauran de respectar els valors patrimonials que singularitzen aquest bé i es materialitzaran amb el màxim respecte per les coves, tant individualment com en el seu conjunt; en l'ofologia interior com en l'exterior i l'entorn; tenint cura en la utilització de materials compatibles amb les característiques singulars del bé o conjunt, com en el tractament de les textures i el

Usos permesos

Els que determina el PGMOS o POUM vigent i el planejament sectorial derivat, si s'escau.

Usos prohibits

Els que determina el PGMOS o POUM vigent i el planejament sectorial derivat, si s'escau.

Entorn de protecció

L'entorn ve delimitat per l'espai físic que conforma el conjunt ambiental on se situen les coves, tant individualment com en el seu conjunt, per tal de no malmetre ni les qualitats del bé/conjunt, ni els valors urbanístics i paisatgístics d'aquest indret. Es tindrà cura que aquestes coves i la morfologia, orografia i condicions de fauna i flora de l'ambient exterior, així com els camins d'accés i la senyalització, de manera directa o indirectament -si s'escau- conformin o preservin el paisatge en coherència amb els seus valors inherents.

Gestió

Tal i com s'esmenta en la fitxa del catàleg de béns arquitectònics (S.11), s'autoritzen en el temps les obres que constitueixin una actuació parcial al bé catalogat i que tenen per objecte reparar, restaurar a partir d'una diagnosi -mitjançant l'estudi dels valors originals- aspectes arquitectònics, tipològics sociològics i paisatgístics significatius, reforçar elements simples de la seva estructura o composició per garantir i/o restablir les condicions de seguretat, reparar desperfectes i complir amb les tasques de manteniment predictiu exigible en tot element catalogat, tant a nivell interior com en la seva dimensió exterior com a conjunt.

Altres intervencions

Tal i com s'esmenta en la fitxa del catàleg de béns arquitectònics (S.11), es permet l'adequació a les normatives sectorials d'accessibilitat i altres en la seva part exterior, d'acord amb el seu nivell de protecció, i de conformitat amb l'establert a l'article 37 de la normativa.

Es permet l'eliminació d'elements sobreposats que no siguin d'interès per la història de les coves i els que es demostrin incoherents amb l'estructura originària, així com amb modificacions i transformacions orgàniques que el bé hagi suportat en el temps. En definitiva, amb els seus valors patrimonials.

Altrament, es permeten les actuacions específiques derivades del manteniment predictiu i obres que constitueixin una actuació parcial al bé catalogat i que tenen per objecte

Coves de Sant Oleguer

BSE.01.BSE

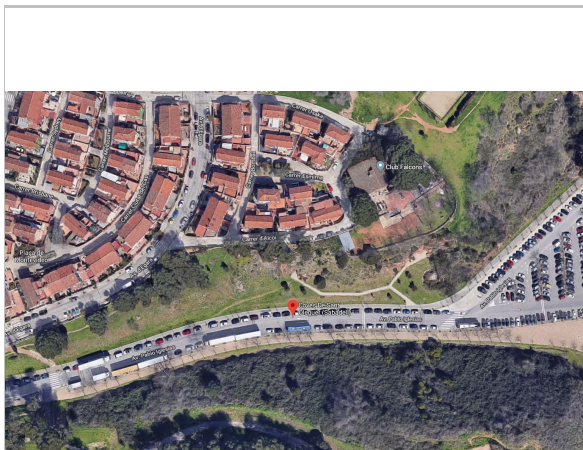
reparar, restaurar a partir d'una diagnosi -mitjançant l'estudi dels valors originals- aspectes tipològics i/o ornamentals significatius, reforçar elements simples de l'estructura del bé per garantir i/o restablir les condicions de seguretat estructural, les condicions de salubritat, higiene i seguretat.

INFORMACIÓ COMPLEMENTÀRIA

Informació històrica La immigració a Sabadell no es va produir únicament per motius econòmics, sinó també degut a motius socials i culturals. Les condicions de vida als llocs d'origen, i a Sabadell, són cada cop més oblidats degut a la mort de molts dels seus protagonistes, i a la pèrdua del paisatge físic que va originar aquest fenomen. Per tot això, el conjunt d'habitatges de Sant Oleguer ha de constituir un referent a la ciutat per explicar el període comprés entre els anys 40 i 50, no únicament al públic escolar, sinó també al conjunt de la població.

Bibliografia Ajuntament de Sabadell. Patrimoni i Història de Sabadell. Oficina de Patrimoni. Juanma Peláez.

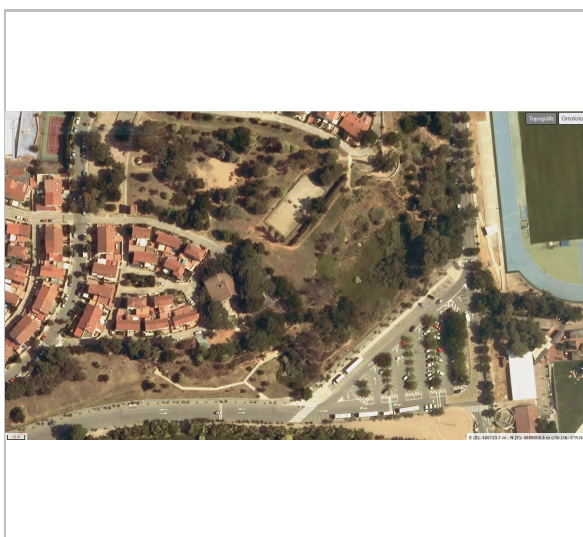
Actuacions finca Les principals actuacions que s'han portat a terme han estat les següents: ·Neteja i condicionament dels entorns i accessos a la zona de les Coves de Sant Oleguer: Els camins d'accés permetran la comunicació del barri obrer dels anys 50 nomenat Nostra Llar de Sant Oleguer, amb les coves, i de la Baixada de la Bassa (Avinguda de Pablo Iglesias) fins a les coves per a la seva observació. ·Realització dels estudis patrimonials per conèixer les característiques exactes d'aquest conjunt d'habitatges: Tant en el pas previ de redacció del projecte executiu de rehabilitació de les coves, com durant el procés de desenrunament de les coves i moviments de terres es preveu la realització d'una sèrie de tasques de caràcter patrimonial: estudi històric, seguiment arqueològic, i realització de la documentació gràfica de les coves un cop desenrunades. ·Desenrunament i consolidació de les coves: Actualment les coves estan reblertes amb runa i sediments. Es realitzaran actuacions per tal que siguin visibles des de l'exterior per a la seva comprensió.



Indret
Google

Coves de Sant Oleguer

BSE.01.BSE



Ortofoto
ICGC



Fotografia històrica
Annita Brunet / AHS



Fotografia històrica
Joan Bardes / AHS



Fotografia històrica
AHS



Fotografia històrica
AHS, 1954



Fotografia del conjunt abans de la intervenció
Juanma Peláez / Ajuntament Sabadell



Coves de Sant Oleguer

BSE.01.BSE

Refugis antiaeris i Arsenal i Polvorí

BSE.02.BSE

Altres denominacions Refugi antiaeri i Polvorí de l'Aeroport de Sabadell

FITXES RELACIONADES:

CONJ. ARQUIT. ELEM. ARQUIT. BÉNS ARQUEOL. BÉNS SOCIOE. BÉNS NATURALS BÉNS AMBIENT-PAISAT

CA

EA

BARP

BSE

BN

BAMP

LOCALITZACIÓ

Indret

Diversos barris

Codi INE 187

Adreça/es

Coordenades UTM

x = -

;

Identificació al plànol

Delimitació bé

y = -

Grafisme categoria

Entorn protecció



*Planta del Refugi i Polvorí de l'Aeroport
MHS*



*Refugi i Polvorí de l'Aeroport
MHS*

DADES URBANÍSTIQUES

Pla vigent

Pla General Municipal
d'Ordenació de Sabadell
(PGMOS)

Classificació

SUC (urbà consolidat)



*Visita al refugi i polvorí
MHS*

Refugis antiaeris i Arsenal i Polvorí

BSE.02.BSE

CATALOGACIÓ ANTERIOR

CATALOGACIÓ

<i>Tipus de bé</i>	Patrimoni sociocultural-etnològic
<i>Classificació</i>	Béns d'interès històric, social i etnològic
<i>Categoria</i>	Altres
<i>Nivell prot.</i>	Nivell 2. Conservació
<i>Altres prot.</i>	Aquests conjunts disposen de fitxes de béns arquitectònics: AD.03 EA Arsenal i polvorí de l'Aeroport / AD.04 EA Refugi antiaeri del carrer de Caresmar / AD.05 EA Refugi antiaeri del carrer Buxeda / AD.06.EA Refugi antiaeri del IES Pau Vila

DESCRIPCIÓ DEL BÉ

Tipologia funcional Arquitectura de Defensa (AD)

Subtipus funcional Elements de la Guerra Civil (1936-39). Refugis i Polvorí

Context En el decurs de la Guerra Civil (1936-39), la necessitat de crear refugis per vetllar per la defensa passiva de la població davant l'amenaça dels bombardejos feixistes, fou alimentada també i en bona part per la premsa, que a finals del 1936 publicà un article titulat 'A Sabadell no hi ha refugis'. A partir d'aquest moment es començà a plantejar la necessitat de construir refugis com a mitjà per garantir la protecció, en un primer moment de la població militar –a l'aeròdrom de Sabadell, o a la fàbrica Baygual i Llonch on hi havia els tallers de l'Aviació Naval- i posteriorment de la població civil –a l'actual IES Pau Vila o al carrer Buxeda cantonada amb Tetuan, sense oblidar el túnel dels ferrocarrils de la Generalitat de Catalunya en el seu tram que cobria l'antiga estació "Sabadell-Rambla", entre d'altres.

Elements

REFUGI ANTIAERI I POLVORÍ DE L'AEROPORT DE SABADELL

Un dels més remarcables i significatius és el Refugi Antiaeri i Polvorí de l'Aeroport de Sabadell. El refugi, construït entre els anys 1936 i 1937, es localitza als terrenys de l'actual Aeroport de Sabadell (abans denominat aeròdrom o camp d'aviació), està excavat en mina en un talús d'argila, té una planta en forma d'U i té dues entrades orientades a ponent. Cadascuna d'aquestes entrades encara conserven les portes blindades que permetien el tancament hermètic de la construcció. Les entrades donen pas a un vestíbul, el qual dona accés a les dues galeries principals i a una tercera que les uneix, en sentit nord-sud, per la part del fons. El recorregut total és de 112 m, a una profunditat de 14 m sota les pistes de l'aeroport.

En l'aeròdrom de Sabadell, en els primers mesos de la guerra, s'hi van construir un total de 10 refugis, per a la protecció del destacament militar i dels operaris que hi estaven mobilitzats.

REFUGI DEL CARRER DE CARESMAR

Al costat de la fàbrica Baygual i Llonch, en un descampat situat a la banda oest, es va construir un refugi antiaeri subterrani que també avui es conserva intacte, actualment sota uns naus de construcció relativament moderna (segona meitat del segle XX), al carrer de Caresmar cantonada amb el carrer dels Germans Farguell. Es tracta d'un refugi militar, atesa la funció de la fàbrica, i ateses també les seves característiques constructives, que res tenen a veure amb el model constructiu que es desenvolupà en els refugis antiaeris de caràcter civil a la nostra ciutat. És una construcció feta a 12 m de profunditat màxima respecte a la cota de carrer, de planta rectangular i de galeries distribuïdes en forma reticular, excavada al subsòl argilós i revestida totalment amb obra, amb els sostres de les galeries fets amb maó a plec de llibre, amb una superfície útil d'uns 162 m², amb una capacitat calculada per a 324-486 persones i amb dos accessos formats per dos trams

Refugis antiaeris i Arsenal i Polvorí

BSE.02.BSE

d'escaleres diferenciats en forma d'"L", situats en els extrems oposats.

REFUGI NÚMERO 1

Avui, d'aquests refugis construïts se'n conserven dos. El primer correspon al refugi núm. 1, (amb capacitat per a 600- 900 persones) i es localitza intacte en el subsòl del pati de l'actual Institut Pau Vila, al carrer de Jacint Verdaguer amb Viladomat.

REFUGI NÚMERO 2 (Refugi del carrer Buxeda, AD.05.EA)

El refugi núm. 2, amb capacitat per a 450-675 persones, es localitza intacte i perfectament accessible com a soterrani del bloc de pisos que hi ha a la cantonada dels carrers de Tetuan i Buxeda.

El model constructiu dels Refugis 1 i 2 va seguir la següent pauta: una construcció de planta rectangular excavada a una profunditat d'uns 5 m, amb una superfície total de 225 m², subdividida en tres galeries paral·leles en sentit longitudinal, interconnectades per obertures regulars, amb banquetes per asseure's en alguns punts dels laterals, amb dos accessos amb dos trams d'escaleres amb un colze situats en els extrems oposats en sentit diagonal (est-oest), amb una estructura feta de formigó i tot plegat recobert per una llosa explosiva també de formigó, amb el sostre de les galeries acabat en volta catalana amb maó pla, amb forats de ventilació.

REFUGI NÚMERO 11

L'altre refugi que va ser acabat, el núm. 11, amb capacitat teòrica per a 1.400 persones, estava emplaçat en un solar de la ronda de Ponent (la Riereta) fent cantonada amb el carrer de Joan Plans, però va ser destruït quan es va construir l'actual bloc de pisos en els anys 1975-1980, en fer-se l'aparcament subterrani i els fonaments.

REFUGI DE L'ESTACIÓ SUBTERRÀNIA DELS FGC AL CARRER DE LA REPÚBLICA

Un altre refugi de caràcter col·lectiu fou el de l'estació subterrània dels Ferrocarrils de Catalunya situada al carrer de la República (de Francesc Layret a l'època de la guerra), una construcció de l'any 1925 però que havia de servir de refugi a la població concentrada al nucli històric de la ciutat en cas d'emergència, tal com ho havia estipulat la Junta de Defensa Passiva Local (JDPL) de Sabadell d'acord amb les forces sindicals que controlaven el transport ferroviari públic de la Generalitat de Catalunya (UGT i CNT). Aquest espai podia haver acollit més d'un miler de refugiats en cas d'alarma per bombardeig, i resulta que avui, la ja antiga estació de Sabadell Rambla dels FGC, es troba en desús. Un espai que ja el podem considerar sobretot de memòria ferroviària, però també amb un xic de memòria de guerra.

El túnel de l'estació antiga "Sabadell Rambla" dels Ferrocarrils de la Generalitat és molt remarcable en la seva vinculació amb la defensa passiva de la ciutat. Al seu interior s'hi col·locaren sirenes i es dugueren a terme altres modificacions per adaptar-lo com a refugi habitual per als veïns de la ciutat.

EL TERRAT DE L'AJUNTAMENT

Arran del treball de recerca i investigació duta a terme per Genís Ribé, feta l'any 2016, va poder identificar un nou espai de memòria ben curiós i ben inèdit: "el del terrat del cos septentrional de l'edifici de l'Ajuntament, lloc on el mes d'agost de 1937 es va instal·lar una sirena d'alarma fabricada per l'empresa La Electricidad, EC (Empresa Col·lectivitzada). Aquesta sirena, del tipus III vertical, sense dispositiu morse, amb motor trifàsic de 5 HP (cavalls de potència), d'una freqüència de 50 períodes per segon i amb un rodet que gira a 2.850 revolucions reals per minut, va ser adquirida per l'Ajuntament de Sabadell i va ser instal·lada abans de la constitució formal de la JDPL de Sabadell (novembre de 1937).⁸ I aquesta sirena és un aparell que no ha deixat de funcionar des d'aquella data: primer per alertar del perill de bombardeig, després, en els anys 1940-1960, per fer proves d'alarma per simular emergències, a càrrec de l'Ajuntament franquista, i d'ençà del restabliment de la democràcia, per convocar concentracions pacífiques al voltant de l'Ajuntament, en condemna del terrorisme, a favor de la pau i la solidaritat amb diverses causes, davant casos de catàstrofes humanitàries; etc. Avui, aquest aparell ens remet a una memòria llunyana i singular, identificada també gràcies a una recerca recentment feta pel MHS: a la ciutat de Gernika es conserva una sirena similar

Refugis antiaeris i Arsenal i Polvorí

BSE.02.BSE

Ús actual

a la de Sabadell, que va sonar en el tristament i internacionalment conegut bombardeig del 26 d'abril de 1937, una sirena fabricada per la mateixa empresa La Electricidad, SA."

Ús original/altres

Espai visitable (Refugi i Povorí de l'Aeroport). Memòria històrica

Estat conservació

Refugis i Polvorí

Bo; REFUGI ANTIAERI I POLVORÍ DE L'AEROPORT DE SABADELL

En el cas del refugi i polvorí de l'Aeroport de Sabadell, les accions endegades pel MHS i per AENA han permès de posar-lo en valor i de recuperar-lo per al públic en general, programant visites coordinades a través del Museu d'Història de Sabadell (MHS).

REFUGI DEL CARRER DE CARESMAR

El seu estat és excel·lent, fins al punt que les escales que permeten baixar a les galeries del refugi conserven els passamans de ferro forjat original, i es conserva la línia de cablejat elèctric original.

REFUGI NÚMERO 1

Aquest refugi manté els seus dos accessos tapiats, i avui encara no s'han pogut localitzar les entrades originals per intentar la seva exploració arqueològica.

REFUGI NÚMERO 2

A aquest refugi es pot accedir des dels baixos comercials del bloc de pisos, ja que quan es va construir el nou edifici d'habitatges, el refugi es va integrar i reaprofitar com a soterrani propi.

ÀMBITS DE PROTECCIÓ I OBJECTE

Entorn de protecció Els refugis i l'arsenal-polvorí de l'aeroport que es localitzen, com a resultat dels processos urbanístics i de la recuperació de la memòria històrica, obligarà a estudiar, en un futur, quines són les millors maneres d'actuar-hi. Amb l'objectiu d'aprofundir en aquests temes i d'avançar en la definició de polítiques d'intervenció patrimonial, l'Ajuntament de Sabadell redactarà les propostes pertinents per dignificar cadascun d'aquests refugis.

☒ Valor històric

Infraestructura referent en el context de la història sabadellenca per la seva representativitat en la lectura d'una època, la Guerra Civil (1936-39) amb la presència d'elements significatius en la història de la ciutat.

☒ Valor arqueològic i paleontològic

Valor significatiu per l'estat de conservació de les estructures originals en un territori en ple desenvolupament i transformació.

☒ Valor sociocultural i etnològic

Béns referents en el context sociocultural i etnològic de Sabadell per les característiques representatives i la dimensió social que significaren els Refugis de la Guerra Civil de 1936-39 a la ciutat, en el record i la memòria.

REGULACIÓ DE LES INTERVENCIONS

Reg. intervencions Algunes de les construccions identificades com a Refugi i el Polvorí de l'Aeroport tenen protecció física especificada dins la categoria de Béns Arquitectònics (Nivell 2 Conservació). Per la resta d'elements identificats en la present fitxa de Catàleg el tractament serà de Conservació pels béns que es conserven i Documental per la resta. En cas que alguna construcció fos enderrocada per raons de planejament, seguretat o altres causes sobrevingudes, així com pels Refugis desapareguts, es procedirà a col·locar una placa de record, segons la imatge gràfica del Memorial Democràtic, que reculli aquest testimoni d'ubicar un Refugi en aquest indret.

Usos permesos Els que permet el planejament vigent.

Usos prohibits Els que permet el planejament vigent.

Entorn de protecció L'entorn ve delimitat per l'espai físic que conforma el Refugi o el Polvorí exclusivament, per tal de no malmetre ni les seves qualitats gràfiques i divulgatives, especialment la seva visibilitat. Es tindrà cura que aquest element i les edificacions vinculades directa o indirectament amb el mateix -si s'escau- conformin o preservin el paisatge en coherència amb els seus valors inherents.

Gestió Tal i com s'esmenta en les respectives fitxes de béns arquitectònics (AD.03 Arsenal i Polvorí de l'Aeroport / AD.04 Refugi antiaeri del carrer de Caresmar / AD.05 Refugi antiaeri N.1), abans de qualsevol intervenció de Reparació, Consolidació, Reforma,

Refugis antiaeris i Arsenal i Polvorí

BSE.02.BSE

Millora, Remodelació o Rehabilitació que es realitzi sobre el bé catalogat, s'haurà de redactar un informe patrimonial que reculli els aspectes i detalls inherents als orígens i l'evolució de la construcció fins l'estat previ a la intervenció proposada (aixecament actual, documentació i imatges històriques, reportatge fotogràfic actual, anàlisi de l'evolució urbanística del sector, així com l'estudi dels expedients d'obres per tenir documentades les modificacions o transformacions més destacades.

En els béns que estan associats a Àrees d'Expectativa Arqueològica i/o Paleontològica (NP.6) reconeguts en aquest pla requerirà la realització d'un control arqueològic en el seguiment dels treballs de condicionament. Davant l'aparició fortuïta de restes arqueològiques en el curs d'obres, el propietari queda obligat a comunicar-ho, immediatament, als serveis tècnics municipals i a la Comissió Territorial de Patrimoni Cultural del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya.

Altres intervencions Tal i com s'esmenta en les respectives fitxes de béns arquitectònics (AD.03 Arsenal i Polvorí de l'Aeroport / AD.04 Refugi antiaeri del carrer de Caresmar / AD.05 Refugi antiaeri N.1), es poden portar a terme actuacions específiques derivades del manteniment predictiu i obres que constitueixin una actuació parcial al bé catalogat i que tenen per objecte reparar, restaurar a partir d'una diagnosi -mitjançant l'estudi dels valors originals- aspectes tipològics i/o ornamentals significatius, reforçar elements simples de l'estructura del bé per garantir i/o restablir les condicions de seguretat estructural, eliminar cossos i altres elements sobreposats que no siguin d'interès per la història de la construcció protegida i es demostrin incoherents amb l'estructura originària i a les ampliacions orgàniques que el bé hagi suportat en el temps, així com reposar les condicions de salubritat, higiene, seguretat, ornament públic i l'adequació a les normatives sectorials d'accessibilitat i altres, preservant els valors patrimonials, d'acord amb el seu nivell de protecció.

INFORMACIÓ COMPLEMENTÀRIA

Informació històrica "La guerra va tenir un impacte evident en la població civil sabadellenca, com és lògic. Una de les reaccions al conflicte bèl·lic que va comportar més esforç organitzatiu i col·lectiu va ser la planificació de la defensa passiva de la població civil. Aquí s'hi va implicar de valent l'Ajuntament de Sabadell i aquella part de la societat que no estava mobilitzada per anar a lluitar als fronts ni per anar a treballar a la indústria de guerra. Aquestes accions es van centrar en tot un seguit de consells de seguretat col·lectiva i en termes materials van cristal·litzar en la construcció de refugis antiaeris i en la instal·lació d'una sirena d'alarma per advertir del perill de bombardeig aeri, al terrat de l'Ajuntament. A la ciutat de Sabadell es va projectar, per iniciativa municipal (que no veïnal com a Barcelona) un total de 13 refugis. D'aquests, finalment se n'acabaren construint tres, amb un cost final per a les arques municipals de 740.000 ptes. Les obres es portaren a terme per part de voluntariat; començaren l'octubre del 1937 i finalitzaren el mes de gener del 1939." (Genís Ribé, Sabadell i els espais de memòria de la Guerra Civil).

Bibliografia Sabadell i els espais de memòria de la Guerra Civil. Genís Ribé. Museu d'Història de Sabadell (MHS).
Benaul, Josep Maria; Calvet, Jordi; Casals, Lluís; Domingo, Artur i Pozo, José Antonio (1986). La República i la guerra civil. Sabadell 1931-1939. Sabadell: Ajuntament de Sabadell, 204 pàg.
Castells Peig, Andreu (1982). Sabadell, informe de l'oposició. Guerra i revolució 1936-1939. Volum V. Sabadell: Edicions Riutort, 327 pàg.
Deu Baigual, Esteve (2005). La indústria metal·lúrgica i de construccions mecàniques a Sabadell. Dels orígens al pla d'estabilització de 1959. Sabadell: Centre Metal·lúrgic, 182 pàg.
Diversos Autors (2009). "La Guerra Civil a Sabadell: novetats i perspectives de recerca (dossier temàtic)", Arraona. Revista d'Història, 32, pàg. 8-113.
Diversos Autors (2010). Sabadell, 1931-1945. Una esperança desfeta. Sabadell: Ajuntament de Sabadell / Museus Municipals, 240 pàg.
Gesalí, David i Íñiguez, David (2012). La guerra aèria a Catalunya (1936-1939). Barcelona: Rafael Dalmau, Editor, 575 pàg.
Madariaga Fernández, Francisco Javier de (2003). Las industrias de guerra de Cataluña durante la Guerra Civil. Tarragona: Universitat Rovira i Virgili (Tesi Doctoral inèdita), 820 pàg.
Ribé Monge, Genís (2011). L'arsenal i polvorí de l'Aeroport de Sabadell. Sabadell: Ajuntament de Sabadell / Museus Municipals (2a edició revisada), 37 pàg.

Actuacions finca ESPAIS GUERRA CIVIL. Figura 1. Mapa dels espais històrics de la Guerra Civil conservats a Sabadell: construccions de defensa militar, establiments de la indústria

Refugis antiaeris i Arsenal i Polvorí

BSE.02.BSE

de guerra aeronàutica i elements de defensa passiva de la població civil. Autor: Genís Ribé (base: Institut Cartogràfic de Catalunya).

LLEGENDA

- 1- Aeròdrom de Sabadell (aeroport de Sabadell).
- 2- Refugi antiaeri i polvorí número 1 de l'Aeròdrom.
- 3- Refugi antiaeri número 10 de l'Aeròdrom.
- 4- L'Aeronàutica (fàbrica de Baygual i Llonch).
- 5- Refugi antiaeri de l'Aeronàutica (carrers de Caresmar i Germans Farguell).
- 6- Restes de la garita de vigilància de l'emissora del Grup de Protecció de Vol de Can Gambús.
- 7- Refugi antiaeri número 1 (IES Pau Vila, carrers de Viladomat i Jacint Verdaguer).
- 8- Refugi antiaeri número 2 (carrers de Buxeda i Tetuan).
- 9- Estació dels Ferrocarrils de la Generalitat de Catalunya (Sabadell-Rambla).

Observacions

Sobre les indústries de guerra, Genís Ribé, del Museu d'Història de Sabadell (MHS) relata que "una altra fàbrica preexistent que es conserva en bona part en el seu estat original i que durant la guerra va servir per al proveïment tèxtil de l'exèrcit republicà, és l'antic vapor Llonch, l'establiment que s'emplaça a la carretera de Barcelona, al barri de Gràcia.

Aquesta indústria, fundada en els anys 1877-1884 i propietat de Llonch Hermanos, amb l'esclat de la guerra havia estat col·lectivitzada.

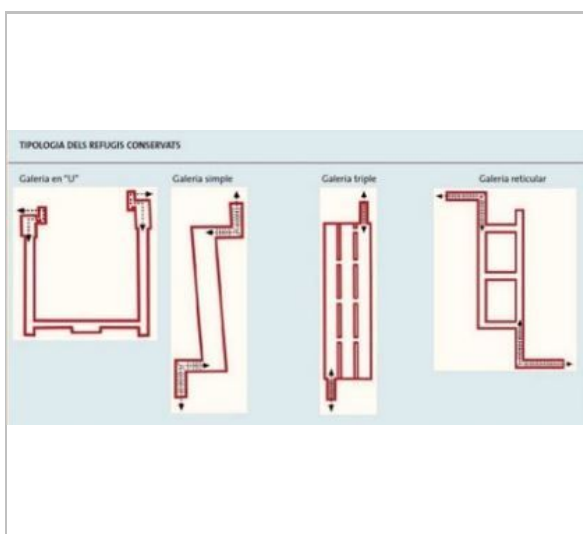
Com ja hem fet esment anteriorment, a la ciutat de Sabadell ens consta documentalment la reorientació de l'activitat productiva de les fàbriques cap a la indústria armamentística. Les dues empreses més importants al respecte foren la LESA / La Electricidad, EC (carrer de Bonavista, 16), que va fabricar vasos de mà per a granades, granades rompedores, autoblandats (3 en total, un autèntic fracàs), sirenes d'alarma, vàlvules elèctriques i làmpades per a altres fàbriques d'armament; i la CO (Colectividad Obrera) Casablanca (carrers de Ferran Casablanca-Cervantes-Zurbano i carretera de Barcelona), que es dedicà a la fabricació de beines o casquets i espoletes de cartutxeria, i del caixó amb mecanisme per al mosquetó tipus Màuser. Malauradament, cap d'aquests dos establiments industrials han sobreviscut fins als nostres dies, i van ser enderrocats en moments diferents del segle XX. La memòria física i espacial d'aquesta indústria de guerra és difícil de rastrejar, en aquests casos".



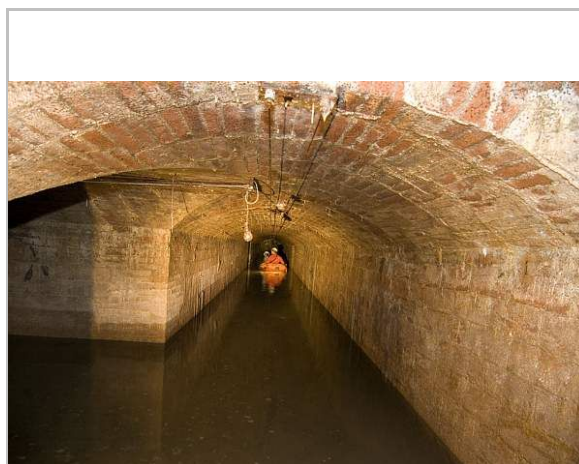
*Espai museografiat del refugi i polvorí
MHS*

Refugis antiaeris i Arsenal i Polvorí

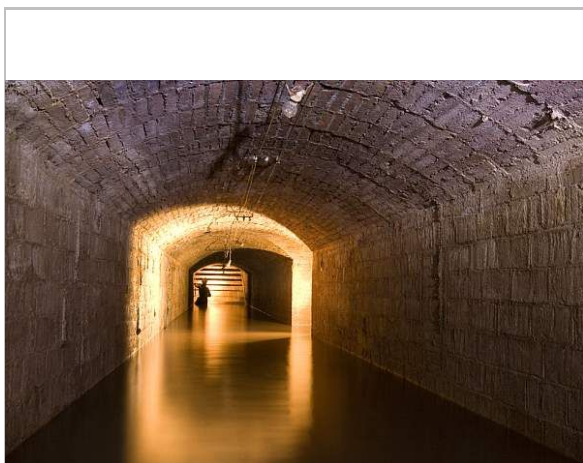
BSE.02.BSE



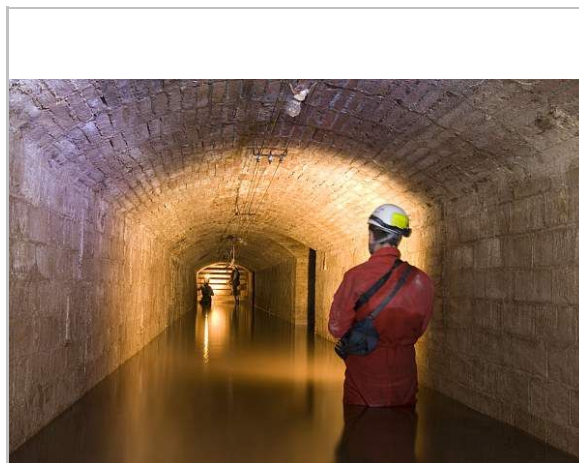
Tipologia dels Refugis
MHS



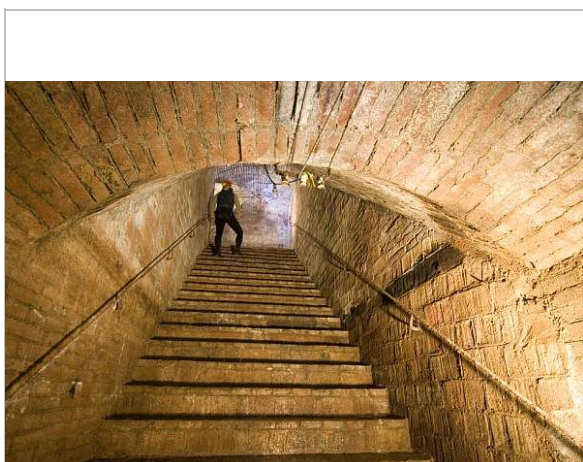
Refugi carrer Caresmar
MHS



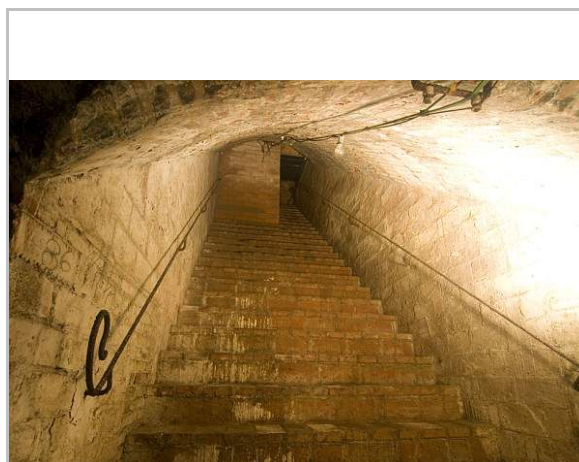
Refugi carrer Caresmar
MHS



Refugi carrer Caresmar
MHS



Refugi carrer Caresmar
MHS



Refugi carrer Caresmar
MHS

Refugis antiaeris i Arsenal i Polvorí

BSE.02.BSE



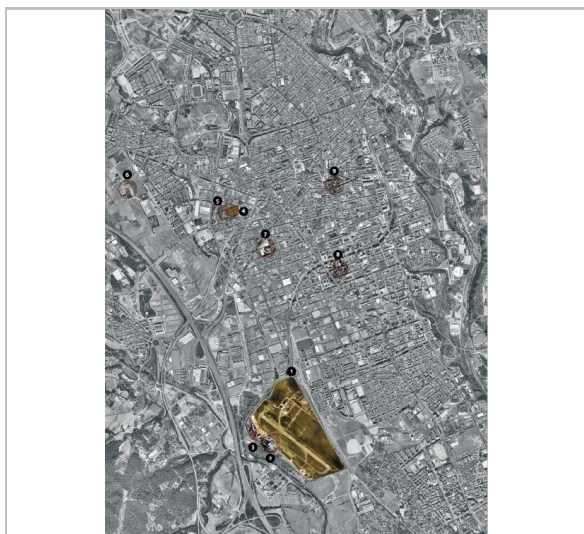
Refugi carrer Caresmar
MHS



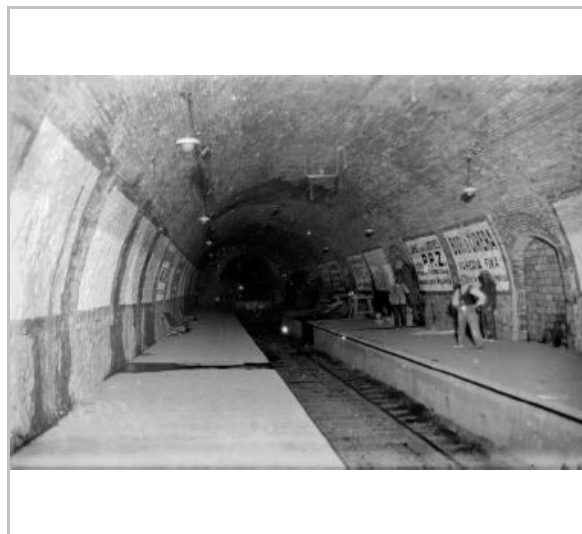
Refugi número 2
MHS

Refugis antiaeris i Arsenal i Polvorí

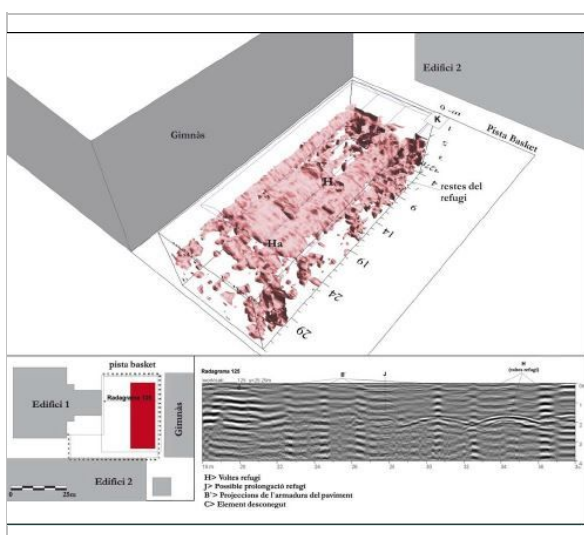
BSE.02.BSE



Espais Guerra Civil (1)
MHS



Espais Guerra Civil (1)
MHS, 1935



Refugi número 1-Restitució planimètrica
MHS



Pavelló Municipal d'Esports

BSE.03.BSE

FITXES RELACIONADES:

CONJ. ARQUIT. ELEM. ARQUIT. BÉNS ARQUEOL. BÉNS SOCIOE. BÉNS NATURALS BÉNS AMBIENT-PAISAT

CA

EA

BARP

BSE

BN

BAMP

LOCALITZACIÓ

Indret

Codi INE 187

Adreça/es

Carrer Sol i Padrís, de, 59

Coordenades UTM

x = 426509,0 ;
y = 4598996,0

Identificació al plànol
Grafisme categoria

Delimitació bé
Entorn protecció

DADES CADASTRALS

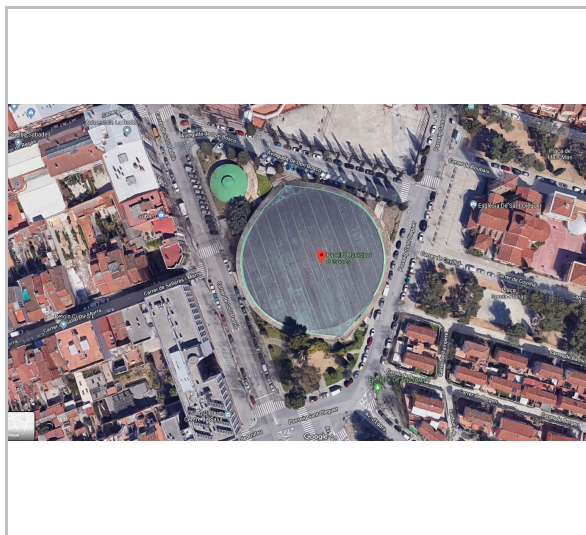
Número

Superfície

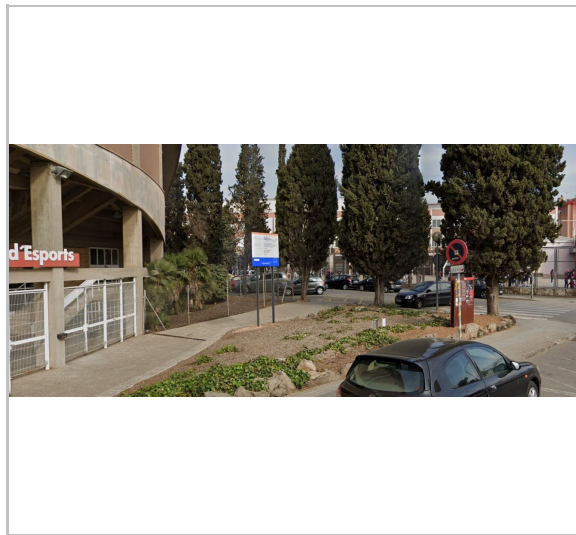
Sostre

N. plantes

Titularitat



Emplaçament Pavelló
Google



Panell davant Pavelló
Google

DADES URBANÍSTIQUES

Pla vigent

Pla General Municipal
d'Ordenació de Sabadell
(PGMOS)

Classificació

SUC (urbà consolidat)



Panell del memorial Democràtic

Pavelló Municipal d'Esports

BSE.03.BSE

Ajuntament de Sabadell

CATALOGACIÓ ANTERIOR

CATALOGACIÓ

<i>Tipus de bé</i>	Patrimoni sociocultural-etnològic
<i>Classificació</i>	Bé d'interès històric, social i etnològic
<i>Categoria</i>	Altres
<i>Nivell prot.</i>	Nivell 2. Conservació
<i>Altres prot.</i>	Aquest edifici disposa de protecció com a Bé arquitectònic. Protecció de conservació (AP/R.44 EA).

DESCRIPCIÓ DEL BÉ

<i>Tipologia funcional</i>	Elements Singulars / Espais i mobiliari urbà (S)
<i>Subtipus funcional</i>	Memorial Democràtic. Plafó divulgatiu
<i>Context</i>	El 25 de febrer de 1976, es van reunir en assemblea milers de persones al Pavelló Municipal d'Esports. Al matí s'hi concentraren 6.000 treballadors, mentre que a la tarda ja n'hi havia més de 10.000. Finalment envoltats de les forces policials, els treballadors en vaga deliberaren sobre la situació política i de conflicte que s'estava vivint a la ciutat. Fou la cristallització física, humana, social i política del moviment obrer a Sabadell, en confluència amb els moviments veïnal, estudiantil i ciutadà, i va ser una de les concentracions polítiques més importants que es va produir en aquests moments a tot Catalunya. L'Ajuntament dirigit per l'alcalde Burrull es començava a esgairar per totes bandes. El règim s'havia vist desbordat pels aires de llibertat que es respirava i l'administració franquista municipal era incapaç de donar resposta als múltiples fronts de conflictes socials, econòmics i polítics oberts arreu de la ciutat. Era el quasi final d'una vaga general política engegada el 23 de febrer, que havia nascut arran d'una repressió policial brutal d'unes manifestacions de mestres, alumnes i familiars –dels dies 13 i 19 de febrer–, i que va acabar abraçant gent de molts sectors laborals: el metall, el tèxtil, l'ensenyament, la banca... S'havia agredit i detingut moltíssima gent i es va acabar negociant el final amb les autoritats: una fiança municipal va permetre l'alliberament dels presos, majoritàriament obrers del sindicat CCOO i militants del PSUC. La vaga es desconvocà després d'una multitudinària assemblea que tingué lloc a les Pistes d'Atletisme el 26 de febrer, amb l'assistència de més de 30.000 persones.
<i>Elements</i>	La placa del Memorial Democràtic, instal·lada a l'exterior del Pavelló el mes d'octubre de 2018, serveix pel record i resta com a testimoni commemoratiu d'una de les concentracions polítiques més importants de tot el país en el període de la transició democràtica (1975-1978), celebrades al Pavelló d'Esports de Sabadell. La Vaga general de 1976 a Sabadell va ser la primera vaga general de la transició democràtica a l'Estat espanyol i, entre altres coses, va significar l'inici de la fi del franquisme a la ciutat. Per recordar tot el que va viure Sabadell i els seus protagonistes, l'Ajuntament de Sabadell juntament amb la Comissió de Memòria Històrica van promoure la col·locació al Pavelló Municipal d'Esports d'un element commemoratiu en record d'aquest esdeveniment que forma part de la Xarxa d'Espais de Memòria del Memorial Democràtic.
<i>Ús actual</i>	Pavelló Municipal d'Esports de Sabadell. Plafó divulgatiu
<i>Ús original/altres</i>	Pavelló Municipal d'Esports de Sabadell. Plafó divulgatiu
<i>Estat conservació</i>	Bo
<i>Entorn protecció</i>	Per les característiques de l'element de senyalització en relació a la contemplació exterior pròpia com de l'edifici de referència, no es considera la necessitat de delimitar un entorn de protecció determinat, donat que es troba en un indret predeterminat que conforma i complementa els valors essencials, culturals i divulgatius, de l'element.

Pavelló Municipal d'Esports

BSE.03.BSE

ÀMBITS DE PROTECCIÓ I OBJECTE

Entorn de protecció L'entorn ve delimitat per l'espai físic on se situa el plafó, per tal de no malmetre ni les seves qualitats gràfiques i divulgatives, especialment la seva visibilitat. Es tindrà cura que aquest element i les edificacions vinculades directa o indirectament amb el mateix - especialment el Pavelló Municipal d'Esports- conformin o preservin el paisatge en coherència amb els seus valors inherents.

☒ Valor històric

Element identificador en el context de la història contemporània de Sabadell per la seva representativitat en la lectura d'una època i un moment destacat en la història social i política de la ciutat.

☒ Valor sociocultural i etnològic

Element referent en el context de la història de Sabadell per la seva representativitat en la lectura d'una època i un moment destacat que ha de quedar palès com a testimoni del record i de la memòria històrica dels seus ciutadans.

REGULACIÓ DE LES INTERVENCIONS

Reg. intervencions Obres que constitueixin una actuació parcial a l'element de senyalització (plafó) i que tenen per objecte reparar, restaurar, renovar o reimprimir el mateix; reforçar elements simples de la seva estructura de suport o de fixació i/o restablir les condicions de seguretat i complir amb les tasques de manteniment predictiu exigible en tot element catalogat.

Usos permesos Els que permet el planejament vigent.

Usos prohibits Els que permet el planejament vigent.

Entorn de protecció L'entorn ve delimitat per l'espai físic on se situa aquest element (plafó), per tal de no malmetre ni les seves qualitats gràfiques i divulgatives, especialment la seva visibilitat. Es tindrà cura que aquest element i les edificacions vinculades directa o indirectament amb el mateix -el Pavelló Municipal d'Esports en aquest cas- conformin o preservin el paisatge en coherència amb els seus valors inherents.

Gestió Les tasques necessàries de manteniment predictiu dels elements de senyalització en l'espai públic de la ciutat, així com les actuacions necessàries que cal portar a terme per retornar al seu estat correcte davant qualsevol acte vandàlic.

Altres intervencions Es permet el desplaçament de la senyalització, sempre que sigui per causes justificades i regulades a partir d'un projecte que ho justiqui i en el marc del planejament vigent.

INFORMACIÓ COMPLEMENTÀRIA

Informació històrica Una setmana després dels fets de Sabadell, es va produir la repressió policial de la vaga obrera de Vitòria-Gasteiz, amb una massacre amb resultat de morts i ferits. Com reconegué el periodista Xavier Vinader, testimoni que va viure la vaga sabadellenca en directe, Sabadell va ser l'única ciutat a Espanya on durant una bona colla de dies el poder va estar en mans dels obrers, que van conquerir els carrers, en un context de postfranquisme polític molt complex. Pel ministre de l'Interior d'aquells temps, Manuel Fraga Iribarne, Sabadell i Vitòria van ser el "Petrograd de 1917", fent al·lusió a la revolució russa.

El 20 de novembre de 1975 havia mort el dictador Francisco Franco. L'oposició antifranchista local, en marxa lenta però perseverant des mitjan 1960, va entendre que era el moment de forçar la màquina. La vaga general de 1976 a Sabadell ha acabat sent un símbol de la lluita del moviment obrer en un context històric de quasi ruptura amb el sistema polític postfranquista, que posa la ciutat i els seus ciutadans i lluitadors d'aquella època en el mapa de la recuperació de les llibertats democràtiques i de l'assoliment d'unes millors i dignes condicions en el treball i en la vida civil, en el context d'allò que amb el temps s'acabà denominant la transició democràtica.

Bibliografia Societat (<https://www.naciodigital.cat/sabadell/noticies/1233/societat>), Memorial Democràtic (<https://www.naciodigital.cat/sabadell/noticies/etiqueta/Memorial+Democr%C3%A0tic>), Pavelló d'Esports de Sabadell (<https://www.naciodigital.cat/sabadell/noticies/etiqueta/Pavell%C3%B3+d%27Esports+de+Sabadell>)

Pavelló Municipal d'Esports

BSE.03.BSE

CERCA

(<https://www.naciodigital.cat/sabadell/cercador>)

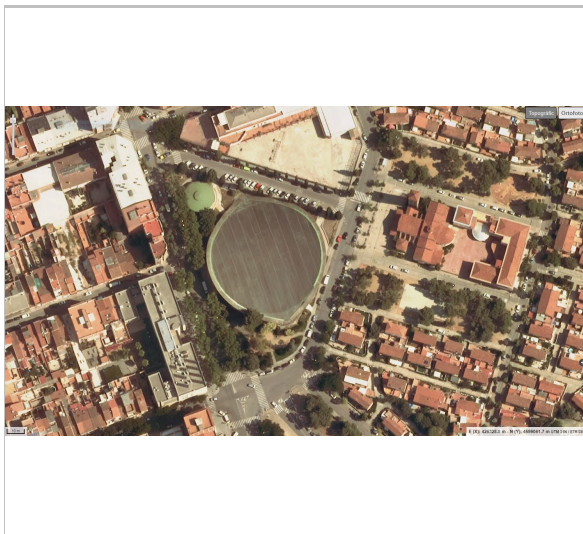
(<https://www.naciodigital.cat/sabadell/>) • ACCEDIX

Privacy

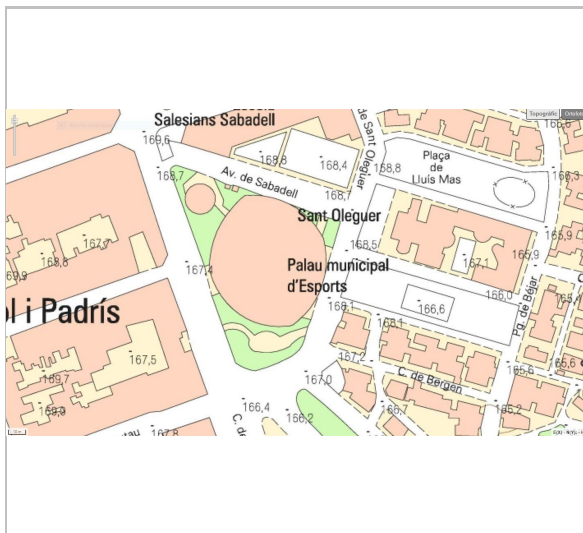
Observacions

L'acte d'inauguració es va fer el dimarts 9 d'octubre de 2018 i començà a les 6 de la tarda al Centre Cívic de Sant Oleguer amb una conferència a càrrec del Dr. Pere Ysàs i Solanes, catedràtic d'Història Contemporània de la Universitat Autònoma de Barcelona i membre del Centre d'Estudis sobre Dictadures i Democràcies. També es projectà la pel·lícula La vaga general de 1976 a Sabadell (durada: 13').

Posteriorment, a les 7 del vespre, es va desenvolupar l'acte institucional de presentació pública del monòlit al Pavelló Municipal d'Esports, amb paraules de representants del Memorial Democràtic i de l'Ajuntament, i la intervenció de testimonis de la Vaga que donaran veu a tothom que la va viure.



Panell del memorial Democràtic
ICGC



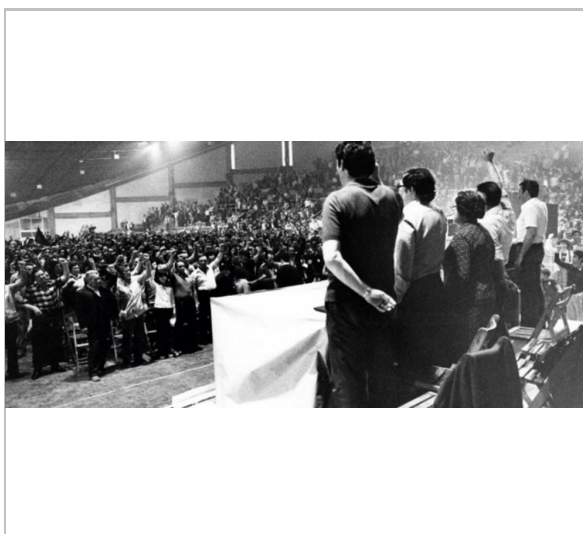
Topogràfic
ICGC



Fotografia històrica
Fons Andreu Segura. AHS

Pavelló Municipal d'Esports

BSE.03.BSE



Fotografia històrica
Fons Andreu Segura. AHS



Stolpersteine

BSE.04.BSE

FITXES RELACIONADES:

CONJ. ARQUIT. ELEM. ARQUIT. BÉNS ARQUEOL. BÉNS SOCIOE. BÉNS NATURALS BÉNS AMBIENT-PAISAT

CA

EA

BARP

BSE

BN

BAMP

LOCALITZACIÓ

<i>Indret</i>	Diversos barris	<i>Codi INE</i> 187
<i>Adreça/es</i>	Carretera de Barcelona, 558 Avinguda de Barberà, 343 Carrer de Manso, 71 Carrer de Latorre, 20-28 Carrer de Galceran de Pinós, 1 Carrer dels Montcada, 45 Carrer Jardí, 52 Plaça del Vallès, 26 Plaça de Magdalena Calonge, part alta Carrer de Larra, 59 Passeig de Manresa, 3 Carrer de les Comèdies, 19 Carrer de l'Escola Pia, 32 Raval de Fora, 36 Carrer de Llobet, 32 Carrer del Vapor, 26 Carretera de Caldes, 11 Carrer de les Cases d'en Sangés, 5 Carrer del Papa Pius XI, 172 Carrer de Paco Mutlló, 55 Carrer de Maria de Bell-lloc, 1 Carrer de Riera Villaret, 65 Carretera de Terrassa, 169 Plaça de Montserrat Roig Carrer de Sant Miquel, 18 Carrer dels Sentmenat, 144 Carrer de Sant Honorat, 85 Carrer de Sant Pau, 73 Carrer de l'Estrella, 129 Carretera de Barcelona, 547 Raval de Dins, 22 Passatge de Gertrudis Artigas, 5 Carrer de Jesús, 6 Carrer de Castellar, 19 Carrer del Pare Sallarès, 40 Carrer de Buxeda, 47 Carrer de Borrell, 6 Carrer de Piferrer, 25 Carrer de Pare Sallarès, 74 Carrer e Brutau, 217 Carrer de Narcisa Freixas, 29 Carrer de Turull, 71 Carrer del Convent, 96 Carrer de Santa Cecília, 3 Carrer de Riera Villaret, 46 Carrer de Garcilaso, 60 Carrer de Tetuan, 191 Carrer de Sant Cugat, 79 Carrer de Riera Villaret, 80 Carrer de Brujas, 161	

Stolpersteine

BSE.04.BSE

Rambla, 22
Carrer de Prat de la Riba, s/n
Carrer de Garcilaso, 118
Carrer del Taulí, 29
Avinguda de Barberà, 402
Avinguda de l'Alcalde Moix, 5
Carrer de la Salut, 123
Carrer de Vidal - Gran Via, s/n

Coordenades UTM x = - ; Identificació al plànol
y = - Grafisme categoria

Delimitació bé
Entorn protecció



Stolpersteine
MHS



Cartell de l'acte de record
MHS

DADES URBANÍSTIQUES

Pla vigent Pla General Municipal
d'Ordenació de Sabadell
(PGMOS)
Classificació SUC (urbà consolidat)



Stolpersteine col·locada
AV

Stolpersteine

BSE.04.BSE

CATALOGACIÓ ANTERIOR

CATALOGACIÓ

<i>Tipus de bé</i>	Patrimoni sociocultural-etnològic
<i>Classificació</i>	Bé d'interès històric, social i etnològic
<i>Categoria</i>	Altres
<i>Nivell prot.</i>	Nivell 2. Conservació

DESCRIPCIÓ DEL BÉ

<i>Tipologia funcional</i>	Elements Singulars / Espais i mobiliari urbà (S)
<i>Subtipus funcional</i>	Memorial Democràtic. Llambordes de record i testimoni
<i>Context</i>	Des del 2017, el Memorial Democràtic es coordina amb l'artista per a la instal·lació de les llambordes a Catalunya. Actualment hi ha 148 peces Stolpersteine arreu del territori català, de les quals 5 ja havien estat col·locades a Navàs (Bages) l'any 2015, per iniciativa de l'Ajuntament. A Espanya també se n'han col·locat 17 a les Illes Balears i 13 a Madrid, de moment. En total, se n'han col·locat més de 75.000 en una vintena llarga de països europeus. Des que el Memorial en lidera la coordinació, se n'han col·locat a les localitats de Castellar del Vallès (5), Cervera (3), Els Guiamets (1), Girona (16), Granollers (7), Granyena de Segarra (1), Igualada (10), Manresa (24), Olesa de Montserrat (10), les Oluges (1), Prenyanosa (1), el Pont de Vilomara i Rocafort (1), Sabadell (61), Sant Antolí i Vilanova (1), Sanaüja (1), Talaver (1) Torà (1), Tarroja de Segarra (1).
<i>Elements</i>	Les Stolpersteine són llambordes quadrades de 10cm x 10cm fetes de formigó i cobertes d'una fulla de llautó on es graven les dades de persones empresonades i deportades. S'han col·locat al paviment de davant dels edificis o llocs on les víctimes van viure o treballar en llibertat abans de l'empresonament o la deportació. Cada llamborda és única i es realitza a mà, com a gest de respecte i humanitat que vol contrastar amb l'exterminació industrialitzada dels nazis. A la ciutat de Sabadell hi ha instal·lades un total de 61 llambordes stolpersteine: - 59 dedicades a homes que van patir la deportació als camps de concentració i d'extermini nazi, 39 dels quals hi van morir assassinats i 20 dels quals en van sobreviure. - Les altres 2 llambordes estan dedicades a les dues germanes Masachs Borruei, assassinades per l'exèrcit nazi a la massacre comesa a la localitat francesa d'Oradour-sur-Glane, el 10 de juny de 1944. Estaven refugiades allà amb els seus pares exiliats, que no hi van morir.
<i>Ús actual</i>	Llamborda d'homenatge i record
<i>Ús original/altres</i>	Llamborda d'homenatge i record
<i>Estat conservació</i>	Bo; Els Stolpersteine s'han instal·lat en els carrers i voreres de Sabadell. Són llocs on s'exposen a tot tipus de condicions climàtiques, pols i brutícia. Com que el material de llautó de les plaques està sotmès a corrosió superficial, s'enfosquirà amb el pas del temps si no es neteja de tant en tant. Demnig recomana una neteja regular de les plaques. Moltes iniciatives d'altres ciutats europees han establert programes de neteja, així com actes puntuals de record. En aquests casos les Stolpersteine s'adornen amb flors o espelmes.
<i>Entorn protecció</i>	Per les característiques físiques i posicionals de les Stolpersteine en relació a la seva contemplació, no es considera la necessitat de delimitar un entorn de protecció determinat.

ÀMBITS DE PROTECCIÓ I OBJECTE

☒ Valor històric

Stolpersteine

BSE.04.BSE

REGULACIÓ DE LES INTERVENCIONS

<i>Reg. intervencions</i>	Obres que constitueixen una actuació parcial a l'element de senyalització (llamborda stolpersteine) i que tenen per objecte reparar, restaurar, renovar i/o restablir les condicions de seguretat i complir amb les tasques de manteniment predictiu exigible en tot element catalogat.
<i>Usos permesos</i>	Els que determina el PGMOS o POUM vigent i el planejament sectorial derivat, si s'escau.
<i>Usos prohibits</i>	Els que determina el PGMOS o POUM vigent i el planejament sectorial derivat, si s'escau.
<i>Entorn de protecció</i>	Vinculació estreta amb l'edifici on se situa l'habitatge de la persona deportada.
<i>Gestió</i>	Les tasques necessàries de manteniment predictiu dels elements de senyalització en l'espai públic de la ciutat, així com les actuacions necessàries que cal portar a terme per retornar al seu estat correcte davant qualsevol acte vandàlic.

INFORMACIÓ COMPLEMENTÀRIA

Informació històrica El Memorial Democràtic ha col·locat plaques Stolpersteine a diversos municipis catalans. Es segueix així l'impuls iniciat per la institució d'instal·lar 129 plaques dissenyades per l'artista Gunter Demnig en record de les persones catalanes deportades als camps nazis. Un Stolpersteine; literalment "ensopegada", metafòricament "ensopegada" és una mida d'una llamborda, de 10 per 10 centímetres, realitzada com un cub de formigó amb una placa de llautó inscrita amb el nom i les dates de vida de les víctimes d'extermini o persecució nazi, arreu de diferents ciutats d'Europa.

El projecte Stolpersteine, iniciat per l'artista alemany Gunter Demnig el 1992, té com a objectiu commemorar els individus a través el record del seu últim lloc de residència —o, de vegades, a l'obra— que va tenir la persona abans que ella mateixa fos víctima del terror nazi, l'eutanàsia..., i fos deportat/da a un camp de concentració o extermini o escapés de la persecució per emigració o suïcidi. Així, a partir del 23 d'octubre de 2018, s'han establert 70.000 Stolpersteine convertint el projecte Stolpersteine en el monument commemoratiu descentralitzat més gran del món.

La majoria de Stolpersteine commemoren les víctimes jueves de l'Holocaust. D'altres han estat col·locades per homenatjar sinti i romanís (també anomenats "gitanos"), els homosexuals, els físics o mentalment discapacitats, els testimonis de Jehovà, els mormons, els negres, els membres del Partit Comunista, el Partit Socialdemòcrata i el Resistència antinazi, l'oposició cristiana (tant protestants com catòlics), i els francmasons, juntament amb soldats de les Brigades Internacionals a la Guerra Civil (1936-39), desertors militars, objectors de consciència, ajudants d'escapament, capituladors, "criminals habituals", saquejadors i altres acusats de traïció, desobediència militar o perjudicar els militars nazis, com així com soldats aliats.

Bibliografia Kurt Walter & AG Spurensuche, Stolpersteine a Duisburg, Evangelischer Kirchenkreis Duisburg / Evangelisches Familienbildungswerk, Duisburg (2005) ISBN 3-00-017730-2 (en alemany)
Beate Meyer (editor), Die Verfolgung und Ermordung der Hamburger Juden 1933-1945. Geschichte, Zeugnis, Erinnerung, Landeszentrale für Politische Bildung, Hamburg (2006) (en alemany)
Kirsten Serup-Bilfeldt, Stolpersteine. Vergessene Namen, verwehte Spuren. Wegweiser zu Kölner Schicksalen in der NS-Zeit, Kiepenheuer & Witsch (2003) ISBN 3-462-03535-5 (en alemany)
Oswald Burger i Hansjörg Straub, Die Levingers. Eine Familie a Überlingen, Eggingen (2002) ISBN 3-86142-117-8 (en alemany)
Stumbling Upon Memories (FOTOS)

Actuacions finca Relació de persones deportades amb disposició de llambordes Stolpersteine:

Emília Masachs Borrueu
Sabadell (Vallès Occidental), 9-02-1933 / 10-06-1944
Exili: La família entrà a França cap al 12 de febrer de 1939. La mare, i se suposa que les dues filles també, són enviades a St. Martin-Belle-Roche (Saône et Loire) fins al setembre de 1939. Després són confinades al camp d'Argelers, fins al maig de 1940. Es retroben amb el pare i al juliol de 1940 es traslladen a Oradour-sur-Glane (Haute-Vienne). El 10 de juny de 1944, la població d'Oradour-sur-Glane fou ocupada i massacrada.
•Stolpersteine: Carretera de Barcelona, 558

Angelina Masachs Borrueu
Sabadell (Vallès Occidental), 22-08-1936 / 10-06-1944

Stolpersteine

BSE.04.BSE

Exili: La família entrà a França cap al 12 de febrer de 1939. La mare, i se suposa que les dues filles també, són enviades a St. Martin-Belle-Roche (Saône et Loire) fins al setembre de 1939. Després són confinades al camp d'Argelers, fins al maig de 1940. Es retroben amb el pare i al juliol de 1940 es traslladen a Oradour-sur-Glane (Haute-Vienne). El 10 de juny de 1944, la població d'Oradour-sur-Glane fou ocupada i massacrada.

•Stolpersteine: Carretera de Barcelona, 558

Pau Pallàs Alsina

Ripollet (Vallès Occidental), 5-9-1906 / Gusen (Àustria), 11-4-1941

•Filador

•Soldat de l'Exèrcit Republicà

•Deportació: Stalag VII-A Moosburg (40650), Mauthausen (6-8-1940. 3269)

•Stolpersteine: Avinguda de Barberà, 343

Emili Marquès Aracil

Alcoi (Alacant), 7-7-1908 / Gusen (Àustria), 1-4-1941

•Forner

•Milicià de la Centúria Alpina i soldat de l'Exèrcit Republicà

•Deportació: Stalag XVIII-B Krems-Gneixendorf (30111), Mauthausen (19-12-1941, 4314)

•Stolpersteine: Carrer de Manso, 71

Venanci Anglès Anglès

Masquefa (Anoia), 4-4-1912 / Gusen (Àustria), 16-12-1941.

•Obrer del ram de l'aigua

•Milicià de la Columna Macià-Companys i Sergent de la Divisió 30 de l'Exèrcit Republicà

•Deportació: Camp de refugiats d'Agde, Stalag V-D Estrasburg (2735), Mauthausen (13-12-1940, 4572)

•Stolpersteine: Carrer de Latorre, 20-28

Celestí Altarriba Bosoms

Gironella (Berguedà), 14-3-1898 / Gusen (Àustria), 20-7-1941

•Filador

•Deportació: Stalag VII-A Moosburg (40693), Mauthausen (6-8-1940, 3293), Gusen

•Stolpersteine: Carrer de Galceran de Pinós, 1

Josep Domènech Cortada

Cervià de les Garrigues (Les Garrigues), 6-5-1908 / Gusen (Àustria), 14-11-1941

•Obrer del ram de l'aigua

•Milicià de la Columna Maurín i soldat de l'Exèrcit Republicà

•Deportació: Camp de refugiats de Saint-Cyprien, CTE-34, Stalag X-B Sandbostel (89922), Mauthausen (3-3-1941, 3330)

•Stolpersteine: Carrer dels Montcada, 45

Emili Català López

Alcoi (Alacant), 22-3-1904 / Gusen (Àustria), 15-01-1942

•Teixidor

•Milicià i soldat de l'Exèrcit Republicà

•Deportació: Stalag XI-B Fallingbostel (87062), Mauthausen (27-1-1941, 5360), Gusen

•Stolpersteine: Carrer Jardí, 52

Valentí Oliveras Valls

Navarces (Bages), 8-3-1894 / Gusen (Àustria), 3-11-1941

•Peó fonedor

•Deportació: Camp de refugiats de Saint-Cyprien, Stalag XI-B Fallingbostel (87010), Mauthausen (27-1-1941, 6466)

•Stolpersteine: Plaça del Vallès, 26

Jaume Causenillas Gen

Sabadell (Vallès Occidental), 9-4-1898 / Gusen (Àustria), 8-4-1941

•Peó tèxtil

•Deportació: Stalag V-D Estrasburg (3014), Mauthausen (13-12-1940, 4663)

•Stolpersteine: Plaça de Magdalena Calonge (part alta)

Esteve Cañellas Mañé

Sabadell (Vallès Occidental), 2-6-1906 / Gusen (Àustria), 3-11-1941

Minaire

•Deportació: Camp de refugiats d'Argelers-sur-Mer, Stalag X-B Sandbostel (74117),

Stolpersteine

BSE.04.BSE

Mauthausen (3-3-1941, 3266)

•Stolpersteine: Carrer de Larra, 59

Melcior Cañellas Mañé

Sabadell (Vallès Occidental), 7-11-1899 / Gusen (Àustria), 2-12-1941

Minaire

Deportació: Camps de refugiats d'Argelers-sur-Mer i Le Barcarès, Stalag X-B Sandbostel (74407), Mauthausen (3-3-1941, 3268)

Stolpersteine: Plaça de Magdalena Calonge (part alta)

Manuel Mullor Català

Penàguila (Alacant), 10-6-1913 / Gusen (Àustria), 27/1/1942

•Obrer del ram de l'aigua

•Milicià del Batalló de Xoc Rovira del POUM

•Deportació: Camp de refugiats de Saint-Cyprien, XI-B Fallingbostel (87399), Mauthausen (27-1-1941, 5645)

•Stolpersteine: Passeig de Manresa, 3

Antoni Hilario Planellas

Sabadell (Vallès Occidental), 13-01-1904 / Gusen (Àustria), 8-01-1941

Mosso de despatx

•Soldat de l'Exèrcit Republicà.

•Deportació: Stalag VII-A Moosburg (40518), Mauthausen (6-8-1940, 3185)

•Stolpersteine: Carrer de les Comèdies, 19

Jaume Arís Estrada

Sallent (Bages), 19-4-1900 / Mauthausen (Àustria), 1-10-1942

•Cambrer

•Deportació: Stalag XVII-B Krems-Gneixendorf (30116), Mauthausen (19-12-1941, 4939)

•Stolpersteine: Carrer de l'Escola Pia, 32

Jaume Paloma Masafret

Sabadell (Vallès Occidental), 22-4-1917 / Gusen (Àustria), 11-11-1941

•Teixidor

•Milicià de la Columna Maurín (POUM).

•Deportació: Stalag XI-B Fallingbostel (86481), Mauthausen (27-1-1941, 6742)

•Stolpersteine: Raval de Fora, 36

Rafael Monllor Belenguer

Alcoi (Alacant), 19-2-1906 / Castell d'Hartheim (Àustria), 22-9-1941

•Teixidor

•Milicià de la Centúria Alpina i carrabiner

•Deportació: Camps de refugiats de Saint-Cyprien (hi era l'1 de juny: Camp núm. 7, carrer F, barracó núm.8), d'Agde, de Vernet (hi era des d'almenys el 19.7.1939), de Septfonds (22.09.1939), CTE-24 (8.11.1939; Departament de La Mosel·la) i CTE-140, Dulag de Colmar (1.7.1940; Grup 11), Stalag XI-B Fallingbostel (87097), Mauthausen (27-1-1941, 6753), Gusen

•Stolpersteine: Carrer Llobet, 32

Emili Ferrando Rosell

Querol (Alt Camp), 14-7-1900 / Gusen (Àustria), 4-7-1941

•Pagès a jornal

•Milicià

•Deportació: Camps de refugiats de Saint-Cyprien i Le Barcarès, CTE-?, Stalag XI-B Fallingbostel (87290), Mauthausen (27.1.1941, 5908), Gusen (29.3.1941, 11274)

Stolpersteine: Carrer del Vapor, 26

Pedro Monter Ferri

Binaced (Osca), 13-8-1899 / Auschwitz (Polònia), 22-02-1943

•Peó rajoler

•Milicià del Comitè Local de la FAI

•Deportació: Dachau, Auschwitz

•Stolpersteine: Carretera de Caldes, 11

Ramon Batet Planas

Sabadell (Vallès Occidental), 2-2-1909 / Gusen (Àustria), 8-11-1941

•Peó d'assortiment

Stolpersteine

BSE.04.BSE

- Deportació: Camp de refugiats d'Argeliers-sur-Mer, Stalag V-D Estrasburg (2975), Mauthausen (13-12-1940, 4615)
- Stolpersteine: Carrer de les Cases d'en Sangés, 5

Marià Llonch Casanovas

Sabadell (Vallès Occidental), 19-2-1898 / Gusen (Àustria), 31-8-1941.

- Xofer
- Milicià i carrabiner
- Deportació: Camp de refugiats d'Argelier-sur-Mer, CTE-11, CTE-140, Stalag XI-B Fallingbostal (87758), Mauthausen (27-1-1941, 6003)
- Stolpersteine: Carrer del Papa Pius XI, 172

Joaquim Lou Ripollés

Plou (Terol), 8-3-1906 / Gusen (Àustria), 6-11-1941.

- Obrer del ram de l'aigua
- Soldat de l'Exèrcit Republicà
- Deportació: Les Alliers-Angulema, Mauthausen (24-8-1940, 4145)
- Stolpersteine: Carrer de Paco Mutlló, 55

Laureano Alegre Belmonte

Alcalá de la Selva (Terol), 14-7-1900 / Gusen (Àustria), 7-12-1941

- Peó paleta
- Milicià i caporal de l'Exèrcit Republicà.
- Deportació: Stalag I-B (Hohenstein), Mauthausen (9-8-1940, 3630)
- Stolpersteine: Carrer de Maria de Bell-lloc, 1

Josep Coll Saperas

Vila-rodona (Alt Camp), 20-1-1914 / Gusen (Àustria), 14-3-1941

- Cartoner
- Milicià i soldat de l'Exèrcit Republicà
- Deportació: Stalag VII-A Moosburg (40632), Mauthausen (6-8-1940, 3258)
- Stolpersteine: Carrer de Riera Villaret, 65

Francesc Abad Samper

Sabadell, 27-2-1900 / Chauprix (França), 5-6-1976

- Modelista
- Milicià de patrulles locals
- Deportació: Stalag XI-B Fallingbostal, Mauthausen-Gusen (25-11-1940). Alliberat (5-5-1945)
- Stolpersteine: Carretera de Terrassa, 169

Antonio Aguilar Sánchez

Orà (Algèria), 27-4-1902 / Gusen (Àustria), 12-9-1941

- Carrabiner
- Deportació: Stalag VII-A Moosburg (40720), Mauthausen-Gusen (6-8-1940, 3535)
- Stolpersteine: Plaça de Montserrat Roig (al costat del monument a les víctimes de l'holocaust)

Pau Alemany Figueres

Sabadell, 10-7-1915 / Gusen (Àustria), 11-11-1941

- Milicià de l'expedició del capità Bayo i caporal de l'Exèrcit Republicà (Divisió 27-Brigada Mixta 123)
- Deportació: Stalag X-B de Sandbostal (84602), Mauthausen-Gusen (3-3-1941, 3174. Va morir al subcamp de Gusen)
- Stolpersteine: Carrer de Sant Miquel, 18

Pablo Alós Escartín

Peralta de Alcofea (Osca), 13-1-1910 / Sabadell, 17-11 1991

- Filador
- Milicià de la Columna Alpina i soldat de l'Exèrcit Republicà (Divisió 27-Brigada Mixta 123)
- Deportació: Fronstalag Belfort (26-6-1940), Stalag XI-B Fallingbostal (26-7-1940), Mauthausen (13-9-1940, 6837). Alliberat (5-5-1945)
- Stolpersteine: Carrer dels Sentmenat, 144

Eugeni Arqués Simó

Sabadell, 28-12-1912 / Castell de Hartheim (Àustria), 10-2-1942

- Fuster

Stolpersteine

BSE.04.BSE

- Deportació: Stalag V-D Estrasburg (3027), Mauthausen-Gusen (13-12-1940, 4590)
- Stolpersteine: Carrer de Sant Honorat, 85.

Francesc Arroyo Maldonado

Sabadell, 6-1-1913 / França, s.d.

- Deportació: Frontstalag 221 W (20-3-1944), Frontstalag 170 Compiègne (21-5-1944), Neuengamme (24-5-1944), Bergen-Belsen. Alliberat (15-4-1945)
- Stolpersteine: Carrer de Sant Pau, 73

Miquel Balart Nasarre

Sabadell, 04-03-1905 / ?

- Milicià de la Columna Durruti, de la Columna Internacional i Serveis Auxiliars de l'Exèrcit Republicà
- Deportació: Aurigny (22-2-1942). Alliberat (16-5-1945)
- Stolpersteine: Carrer de l'Estrella, 129

Gabriel Benedicto Albalade

Sabadell, 24-10-1921 / ?

- Canoner (tèxtil)
- Deportació: Stalag VII-A Moosburg, Mauthausen (6-8-1940, 3343). Alliberat 5-5-1945
- Stolpersteine: Carretera de Barcelona, 547

Fèlix Calatayud Tormo

Sabadell, 18-04-1911 / ?

- Milicià de la Columna Durruti i capità de l'Exèrcit Republicà (Divisió 26 – Brigada Mixta 119 i 120)
- Deportació: Stalag I-B Hohenstein, Mauthausen-Gusen (9-8-1940, 3708). Alliberat (5-5-1945)
- Stolpersteine: Raval de Dins, 22

Narcís Canals Llopart

Barcelona, 9.4.1912 / Malsburg-Marzell, 28-6-1947

- Practicant
- Auxiliar facultatiu a l'Hospital Militar de Sabadell
- Deportació: Buchenwald (1941), Mauthausen (1942, 11623). Alliberat (5-5-1945)
- Stolpersteine: Passatge de Gertrudis Artigas, 5

Joan Capellas Fages

Sabadell, 10-6-1917 / Montpeller, 10-1-1946

- Ram de l'aigua (textil)
- Milicià de la Columna Carles Marx i soldat de l'Exèrcit Republicà (Divisió 27-Brigada Mixta 124)
- Deportació: Stalag VI-C / 34-39 Oberlangen (1-12-1940, 24856), Stalag XII-D Trier (16-3-1941, 24856), Mauthausen (3-4-1941, 3873). Alliberat (5-5-1945)
- Stolpersteine: Carrer de Jesús, 6

Andrés Casbas Güerre

Arroyo Cerezo (Castellfabib, València), 30-11-1913 / ?

- Pagès
- Soldat de l'Exèrcit Republicà
- Deportació: Mauthausen-Gusen (1942). Alliberat (5-5-1945)
- Stolpersteine: Carrer de Castellar, 19

Conrad Crespí Vergés

Sabadell, 4-8-1908 / 22-3-1982

- Comptable i empleat municipal
- Milicià de les patrulles locals i soldat de l'Exèrcit Republicà (Divisió 26)
- Deportació: Stalag XVII-B Krems-Gneixendorf (5-6-1940, 27768), Oflag XVII-A Edelbach (13-2-1941), Mauthausen (19-12-1941, 4794), Dachau (8-11-1942, 38938). Alliberat (29-4-1945)
- Stolpersteine: carrer del Pare Sallarès, 40

Vicenç Expósito Serra

Sabadell, 8-9-1909 / ?

- Ram de l'aigua (tèxtil).
- Milicià de les patrulles locals i de la Columna Macià-Companyys

Stolpersteine

BSE.04.BSE

- Deportació: Stalag XVII-A Kaisersteinbruch, (8116), Mauthausen (7-4-1941, 4637), Buchenwald. Alliberat (11-4-1945)
- Stolpersteine: Carrer de Buxeda, 47

Vicente Garcia Negrillo

Múrcia, 11-11-1905 / ?

- Filador
- Milicià de la Columna Macià-Companyans i soldat de l'Exèrcit Republicà (Divisió 30)
- Deportació: Stalag V-D Estrasburg, Mauthausen (13-12-1940, 5382). Alliberat (5-5-1945)
- Stolpersteine: carrer de Borrell, 6

Eduard Garrigós i Soler

Benilloba (Alacant), 10-3-1909 / Frontignan (França), 19-1-1998

- Nuador (tèxtil)
- Milicià de la Centúria Alpina i soldat de l'Exèrcit Republicà (Divisió 33-Brigada Mixta 139, d'Enrique Líster)
- Deportació: Stalag XI-B Fallingbostel, Mauthausen (27-1-1941, 6793). Alliberat (5-5-1945)
- Stolpersteine: Carrer de Piferrer, 25.

Joan Grau Farràs

Sant Feliu de Codines, 12-1-1911 / ?

- Filador
- Carrabiner
- Deportació: Stalag XVII-A Kaisersteinbruch, Mauthausen (7-4-1941, 4693). Alliberat (5-5-1945)
- Stolpersteine: Carrer de Pare Sallarès, 74

Agustí Ibàñez Solves

Sabadell, 25-12-1903 / Reus, 15-2-1957

- Milicià de la Columna del Barrio i capità d'Infanteria de l'Exèrcit Republicà
- Deportació: Stalag XI-A Altengrabow, Mauthausen (26-4-1941, 3370). Alliberat (5-5-1945)
- Stolpersteine: Carrer de Brutau, 217

Josep Maria Medina Solé

Lleida, 20-10-1910 / ?

- Escrivent
- Milicià de les Milícies Ferroviàries i Serveis Auxiliars de l'Exèrcit Republicà
- Deportació: Stalag XII-D Trier, Mauthausen (25-1-1941, 3488). Alliberat (5-5-1945)
- Stolpersteine: Carrer de Narcisa Freixas, 29

Pere Navarro Bielsa

Sabadell, 27-5-1919 / Gusen (Àustria), 14-11-1941

- Jornaler
- Soldat de l'Exèrcit Republicà
- Deportació: Stalag XI-B Fallingbostel (87434), Mauthausen (27-1-1941, 5655)
- Stolpersteine: Carrer de Turull, 71

Pelegrí Pelegrí Porqueras

Torrebeßes (Segrià), 28-7-1896 / Gusen (Àustria), 8-12-1941

- Peó sortejador de llana
- Milicià de les patrulles locals i de la Columna Alpina
- Deportació: Stalag XI-B Fallingbostel (87766), Mauthausen (27-1-1941, 6096)
- Stolpersteine: Carrer del Convent, 96

José Pérez Coello

Saint Aubin (França), 16-5-1920 / Ternberg (Àustria), 20-6-1943

- Pagès
- Deportació: Stalag III-C Alt Drewitz bei Küstrin (6012), Mauthausen (5-8-1941, 3789)
- Stolpersteine: Carrer de Santa Cecília, 3

Ginés Pérez Garrido

Cartagena (Múrcia), 2-7-1911 / Gusen (Àustria), 7-11-1941

- Paleta
- Deportació: Stalag XI-B Fallingbostel (87722), Mauthausen (27-1-1941, 6099).
- Stolpersteine: Carrer de Riera Villaret, 46

Carles Retana Valls

Stolpersteine

BSE.04.BSE

Sabadell, 29-12-1913 / París (França), 5-1-2002

- Dependent de comerç
- Tinent de milícies de la Columna Durruti i capità de l'Exèrcit Republicà (Divisió 26-Brigada Mixta 133)
- Deportació: Stalag VII-A Moosburg, Mauthausen (6-8-1940, 3483). Alliberat (5-5-1945)
- Stolpersteine: Carrer de Garcilaso, 60

Josep Rodríguez Escursell

Sabadell, 3-12-1919 / Gusen (Àustria), 7-5-1943

- Ram de l'aigua (textil)
- Soldat de l'Exèrcit Republicà
- Deportació: Stalag XII-D Trier (24852), Mauthausen (25-1-1941, 4868)
- Stolpersteine: Carrer de Tetuan, 191

Francesc Sabatés Esperanza

Santa Perpètua de Mogoda, 30-7-1903 / Gusen (Àustria), 11-11-1941

- Peó i transportista
- Milicià de la Columna Alpina i carrabiner
- Deportació: Stalag XI-A Altengrabow, Mauthausen (26-4-1941, 3396)
- Stolpersteine: carrer de Sant Cugat, 79

José Sánchez Laorden

Barcelona, 4-2-1921 / Mauthausen (Àustria), 20-7-1943

- Pagès
- Carrabiner
- Deportació: Stalag II-A Neubrandenburg (37008), Mauthausen (25-5-1941, 4511)
- Stolpersteine: Carrer de Riera Villaret, 80

Francesc Sas Llop

Palma d'Ebre, 23-2-1912 / Castell de Hartheim (Àustria), 8-11-1941

- Ram de l'aigua (textil)
- Capità de l'Exèrcit Republicà (Divisió 32-Brigada Mixta 137)
- Deportació: Mauthausen (24-8-1940, 4144)
- Stolpersteine: Carrer de Brujas, aprox. 161

Enric Segarra Espinach

Barcelona, 27-8-1906 / ?

- Guàrdia d'Assalt
- Guàrdia d'Assalt i caporal del Cos de Seguretat Interior de la Generalitat de Catalunya
- Deportació: Stalag XI-A Altengrabow, Mauthausen (26-4-1941, 3397). Alliberat (5-5-1945)
- Stolpersteine: Rambla, 22

Miguel Senar Burón

Bellver de Cinca (Osca), 27-9-1900 / Gusen (Àustria), 29-11-1941

- Pagès
- Deportació: Stalag XII-D Trier (56807), Mauthausen (25-1-1941, 3264)
- Stolpersteine: Carrer de Prat de la Riba, s/n (Dipòsit d'aigua, Serra d'en Camaró)

Daniel Serratosa Fitó

Sabadell, 12-6-1900 / Gusen (Àustria), 30-7-1941

- Peó
- Deportació: Stalag V-D Estrasburg (2924), Mauthausen (13-12-1940, 5285)
- Stolpersteine: Carrer de Garcilaso, 118

Alexandre Tamarit Guiu

El Soleràs, 16-3-1901 / Gusen (Àustria), 20-12-1941

- Ram de l'aigua (tèxtil)
- Carrabiner
- Deportació: Stalag XI-B Fallingbomel (41785), Mauthausen (27-1-1941, 4414)
- Stolpersteine: Carrer del Taulí, 29

Jesús Valera Sarria

Santomera (Múrcia), 16-12-1920 / Gusen (Àustria), 23-1-1942

- Pagès

Stolpersteine

BSE.04.BSE

- Soldat de l'Exèrcit Republicà
- Deportació: Frontstalag 140 Belfort, Stalag XI-B Fallingb. (87718), Mauthausen (27-1-1941, 8774)
- Stolpersteine: Avinguda de Barberà, 402

Salvador Vidal Claramunt

Igualada, 6-12-1917 / Castell de Hartheim (Àustria), 19-12-1941.

- Pagès
- Deportació: Stalag VIII-C Sagan (56770). Mauthausen (25-1-1941, 3282), Gusen (29-3-1941, 11692)
- Stolpersteine: Avinguda de l'Alcalde Moix, 5

Miquel Vial Candia

Sabadell, 11-12-1915 / Montauban (França), 11-1-2007

- Jornaler
- Milicià de la Columna Durruti
- Deportació: Stalag I-B Hohenstein, Mauthausen-Gusen (9-8-1940, 3620) (Antoni amb el número 3556). Alliberat (5-5-1945)
- Stolpersteine: Carrer de la Salut, 123

Ramon Vitales Cáncer

Lleida, 18-3-1920 / ?

- Paleta
- Deportació: Stalag XVII-B Krems-Gneixendorf (28085), Mauthausen (19-12-1941, 4538), Sachsenhausen (agost 1943). Alliberat (22-4-1945)
- Stolpersteine: carrer de Vidal, s/n - Gran Via (vorera ampla aparcament exterior del personal del consorci Hospital Taulí, alçada carrer Vila Cinca)

Observacions

L'artista Gunter Demnig.

Va néixer a Berlín el 1947 i és escultor. El 1985 va obrir el seu estudi a Colònia. L'any 1992 va participar en un projecte en record del decret del 1942, que establia l'inici de la deportació gitana cap als camps d'extermini. La reacció d'un ciutadà de Colònia que assegurava que no hi havia cap gitano al seu barri el va impulsar a voler retornar de manera simbòlica la memòria de cadascuna de les víctimes.



Stolpersteine col·locada

AV



Stolpersteine

BSE.04.BSE

Bar "El Diluvio"

BSE.05.BSE

FITXES RELACIONADES:

CONJ. ARQUIT. ELEM. ARQUIT. BÉNS ARQUEOL. BÉNS SOCIOE. BÉNS NATURALS BÉNS AMBIENT-PAISAT

CA

EA

BARP

BSE

BN

BAMP

LOCALITZACIÓ

Indret

Codi INE 187

Adreça/es

Carretera Barcelona, de, 2-4
Carretera Molins de Rei, de, s/n

Coordenades UTM

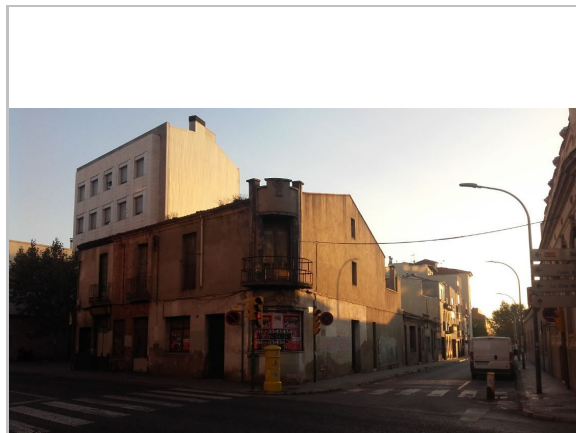
x = 425186,0 ;
y = 459456,0

Identificació al plànol
Grafisme categoria

Delimitació bé
Entorn protecció



Bar "El Diluvio"
ICGC



Fotografia del bé
MHS, Genís Ribé

DADES URBANÍSTIQUES

Pla vigent

Pla General Municipal
d'Ordenació de Sabadell
(PGMOS)

Classificació

SUC (urbà consolidat)



Detall cantonada
MHS, Genís Ribé

Bar "El Diluvio"

BSE.05.BSE

CATALOGACIÓ ANTERIOR

CATALOGACIÓ

<i>Tipus de bé</i>	Patrimoni sociocultural-etnològic
<i>Classificació</i>	Bé d'interès històric, social i etnològic
<i>Categoria</i>	Altres
<i>Nivell prot.</i>	Nivell 5. Documental

DESCRIPCIÓ DEL BÉ

<i>Tipologia funcional</i>	Comerços Emblemàtics (AC)
<i>Subtipus funcional</i>	Cafè tradicional en la memòria de la ciutat
<i>Context</i>	La carretera de Terrassa a Barcelona fou un dels eixos vertebradors en la configuració urbanística de la ciutat, atès que el seu traçat es va fer molt aviat i va determinar l'estructura viària i el planejament posterior. Així, el 1852 es va construir la carretera que anava de Montcada a Sabadell, que més endavant es perllongaria fins a Terrassa.
<i>Elements</i>	L'antic Bar "El Diluvio" és un lloc de memòria històrica important, fou un indret de trobada d'antics republicans, anarquistes i líders del moviment obrer de les primeres dècades del segle XX. Un local que va ser bombardejat per l'exèrcit durant la repressió de la vaga general de l'agost de 1917.
<i>Ús actual</i>	Tancat
<i>Ús original/altres</i>	Bar cafeteria
<i>Estat conservació</i>	Molt dolent; Estat de conservació general molt dolent en el seu aspecte exterior. No existeix cap pla de manteniment predictiu sobre aquest bé. Això es reflecteix, especialment, en la/es façana/es i, molt possiblement, ens està indicant deterioraments a escala diversa en les estructures interiors, així com en la coberta. Revestiment del parament vertical en un estat de conservació molt dolent. S'aprecien desperfectes en els arrebossats i en altres parts significatives de la/es façana/es i que poder revestir deteriorament irreversible d'aquest bé. Encara poden ser corregits a partir d'una diagnosi, posterior reparació i establint un correcte pla de manteniment. Es desconeix l'estat de conservació de l'interior i de les seves estructures originals que, poden o no haver estat modificades en el temps.
<i>Entorn protecció</i>	Aquest edifici és representatiu de les construccions situades al llarg de la carretera de Barcelona, dins del període comprès des de finals del segle XIX al primer quart del segle XX. Aquest immoble, assenyalat perfectament la cruïlla amb la carretera de Molins de Rei i, tot i la seva afectació urbanística, conforma un paisatge urbà amb força interès per tenir en el record i expressar la continuïtat compositiva que representen en la lectura del front edificatori suburbà de les antigues carreteres d'accés i sortida a la ciutat.
<i>Situació de risc</i>	Altres riscos; Ruina

ÀMBITS DE PROTECCIÓ I OBJECTE

☒ Valor històric

REGULACIÓ DE LES INTERVENCIONS

<i>Reg. intervencions</i>	Aquest bé catalogat no te reconeguda una protecció física, llevat d'algun dels seus elements característics que li confereixen una particular imatge exterior o siguin susceptibles de ser recollits especialment en un ampli reportatge gràfic i fotogràfic. En aquests cas s'indica, de forma concreta, quins són els referents: el balcó de la cantonada, l'acroteri de coronament en la mateixa cantonada i, en el mateix indret, la barra aparador
---------------------------	---

Bar "El Diluvio"

BSE.05.BSE

dels baixos. També són remarcables, en el record, la presència d'algunes fusteries originals que recorden les que disposava el bar. L'objectiu de declarar edificis, construccions, llocs representatius o racons singulars "protegits documentalment" com a béns socioculturals-etnològics importants rau en fer pervivir dins la memòria col·lectiva el passat històric de Sabadell. D'aquesta manera es preserva el seu rol específic, amb la finalitat que la possible desaparició del bé físic (per un enderroc o altre motiu) no deixi en l'oblit la seva existència passada. Generalment es tracta d'immobles, com el que ens ocupa, que "no gaudint d'una protecció física", al no disposar de valors per la seva protecció efectiva suficients: per motius urbanístics (afectacions, edificabilitat, etc...); per l'estat que presenta la pròpia construcció o d'altres, han de ser recollits en una memòria i un informe patrimonial que els immortalitzi. Aquests elements són associats a la memòria del lloc; molt d'ells han estat testimoni en diferents moments de la història i, especialment en el record d'esdeveniments o fets representatius que han marcat un moment determinat en la història.

<i>Usos permesos</i>	Els que determina el PGMOS o POUM vigent i el planejament sectorial derivat, si s'escau.
<i>Usos prohibits</i>	Els que determina el PGMOS o POUM vigent i el planejament sectorial derivat, si s'escau.
<i>Entorn de protecció</i>	L'entorn definit per la conca visual sobre l'element és delimitat, figurativament, per l'espai físic que conforma el marc ambiental on se situa aquest bé, per tal de no malmetre ni les qualitats arquitectòniques, històriques, sociològiques o ambientals del mateix, ni els valors urbanístics i paisatgístics d'aquest indret mentre la construcció estigui present.
<i>Gestió</i>	La construcció o part de la mateixa podrà ser enderrocada justificativament. Això vol dir que prèviament s'haurà de redactar un informe patrimonial, amb el contingut mínim establert a l'article 30 de la normativa, que reculli els aspectes i detalls inherents al bé (aixecament actual, documentació i imatges històriques, reportatge fotogràfic actual, anàlisi de l'evolució urbanística del sector, així com l'estudi dels expedients d'obres per tenir documentades totes les modificacions o transformacions sofertes i que justifiqui la no existència de béns patrimonials rellevants o la impossibilitat de recuperar-los. En els béns que estan associats a Àrees d'Expectativa Arqueològica i/o Paleontològica (NP.6) reconeguts en aquest pla requerirà la realització d'un control arqueològic en el seguiment dels treballs de condicionament. Davant l'aparició fortuïta de restes arqueològiques en el curs d'obres, el propietari queda obligat a comunicar-ho, immediatament, als serveis tècnics municipals i a la Comissió Territorial de Patrimoni Cultural del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya.
<i>Altres intervencions</i>	En el cas que sigui necessari, es permet l'adequació a les normatives sectorials d'accessibilitat i altres, d'acord amb el seu nivell de protecció, i de conformitat amb l'establert a l'article 37 de la normativa.

INFORMACIÓ COMPLEMENTÀRIA

<i>Bibliografia</i>	Genís Ribé, Museu d'Història de Sabadell (MHS). Les fotografies en blanc i negre pertanyen a "L'Abans Sabadell. Recull Gràfic 1864-1968", editorial EFADÓS.
<i>Observacions</i>	La imatge (1) mostra una cursa de motocicletes durant la Festa Major del 1915 a la cruïlla entre la carretera de Barcelona i la de Molins de Rei, davant del bar El Diluvio. La cursa passava per Rubí, Terrassa, Matadepera i tornava a Sabadell i feia tres voltes. La imatge (2), de l'Arxiu Històric de Sabadell (AHS) i referenciada amb FD06886, mostra la façana del bar "El Diluvio" canonejat durant la vaga general entre els dies 13 i 15 d'agost de 1917. Publicada a: Anuari de Catalunya 1917, pg. 171.

Bar "El Diluvio"

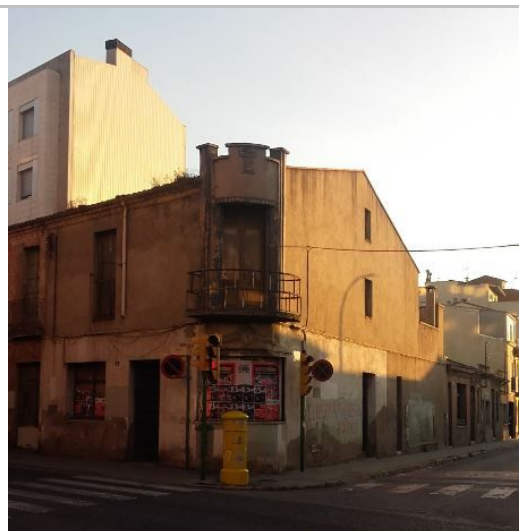
BSE.05.BSE



Fotografia aèria
ICGC



Imatge de context
ICGC



Fotografia del bé
MHS, Genís Ribé



Façana carretera Barcelona
MHS, Genís Ribé



Façana carretera Molins
MHS, Genís Ribé

Bar "El Diluvio"

BSE.05.BSE



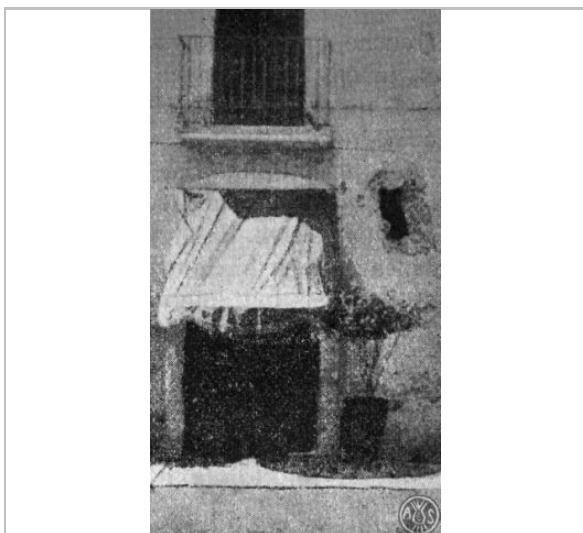
Fotografia històrica (1)

J. Figuerola - Arxiu Renom-Llonch L'Abans



Fotografia històrica

J. Figuerola - Arxiu Renom-Llonch L'Abans



Fotografia històrica

AHS



Fotografia històrica (2)

AHS



Bar "El Diluvio"

BSE.05.BSE

Capella de Sant Josep Obrer

BSE.06.BSE

FITXES RELACIONADES:

CONJ. ARQUIT. ELEM. ARQUIT. BÉNS ARQUEOL. BÉNS SOCIOE. BÉNS NATURALS BÉNS AMBIENT-PAISAT

CA

EA

BARP

BSE

BN

BAMP

LOCALITZACIÓ

Indret

Codi INE 187

Adreça/es

Carrer Magnòlies, de les, 19 Bis

Coordenades UTM

x = 424609,0 ;

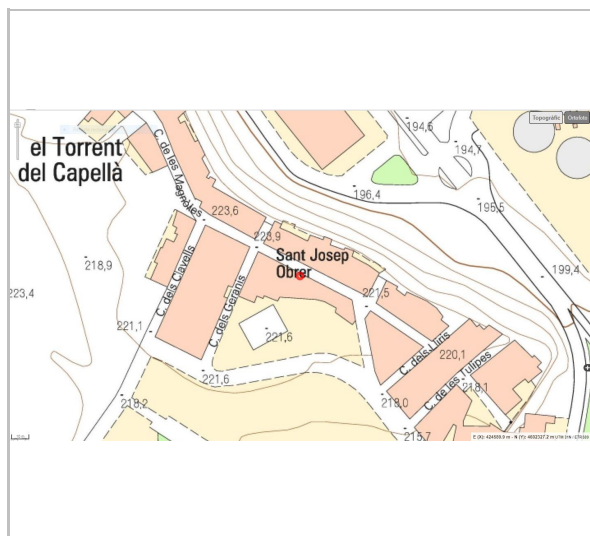
Identificació al plànol

Delimitació bé

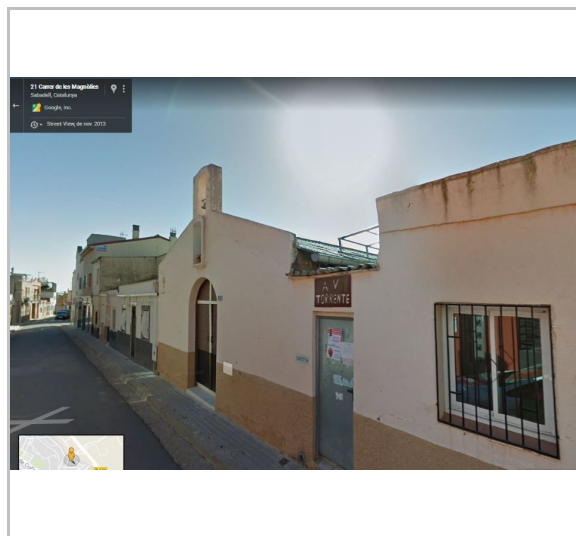
y = 4599479,0

Grafisme categoria

Entorn protecció



Emplaçament
ICGC



Fotografia de context
Google

DADES URBANÍSTIQUES

Pla vigent

Pla General Municipal
d'Ordenació de Sabadell
(PGMOS)

Classificació

SUC (urbà consolidat)



Capelleta i campanar
Google

Capella de Sant Josep Obrer

BSE.06.BSE

CATALOGACIÓ ANTERIOR

CATALOGACIÓ

<i>Tipus de bé</i>	Patrimoni sociocultural-etnològic
<i>Classificació</i>	Bé d'interès històric, social i etnològic
<i>Categoria</i>	Altres
<i>Nivell prot.</i>	Nivell 5. Documental

DESCRIPCIÓ DEL BÉ

<i>Tipologia funcional</i>	Arquitectura Religiosa (AR)
<i>Subtipus funcional</i>	Capella popular en la memòria de la ciutat
<i>Context</i>	Quan va començar a ser habitat, el Torrent del Capellà estava pràcticament aïllat del nucli urbà principal de Sabadell i dels suburbis més propers. Situat entre Ca n'Oriac i Can Puiggener, el relleu és accidentat i el barri està enclavat en un petit replà amb grans estimbals a banda i banda. És un bon exemple d'adaptació de l'assentament humà a la topografia, pel fet d'aprofitar al màxim el sòl entre el torrent i l'estimba't. L'Ajuntament havia qualificat aquell terreny de zona verda, i fins al 1974 no el va reconèixer com a barri. Llavors es van posar nom de flors als carrers, que abans només es coneixien per una lletra. El 1950 tan sols hi havia una dotzena de cases tipus xalet, amb pou, habitades per famílies catalanes, que potser havien arribat durant la Guerra Civil. Estaven envoltades de terres de cultiu. En aquesta dècada començà l'arribada d'immigrants, primer de Múrcia, després d'Andalusia, principalment. Avui dia encara es veuen, emmurallades, un parell de coves que van servir d'habitatge als qui venien en busca de feina. Llavors també s'inicià la construcció de barraques i d'algunes cases d'autoconstrucció.
<i>Elements</i>	Al Torrent del Capellà, els veïns, sota la direcció de jesuïtes i alguns catequistes, l'any 1952 van construir la capella de San José Obrero, després Centro Catequístico. Allí, els fills del 80% de les famílies catòliques rebien la primera comunió. Tenia també una secció de beneficència que, entre altres coses, repartia aliments facilitats per Càritas. El rector de la parròquia, que pertanyia a Ca n'Oriac, no veia bé que es fessin confraries, però el 1958 es van formar la del Cristo de la Buena Muerte i l'Hermanidad de Nuestra Señora de los Dolores (les imatges van ser comprades per subscripció popular a Cieza, Múrcia). L'any següent les imatges van començar a sortir a la processó del Divendres Sant, a la mateixa dècada que la de Ca n'Oriac i Can Puiggener; aquesta última és l'única que encara perviu.
<i>Ús actual</i>	Capella
<i>Ús original/altres</i>	Capella
<i>Estat conservació</i>	Bo; L'estat de la construcció és correcte tot i la simplicitat de l'estructura de l'edifici i la coberta.
<i>Entorn protecció</i>	Per les característiques arquitectòniques i posicionals de l'edifici en relació a la contemplació exterior, no es considera la necessitat de delimitar un entorn de protecció determinat.

ÀMBITS DE PROTECCIÓ I OBJECTE

<i>Entorn de protecció</i>	Pel nivell de catalogació de l'element (Documental justificada) i per les característiques i l'escala de les edificacions existents a l'entorn, no es considera la generació de cap entorn de protecció.
----------------------------	--

☒ Valor històric

Referent d'un barri, el Torrent del Capellà, que marca un moment en el desenvolupament perifèric desenfrenat als marges de la ciutat històrica.

Capella de Sant Josep Obrer

BSE.06.BSE

☒ Valor sociocultural i etnològic

Capella significativament important en el record de la formació d'un barri, el Torrent del Capellà forjat a base de les famílies que arribaren a Sabadell a la dècada dels anys 1950.

REGULACIÓ DE LES INTERVENCIIONS

Reg. intervencions

Tipus d'intervenció:

Manteniment i/o Reparació; Consolidació; Reforma, Millora, Remodelació o Rehabilitació; Restauració; Reconstrucció i Reproducció, Ampliació (sempre que el planejament general ho permeti), Inclusió, Substitució, Eliminació (justificadament); Desplaçament (justificadament), Enderroc (justificadament) i Obra nova.

CRITERI PRINCIPAL D'INTERVENCIÓ SOBRE LES PARTS CATALOGADES

Regulació de la intervenció:

El bé catalogat es sotmet a les intervencions que determina el Pla General Municipal d'Ordenació de Sabadell (PGMOS) o POUM vigent, el Pla Especial Urbanístic de Patrimoni de Sabadell (PEPS) i el planejament sectorial derivat, si s'escau.

Qualsevol proposta plantejada sobre aquest bé haurà de ser avaluada per la Taula de Patrimoni de Sabadell.

FAÇANES / COBERTES

S'admeten: obres de Manteniment i/o Reparació; Consolidació; Reforma, Millora, Remodelació o Rehabilitació; Restauració; Reconstrucció; Ampliació (sempre que el planejament general ho permeti); Inclusió; Substitució; Eliminació; Enderroc i Obra nova.

ENTORN

Podrà concretar-se, si el planejament general o derivat ho determina, una regulació general de tipus ambiental, així com sobre l'aplicació de mesures pel tractament de les seves façanes (materials d'acabat, textures, colors, etc...).

ESTRUCTURA/INTERIOR

Obres de Manteniment i/o reparació; Consolidació; Reforma, millora, remodelació o rehabilitació; Restauració; Reconstrucció; Ampliació (sempre que el planejament general ho permeti); Inclusió; Substitució; Eliminació; Desplaçament, Enderroc i Obra nova.

Usos permesos

Els que determina el PGMOS o POUM vigent i el planejament sectorial derivat, si s'escau.

Usos prohibits

Els que determina el PGMOS o POUM vigent i el planejament sectorial derivat, si s'escau.

Entorn de protecció

L'entorn definit per la conca visual sobre l'element és delimitat, figurativament, per l'espai físic que conforma el marc ambiental on se situa aquest bé, per tal de no malmetre ni les qualitats arquitectòniques, històriques, sociològiques o ambientals del mateix, ni els valors urbanístics i paisatgístics d'aquest indret.

Gestió

La construcció o part de la mateixa podrà ser enderrocada justificativament. Això vol dir que prèviament s'haurà de redactar un estudi patrimonial, amb el contingut mínim establert a l'article 30 de la normativa, que reculli els aspectes i detalls inherents al bé (aixecament actual, documentació i imatges històriques, reportatge fotogràfic actual, anàlisi de l'evolució urbanística del sector, així com l'estudi dels expedients d'obres per tenir documentades totes les modificacions o transformacions sofertes i que justifiqui la no existència de béns patrimonials rellevants o la impossibilitat de recuperar-los.

En els béns que estan associats a Àrees d'Expectativa Arqueològica i/o Paleontològica (NP.6) reconeguts en aquest pla requerirà la realització d'un control arqueològic en el seguiment dels treballs de condicionament. Davant l'aparició fortuïta de restes arqueològiques en el curs d'obres, el propietari queda obligat a comunicar-ho, immediatament, als serveis tècnics municipals i a la Comissió Territorial de Patrimoni Cultural del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya. Qualsevol proposta plantejada sobre aquest bé, haurà de ser avaluada per la Taula de Patrimoni de Sabadell.

Altres intervencions

Es permet l'adequació a les normatives sectorials d'accessibilitat i altres, d'acord amb el seu nivell de protecció, i de conformitat amb l'establert a l'article 37 de la normativa. Es permet l'eliminació de cossos i altres elements sobreposats que no siguin d'interès per

Capella de Sant Josep Obrer

BSE.06.BSE

la història de la construcció protegida documentalment i els que es demostrin incoherents amb l'estructura originària, així com amb les ampliacions orgàniques que el bé hagi suportat en el temps. En definitiva, amb els seus valors patrimonials.

Altrament, es permeten les actuacions específiques derivades del manteniment predictiu i obres que constitueixin una actuació parcial al bé catalogat documentalment i que tenen per objecte reparar, restaurar a partir d'una diagnosi -mitjançant l'estudi dels valors originals- aspectes tipològics i/o ornamentals significatius, reforçar elements simples de l'estructura del bé per garantir i/o restablir les condicions de seguretat estructural, les condicions de salubritat, higiene, seguretat i ornament públic.

INFORMACIÓ COMPLEMENTÀRIA

Informació històrica

El 1961 el barri es va parcel·lar i es van vendre els primers terrenys a 1,50 pessetes el pam quadrat. La venda i la compra de terrenys per edificar era il·legal, atès que la zona estava declarada com a no edificable. Les construccions eren elementals, la majoria dels primers sostres eren de canyís i moltes de les cases només tenien una habitació. El terreny és gravós i quan plovia l'aigua provocava esllavissades. Tant els taxis com les ambulàncies es negaven a pujar-hi. La pavimentació es va fer tard, cap al 1968, i el clavegueram el van fer els mateixos veïns, que també empedraren les voreres. Els autobusos no hi van arribar fins a l'any 2000.

El barri es va enllumenar tot a la vegada després de les riuades, però les cases encara no disposaven d'electricitat. I l'aigua corrent encara va trigar més. S'havia d'agafar en galledes de dues cases que tenien pous, però s'havia de pagar. També s'anava a buscar a les fonts del Canyar i de Can Salvi, però quedaven més lluny.

Un propietari va cedir un solar del barri als jesuïtes de Sant Cugat i a les monges de la Divina Pastora. Davant la falta d'escoles, els religiosos anaven allí els diumenges a ensenyar als nens coses bàsiques i a portar aliments proporcionats per Càritas. Llavors, des del 1952, ells i tots els veïns (alguns comunistes) es van implicar en la construcció de la capella de San José Obrero, que pertanyia a la parròquia del Sagrat Cor. Treballaven els diumenges i de manera totalment voluntària. Es va inaugurar l'1 de maig de 1957. Mentre alguns estudiants jesuïtes de Sant Cugat anaven al barri, alguns joves del centre de Sabadell, vinculats als cercles d'Acció Catòlica, també venien al Torrent del Capellà a fer catequesi. Aquests joves van descobrir la misèria del barri i es van implicar en els seus problemes. Al barri no hi havia cap escola, però una dona (la senyora Paquita) impartia classes als nens més petits. A la dècada dels seixanta es va formar un equip de futbol, que contribuï a cohesionar el barri. Alhora, els veïns es reunien en habitatges per tal de gestionar els problemes derivats de la manca d'infraestructures.

L'any 1962, just després de les riuades, es va formar una mena d'associació de veïns per tal d'ajudar els damnificats. Tanmateix, la veritable associació de veïns del barri no es va fundar fins al 1977.

A començament dels setanta s'inicià l'obra de cobrir el que en el seu dia fou el torrent, en aquell moment ja canalitzat. Al costat de les terres que dipositaven els camions, que procedien de les obres del ferrocarril, apareixien nombroses escombraries i deixalles industrials. El crematori provisional produïa una forta pudor que de vegades arribava fins a Can Puiggener.

El 1975 encara hi havia barraques construïdes al marge del barranc. Estaven habitades per famílies que s'havien vist privades de les seves llars amb motiu de les riuades de la dècada anterior. S'hi van instal·lar allí de manera provisional, però s'hi van quedar definitivament.

Bibliografia

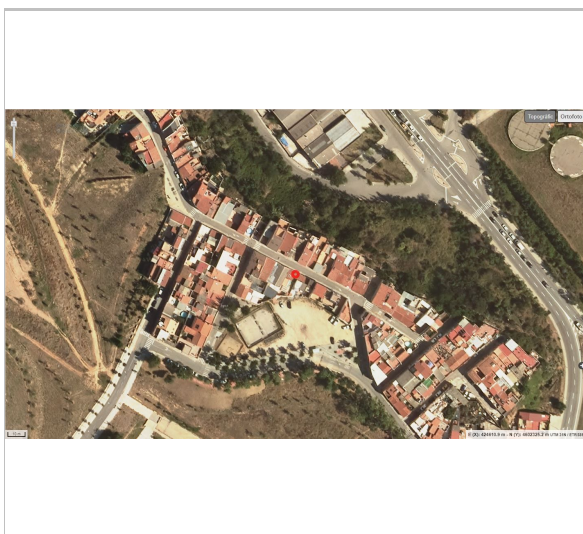
CATÀLEG DELS BARRIS DE SABADELL

Textos: Soledad Bengoechea Echaondo i Ricard Desola Mediavilla

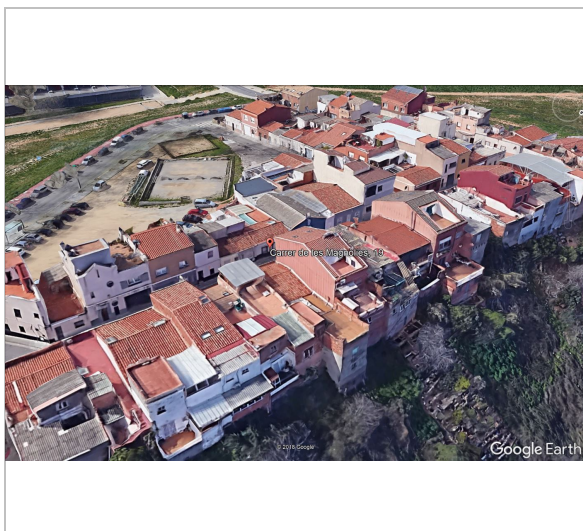
Coordinació i edició: Museu d'Història de Sabadell (MHS)

Capella de Sant Josep Obrer

BSE.06.BSE



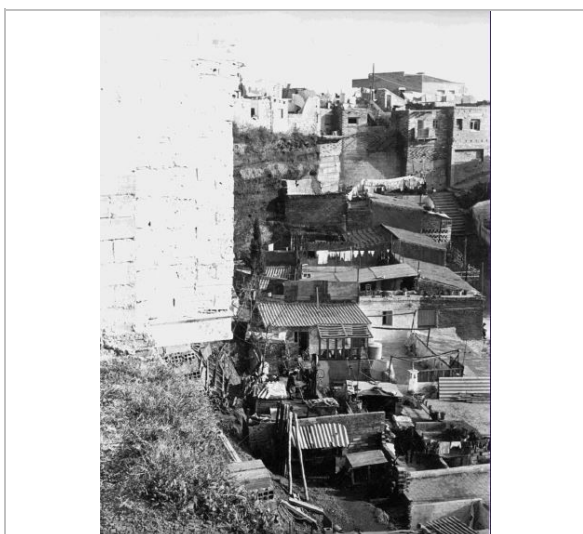
Fotografia aèria
ICGC



Panoràmica general
Google Earth



Pujada al Torrent del Capellà 1963
AHS



Cases i barraques al Torrent del Capellà-s.d.
AHS



Capella a mig construir 1956
AHS



Capella de Sant Josep Obrer

BSE.06.BSE

Fàbrica Baygual i Llonch

BSE.07.BSE

FITXES RELACIONADES:

CONJ. ARQUIT. ELEM. ARQUIT. BÉNS ARQUEOL. BÉNS SOCIOE. BÉNS NATURALS BÉNS AMBIENT-PAISAT

CA

EA

BARP

BSE

BN

BAMP

LOCALITZACIÓ

Indret

Codi INE 187

Adreça/es

Carrer Jacquard, de, 42-102

Carrer Germans Farguell, dels, 19-47

Coordenades UTM

x = 424694 ;

Identificació al plànol

Delimitació bé

y = 4599451

Grafisme categoria



Entorn protecció

DADES CADASTRALS

Número

Superfície

Sostre

N. plantes

Titularitat

7897002DF2979H

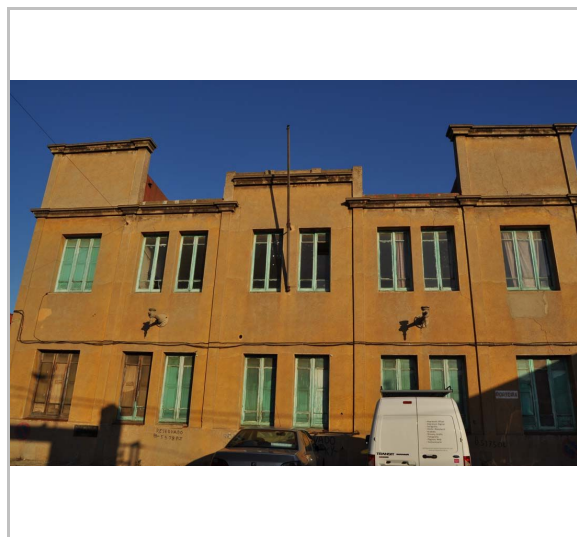
4.309

3.812

PB+1



Emplaçament
ICGC



Fotografia del bé
CS - MAF

DADES URBANÍSTIQUES

Pla vigent

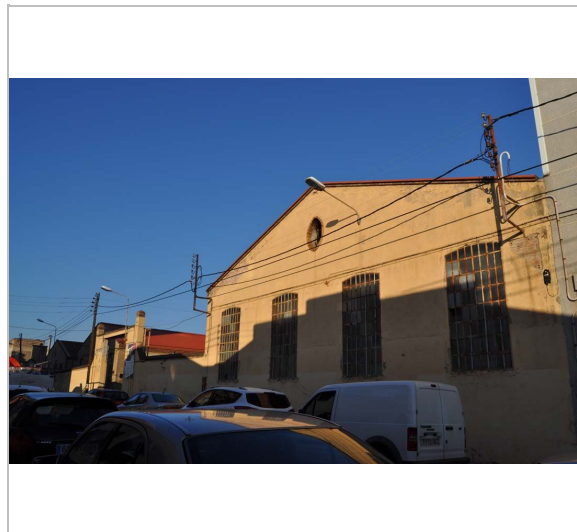
Pla General Municipal
d'Ordenació de Sabadell
(PGMOS)

Classificació

SUC (urbà consolidat)

Qualificació

5.2a / Zona industrial d'eixample



Fàbrica Baygual i Llonch

BSE.07.BSE

Fotografia del bé

CS - MAF

CATALOGACIÓ ANTERIOR

CATALOGACIÓ

<i>Tipus de bé</i>	Patrimoni sociocultural-etnològic
<i>Classificació</i>	Bé d'interès històric, social i etnològic
<i>Categoria</i>	BPU
<i>Nivell prot.</i>	Nivell 2. Conservació
<i>Altres prot.</i>	AI.066.01 EA Fàbrica Baygual i Llonch.

DESCRIPCIÓ DEL BÉ

<i>Tipologia funcional</i>	Arquitectura Industrial (AI)
<i>Subtipus funcional</i>	Fàbrica remarcable en el període de la Guerra Civil (1936-39)
<i>Context</i>	La mobilització industrial de la ciutat de Sabadell per fer front a la guerra fou més que evident. El teixit industrial tèxtil i metal·lúrgic es posà de seguida al servei de la guerra, els establiments fabrils tenien prou maquinària i espai per fer-ne front, i la població activa de la ciutat tenia prou coneixements tècnics i ofici per orientar la producció cap a altres objectius. Les principals activitats productives de la indústria de guerra foren les que es van dedicar a la indústria aeronàutica (fabricació dels avions de caça Polikarpov I-15, coneguts popularment com els xatos) i a la producció d'armament i munició, com també al proveïment de tota mena de productes per a l'exèrcit, com el cas dels teixits per a uniformes, altres productes i mantes, aparells elèctrics, peces mecàniques per a automòbils i camions, etc. En aquest àmbit podem destacar dos espais fabrils que es conserven a la ciutat i que, tot i tractar-se d'establiments industrials construïts amb anterioritat a la guerra, van tenir el seu rol important mentre durà el conflicte: la fàbrica Baygual i Llonch i el refugi del carrer de Caresmar, en la cantonada amb el carrer del Doctor Farguell i que avui es conserva intacte.
<i>Elements</i>	La fàbrica Baygual i Llonch havia estat construïda a finals del 1935, com a futur establiment tèxtil llaner, i que abans de posar-se a funcionar va ser confiscada pel Ministeri de Defensa espanyol i va esdevenir la seu dels Tallers de l'Aviació Naval, l'Aeronàutica com era coneguda popularment. En aquest establiment es posà en marxa tota una xarxa productiva encarada a la fabricació dels avions xato, una cadena de producció que incloïa enginyers industrials, delineants i projectistes, modelistes, fusters, mecànics ajustadors, instrumentistes, pintors, enteladors, torners, planxistes, etc.
<i>Ús actual</i>	Industrial
<i>Ús original/altres</i>	Indústria tèxtil
<i>Estat conservació</i>	Bo; La major part d'aquest conjunt industrial, situat en l'actual barri de Can Feu, es conserva en el seu estat original, sense grans transformacions posteriors, i tan sols amb una petita part enderrocada. Bon estat de conservació general en el seu aspecte exterior. Tot i que no s'entreu la voluntat de seguir un pla de manteniment el bé no presenta lesions o patologies que facin entreveure la necessitat d'intervenir en l'exterior. En tot cas, podem afirmar que es fan les actuacions necessàries quan es produeixen lesions, desperfectes o alguna patologia derivada.
<i>Entorn protecció</i>	Per les característiques arquitectòniques i posicionals de l'edifici o el conjunt en relació a la contemplació exterior, no es considera la necessitat de delimitar un entorn de protecció determinat.

Fàbrica Baygual i Llonch

BSE.07.BSE

ÀMBITS DE PROTECCIÓ I OBJECTE

Entorn de protecció Per les característiques inherents del bé no es considera, específicament, un entorn de protecció concret.

☒ Valor històric

La fàbrica és una promoció de Joan Baygual i Antoni Llonch per a la producció tèxtil. Posteriorment amb l'inici de la Guerra Civil (1936-39) va prendre les funcions de fàbrica de munició i aviació militar.

☒ Valor sociocultural i etnològic

Bé referent en el context sociocultural i etnològic de Sabadell per les característiques representatives i la dimensió social de la indústria de guerra (aeronàutica), reflex d'un període clau en la història de la ciutat.

REGULACIÓ DE LES INTERVENCIIONS

Reg. intervencions

Regulació de la intervenció:

NO ES PERMET LA MODIFICACIÓ. Conservació de la volumetria, façanes, estructura tipològica original que pot incloure elements decoratius i ornamentals, estructures que suporten la coberta, característiques formals de la coberta, i configuració distributiva que emana de l'estructura portant. Altrament, es protegeixen elements decoratius, ornamentals i/o altres béns mobles que resten a l'interior.

Les actuacions de restauració en cap cas no podran suposar aportacions de reinvençió o nou disseny.

L'adequació a les normatives sectorials relatives específicament en el camp de la seguretat (evacuació) i accessibilitat, es resoldran de la manera més compatible amb els valors acreditats del bé catalogat. Qualsevol proposta plantejada sobre aquest bé haurà de ser avaluada per la Taula de Patrimoni de Sabadell.

FAÇANES: QUALSEVOL INTERVENCIÓ PERMESA HAURÀ DE PRESERVAR I REVALORITZAR ELS VALORS TIPOLÒGICS I EN CAP CAS MENYSTENIR-LOS.

Les intervencions que es portin a terme en la/es façana/es, amb la voluntat de posar en relleu la tipologia i la composició de les mateixes, hauran de respectar la geometria, el ritme, la proporció i la forma de les obertures i els tancaments associats al bé original, així com els seus materials; el tractament exterior amb els seus materials constitutius; les fusteries originals (fins i tot revertint les parts o modificades en el temps), així com la totalitat dels elements ornamentals i decoratius originals que la conformen, com cornises, pilastres, impostes, rètols, etc...

COBERTES: LES INTERVENCIIONS EN LA COBERTA HAURAN DE PRESERVAR LA FORMA, GEOMETRIA I TIPOLOGIA CARACTERÍSTICA DE LA SOLUCIÓ DE COBERTA ORIGINÀRIA DEL BÉ.

En els casos on es constati una alteració que afecti les propietats i/o característiques de les façanes o cobertes del bé, caldrà procedir, al mateix temps, a una adequació que elimini els elements contraris als valors inherents de la façana i/o la coberta afectades, d'acord amb les especificacions derivades del Pla General Municipal d'Ordenació de Sabadell (PGMOS) o POUM vigent i el Pla Especial Urbanístic de Patrimoni de Sabadell (PEPS), així com al tractament específic de les mitgeres, si s'escau.

PATI D'ACCÉS A LA FÀBRICA: ÉS UN ESPAI INEDIFICABLE. NO ES PERMET CAP INTERVENCIÓ QUE DESFIGURI O MALMETI LA IMATGE DE LES CONSTRUCCIONS CATALOGADES DEL BÉ PROTEGIT.

Altrament podrà concretar-se, si el planejament general o derivat ho determina, una regulació general de tipus ambiental, així com sobre l'aplicació de mesures pel tractament de les seves façanes (materials d'acabat, textures, colors, etc...).

Per la resta d'actuacions a l'entorn, caldrà portar a terme les intervencions que determina el Pla General Municipal d'Ordenació de Sabadell (PGMOS) o POUM vigent; el Pla Especial Urbanístic de Patrimoni de Sabadell (PEPS) i el planejament sectorial derivat, si s'escau.

Totes aquestes actuacions s'hauran de portar a terme sense impedir la correcta visualització del bé catalogat.

ESTRUCTURA INTERIOR: NO ES PERMET L'ENDERROC DE CAP DE LES ESTRUCTURES QUE SÓN REFERENTS EN ELS SEUS VALORS TIPOLÒGICS (ELEMENTS ESTRUCTURALS I ALTRES ELEMENTS QUE SIGUIN REFERENTS DELS SEUS VALORS PATRIMONIALS O QUE ELS PUGUI MENYSTENIR, excepte de les parts

Fàbrica Baygual i Llonch

BSE.07.BSE

	contràries al bé patrimonial i cossos afegits i/o volums disconformes.
<i>Usos permesos</i>	Els que determina el PGMOS o POUM vigent i el planejament sectorial derivat, si s'escau.
<i>Usos prohibits</i>	Els que determina el PGMOS o POUM vigent i el planejament sectorial derivat, si s'escau.
<i>Entorn de protecció</i>	L'entorn definit per la conca visual sobre l'element és delimitat, figurativament, per l'espai físic que conforma el conjunt ambiental on se situa aquest bé, per tal de no malmetre ni les qualitats arquitectòniques del mateix, ni els valors urbanístics i paisatgístics d'aquest indret. Es tindrà cura que aquest element i les edificacions veïnes conformin o preservin el paisatge en coherència amb l'estructura urbana d'aquest barri o sector característic de la ciutat.
<i>Gestió</i>	Les intervencions o actuacions de reparació, consolidació; remodelació o rehabilitació; restauració; reconstrucció i reproducció hauran d'anar precedides per la redacció d'un informe patrimonial, amb el contingut mínim establert a l'article 30 de la normativa. En els béns que estan associats a Àrees d'Expectativa Arqueològica i/o Paleontològica (NP.6) reconeguts en aquest pla i/o davant una troballa fortuïta es requerirà la realització d'un control arqueològic en el seguiment dels treballs de condicionament. Davant l'aparició fortuïta de restes arqueològiques en el curs d'obres, el propietari queda obligat a comunicar-ho, immediatament, als serveis tècnics municipals i a la Comissió Territorial de Patrimoni Cultural del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya. Qualsevol proposta plantejada sobre aquest bé, haurà de ser avaluada per la Taula de Patrimoni de Sabadell.
<i>Altres intervencions</i>	Es permet l'adequació a les normatives sectorials d'accessibilitat i altres, d'acord amb el seu nivell de protecció, i de conformitat amb l'establert a l'article 37 de la normativa. Es permet l'eliminació de cossos i altres elements sobreposats que no siguin d'interès per la història de la construcció protegida i els que es demostrin incoherents amb l'estructura originària, així com amb les ampliacions orgàniques que el bé hagi suportat en el temps. En definitiva, amb els seus valors patrimonials. Altrament, es permeten les actuacions específiques derivades del manteniment predictiu i obres que constitueixin una actuació parcial al bé catalogat i que tenen per objecte reparar, restaurar a partir d'una diagnosi -mitjançant l'estudi dels valors originals- aspectes tipològics i/o ornamentals significatius, reforçar elements simples de l'estructura del bé per garantir i/o restablir les condicions de seguretat estructural, les condicions de salubritat, higiene, seguretat i ornament públic. Altrament, es podran implementar elements de senyalització i de museografia per identificar la fàbrica i apropar la seva història als ciutadans.

INFORMACIÓ COMPLEMENTÀRIA

<i>Informació històrica</i>	Els primers refugis antiaeris que es construïren a la ciutat foren, per tant, els de caràcter militar: els refugis antiaeris de protecció de l'aeròdrom de Sabadell i el refugi de la fàbrica Baygual i Llonch, on hi havia els tallers de l'Aviació Naval. Aquest conjunt de construccions es varen bastir aproximadament entre els mesos d'octubre del 1936 i el maig de 1937, sota la direcció, molt probablement, d'enginyers militars. La fàbrica tèxtil de Baygual i Llonch s'havia construït en un sector encara per urbanitzar a la zona de Can Feu, prop de la via del tren dels Ferrocarrils de Catalunya, entre els anys 1930 i 1933. L'obra de la fàbrica es va fer segons un projecte de l'enginyer Lluís Sapés, per encàrrec dels fabricants Joan i Francesc Baygual i Antoni Llonch. Sense que s'hagués pogut posar en funcionament, va esclatar la guerra i l'establiment va ser confiscat. A les seves naus per estrenar s'hi van instal·lar, a finals de l'any 1936, els tallers de l'Aviació Naval de la SAF 3-16, amb la missió de construir-hi els avions xato, uns biplans de caça d'origen soviètic. Aquest establiment era conegut amb el nom popular de l'"Aeronàutica Naval". Les diferents parts i peces dels avions Polikarpov I-15 que s'hi fabricaven es portaven als tallers i hangars de l'aeròdrom (a Can Torres del Pla) per fer-ne l'acoblament i els ajustament finals. Allí també s'hi reparaven, milloraven i provaven els avions. Els tallers es dividien en diferents seccions, i gràcies a les fotografies que tenim de l'any 1940, de quan aquestes instal·lacions ja havien passat a formar part del Parque Eventual de Cataluña de l'exèrcit franquista,6 ens podem fer una imatge ben aproximada de quin podia haver estat el seu funcionament: matèries primeres i magatzems, fusteria, entelat, planxisteria, pintura, taller mecànic... Entre les oficines i els tallers hi treballaven centenars de tècnics i operaris, molts de Sabadell: enginyers, projectistes, delineants, secretàries, mecànics, metal·lúrgics, fusters, enteladors, pintors, xapistes, ajustadors... En el context de la guerra, el conjunt d'aquests tallers de Sabadell va adquirir un paper
-----------------------------	--

Fàbrica Baygual i Llonch

BSE.07.BSE

rellevant a partir del desmantellament del SAF-3 de Reus, després que aquesta població fos brutalment bombardejada per l'aviació feixista. Hi ha un ball de xifres entre les diferents fonts bibliogràfiques i documentals, però es pot aproximar que es van arribar a produir una vuitantena d'avions mentre aquests tallers van estar en funcionament. Actualment, la major part d'aquesta fàbrica es conserva en molt bon estat, i de l'establiment original, que ocupava tota una illa urbana, se'n conserven un total de set naus, amb una de les entrades principals amb accés tipus barri (la que dona al carrer de Jacquard).

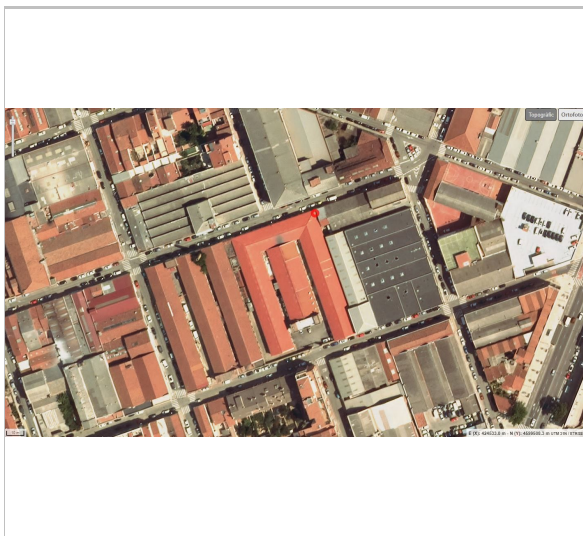
Bibliografia

Sabadell i els espais de memòria de la Guerra Civil. Genís Ribé. Museu d'Història de Sabadell (MHS).

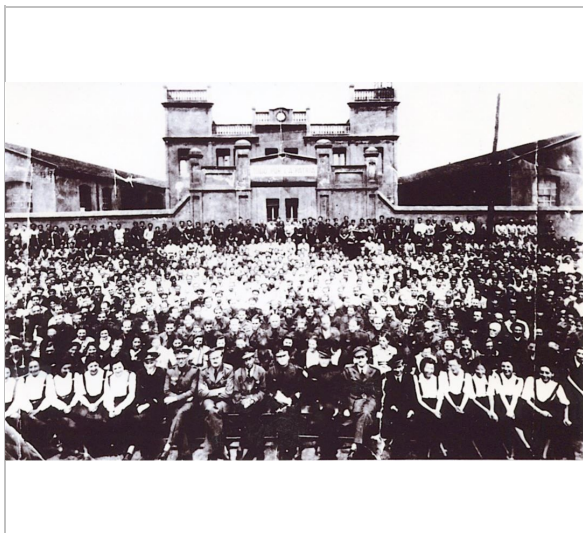
Observacions

Fotografia històrica (1)

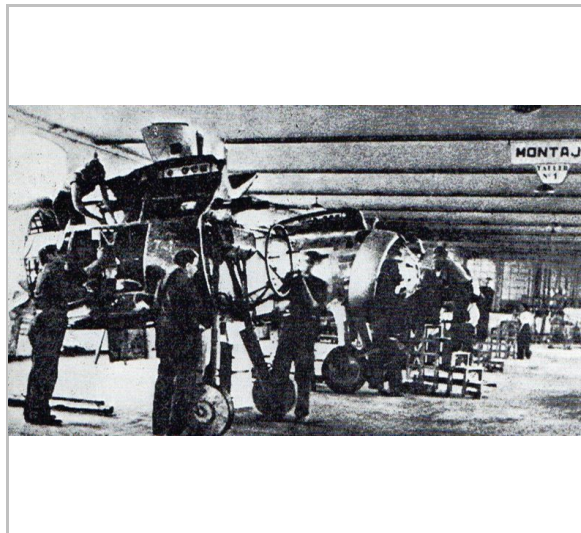
Interior del taller de muntatge i acabats de construcció dels bucs o fuselatges dels avions Polikarpov I-15 xato en una nau de la fàbrica Baygual i Llonch, antics Tallers de l'Aviació Naval. La imatge ja és del moment en què la fàbrica formava part del "Parque Eventual de Cataluña", infraestructura de l'exèrcit franquista. Sabadell, 1940 (autor desconegut, Arxiu Renom-Llonch / AHS)



Fotografia aèria
ICGC



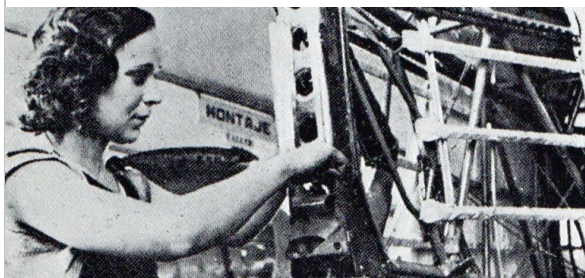
Fotografia històrica
AHS



Fotografia històrica
AHS

Fàbrica Baygual i Llonch

BSE.07.BSE



Fotografia històrica
AHS



Fotografia històrica
AHS

Antic edifici del Círcol Republicà Federal

BSE.08.BSE

FITXES RELACIONADES:

CONJ. ARQUIT. ELEM. ARQUIT. BÉNS ARQUEOL. BÉNS SOCIOE. BÉNS NATURALS BÉNS AMBIENT-PAISAT

CA

EA

BARP

BSE

BN

BAMP

LOCALITZACIÓ

Indret

Codi INE 187

Adreça/es

Carrer Narcís Giralt, de, 40-44

Coordenades UTM

x = 425807

;

y = 4599688

Identificació al plànol

Grafisme categoria



Delimitació bé

Entorn protecció

DADES CADASTRALS

Número

Superfície

Sostre

N. plantes

Titularitat

5990019DF2959H

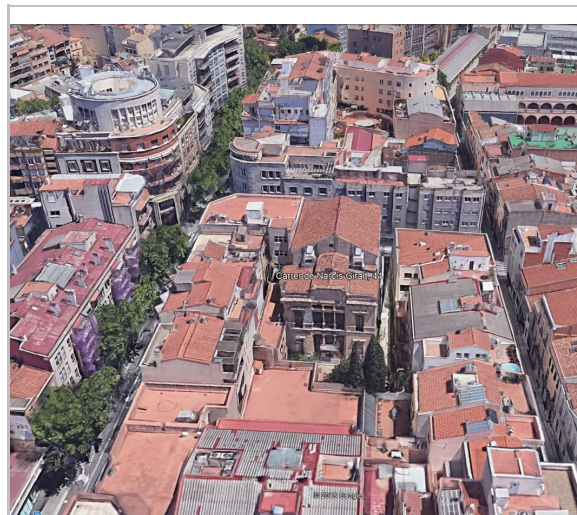
915

1.684

PB+4



Emplaçament
ICGC



Fotografia del context
Google Earth

DADES URBANÍSTIQUES

Pla vigent

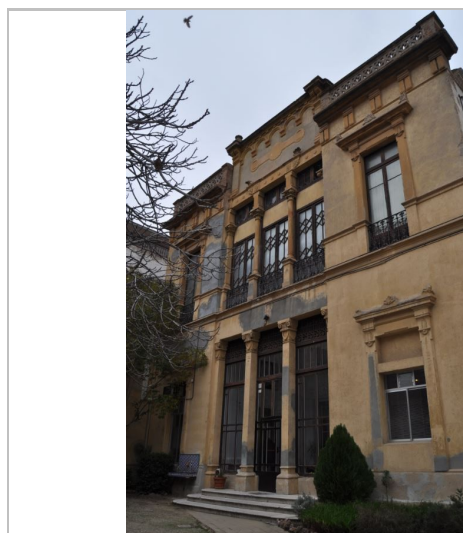
Pla General Municipal
d'Ordenació de Sabadell
(PGMOS)

Classificació

SUC (urbà consolidat)

Qualificació

c-1



Façana principal a pati

Antic edifici del Círcol Republicà Federal

BSE.08.BSE

AV

CATALOGACIÓ ANTERIOR

CATALOGACIÓ

<i>Tipus de bé</i>	Patrimoni sociocultural-etnològic
<i>Classificació</i>	Bé d'interès històric, social i etnològic
<i>Categoria</i>	BPU
<i>Nivell prot.</i>	Nivell 2. Conservació
<i>Altres prot.</i>	AM.10.30CA Carrer de Narcís Giralt / AP/R.35 Antic edifici del Círcol Republicà Federal - Escola de Comerç

DESCRIPCIÓ DEL BÉ

<i>Tipologia funcional</i>	Arquitectura Pública, Semipública, Representativa (AP/R)
<i>Subtipus funcional</i>	Equipament de referència en la història contemporània
<i>Context</i>	Inaugurat per Francesc Pi i Margall, aquest edifici fou, des de 1888, l'estatge social del Círcol Republicà Federal, partit d'esquerres molt arrelat a Sabadell, que recollia els republicans federals i sectors obreristes de la ciutat. Dotat de sala d'actes, cafè i biblioteca, fou espai de tertúlia, ball i teatre, nucli cultural i d'esbarjo. Esdevingué un dels locals de caire sociocultural més grans de la ciutat de tots els temps i se'l conegué com la Catedral Republicana del Vallès. Durant la Guerra Civil de 1936-39 s'hi feren nombroses actuacions per a recollir fons contra el feixisme. Acabada la guerra, el local fou confiscat per la dictadura franquista. Posteriorment, l'Escola Oficial de Comerç de Sabadell, creada el 1942, es va ubicar en aquest edifici històric des de l'any 1951 al 1993 impartint els estudis de Peritatge i Professorat Mercantil iniciant el desenvolupament dels estudis universitaris a la ciutat de Sabadell. L'any 1972 fou integrada a la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB) com Escola Universitària d'Estudis Empresarials de Sabadell.
<i>Elements</i>	El conjunt edificatori consta de dues actuacions diferenciades. La primera i més antiga és la que conforma l'edifici del Círcol Republicà Federal en el seu origen. La seva entrada original era plantejada amb l'accés pel carrer del Jardí (en algun període era el carrer de Bèlgica), amb una entrada ja desapareguda, però que donava a una segona façana principal interior, amb accés des de pati, que es conserva íntegrament en l'estat original. En aquesta construcció destaquen els interiors, les estances, el cos de l'escala principal amb arana de fosa i plafonat decorat al sostre. Al primer nivell cal assenyalar la presència del Saló, també profusament decorat. A la planta baixa es conserven columnes de ferro fos originals de l'antic saló cafè. A la postguerra es genera un nou cos d'accés des del carrer de Narcís Giralt, a partir d'una arquitectura que denota l'austeritat del classicisme de postguerra.
<i>Ús actual</i>	ducatiu (Escola del Comerç) i Cultural (Orquestra Simfònica del Vallès, OSV)
<i>Ús original/altres</i>	Edifici públic civil Associatiu (Cercle Republicà Federal)
<i>Estat conservació</i>	Regular; L'edifici academicista de 1888 presenta desperfectes en les fusteries i sobretot, en l'arrebossat. L'estat de conservació és molt correcte. Es mantenen les estructures principals i la definició dels espais nobles de la construcció acadèmica, com el Saló principal.
<i>Entorn protecció</i>	L'edifici original del Círcol Republicà queda amagat donant al jardí interior de l'illa. Al mateix s'ha annexat, a la postguerra l'edifici amb façana al carrer de Narcís Giralt. El conjunt representatiu de les dues construccions és un referent singular dins les construccions situades al llarg del carrer de Narcís Giralt (AM.10.30), en el període

Antic edifici del Círcol Republicà Federal

BSE.08.BSE

comprès des de finals del segle XIX al tercer quart del segle XX. Aquest conjunt edificatori, juntament amb d'altres edificis catalogats o significatius de l'entorn, conforma un paisatge urbà amb força interès per la continuïtat compositiva que representen en la lectura del front edificatori.

ÀMBITS DE PROTECCIÓ I OBJECTE

Entorn de protecció Per les característiques inherents de l'edifici i donada la seva posició on es garanteix la contemplació adequada del mateix es considera que el pati-jardi -inedificable- és, específicament, un entorn de protecció ben concret i determinat.

- ☒ Valor històric
Va ser la "catedral republicana del Vallès" i per allí hi passaren en Francesc PI i Margall, en Lluís Companys, l'Azaña, en Francesc Layret...i, finalment els falangistes que el van confiscar i algun capítol nazi de l'Espanya franquista que el visità.
- ☒ Valor arquitectònic/tipològic/artístic
Interès per la juxtaposició de dues arquitectures diferenciades: l'edifici de l'academicisme de M. Pascual, amb tot un seguit d'elements ornamentals detalls arquitectònics de relleu i la façana austera de l'arquitectura de postguerra.
- ☒ Valor sociocultural i etnològic
Bé referent en el context sociocultural i etnològic de Sabadell pels canvis i les transformacions socials que s'han produït al llarg dels anys: Cercle Republicà; Escola de Comerç; Seu de Falange; seu de l'Orquestra Simfònica del Vallès,...
- ☒ Valor natural/ambiental/paisatgístic
Tot i que no és visible des del carrer, cal entendre que l'edifici és un equipament que és obert al públic i, per tant es pot visitar i gaudir de la imatge exterior que el mateix presenta i la configuració associada i pati-jardi.

REGULACIÓ DE LES INTERVENCIIONS

Reg. intervencions CRITERI PRINCIPAL D'INTERVENCIÓ SOBRE LES PARTS CATALOGADES

Tipus d'intervenció:
CONSERVACIÓ; manteniment i/o reparació; consolidació; restauració i/o rehabilitació sense alterar els valors patrimonials del bé; reconstrucció i reproducció (parts o elements artístics i/o ornamentals per a la comprensió del bé).

Regulació de la intervenció:
NO ES PERMET LA MODIFICACIÓ. Conservació de la volumetria, façanes, estructura tipològica original que pot incloure elements decoratius i ornamentals, estructures que suporten la coberta, característiques formals de la coberta, i configuració distributiva que emana de l'estructura portant. Altrament, es protegeixen elements decoratius, ornamentals i/o altres béns mobles que resten a l'interior.

Les actuacions de restauració en cap cas no podran suposar aportacions de reinvençió o nou disseny.

L'adequació a les normatives sectorials relatives específicament en el camp de la seguretat (evacuació) i accessibilitat, es resoldran de la manera més compatible amb els valors acreditats del bé catalogat. Qualsevol proposta plantejada sobre aquest bé haurà de ser avaluada per la Taula de Patrimoni de Sabadell.

FAÇANES: QUALSEVOL INTERVENCIÓ PERMESA HAURÀ DE PRESERVAR I REVALORITZAR ELS VALORS TIPOLÒGICS I EN CAP CAS MENYSTENIR-LOS.

Les intervencions que es portin a terme en la/es façana/es, amb la voluntat de posar en relleu la tipologia i la composició de les mateixes, hauran de respectar la geometria, el ritme, la proporció i la forma de les obertures i els tancaments associats al bé original, així com els seus materials; el tractament exterior (obra vista i/o revestiments) amb els seus materials constitutius; les fusteries originals (fins i tot revertint les parts o modificades en el temps), així com la totalitat dels elements ornamentals i decoratius originals que la conformen, com cornises, pilastres, impostes, rètols, etc...

COBERTES: LES INTERVENCIIONS EN LA COBERTA HAURAN DE PRESERVAR LA FORMA, GEOMETRIA I TIPOLOGIA CARACTERÍSTICA DE LA SOLUCIÓ DE COBERTA ORIGINÀRIA DEL BÉ (INCLINADA).

En els casos on es constati una alteració que afecti les propietats i/o característiques de

Antic edifici del Círcol Republicà Federal

BSE.08.BSE

les façanes o cobertes del bé, caldrà procedir, al mateix temps, a una adequació que elimini els elements contraris als valors inherents de la façana i/o la coberta afectades, d'acord amb les especificacions derivades del Pla General Municipal d'Ordenació de Sabadell (PGMOS) o POUM vigent i el Pla Especial Urbanístic de Patrimoni de Sabadell (PEPS), així com al tractament específic de les mitgeres, si s'escau.

JARDÍ: ÉS UN ESPAI INEDIFICABLE. NO ES PERMET CAP INTERVENCIÓ QUE DESFIGURI O MALMETI LA IMATGE DE LES CONSTRUCCIONS CATALOGADES DEL BÉ PROTEGIT.

Altrament podrà concretar-se, si el planejament general o derivat ho determina, una regulació general de tipus ambiental, així com sobre l'aplicació de mesures pel tractament de les seves façanes (materials d'acabat, textures, colors, etc...).

Per la resta d'actuacions a l'entorn, caldrà portar a terme les intervencions que determina el Pla General Municipal d'Ordenació de Sabadell (PGMOS) o POUM vigent; el Pla Especial Urbanístic de Patrimoni de Sabadell (PEPS) i el planejament sectorial derivat, si s'escau.

Totes aquestes actuacions s'hauran de portar a terme sense impedir la correcta visualització del bé catalogat.

ESTRUCTURA INTERIOR: NO ES PERMET L'ENDERROC DE CAP DE LES ESTRUCTURES QUE SÓN REFERENTS EN ELS SEUS VALORS TIPOLOGICS (ELEMENTS ESTRUCTURALS, FORJATS, CAIXA D'ESCALA; AIXÍ COM EL GRAN SALÓ, LES ESTANCES NOBLES I ALTRES ELEMENTS QUE SIGUIN REFERENTS DELS SEUS VALORS PATRIMONIALS O QUE ELS PUGUI MENYSTENIR, excepte de les parts contràries al bé patrimonial i cossos afegits i/o volums disconformes.

Usos permesos Els que determina el PGMOS o POUM vigent i el planejament sectorial derivat, si s'escau.

Usos prohibits Els que determina el PGMOS o POUM vigent i el planejament sectorial derivat, si s'escau.

Entorn de protecció L'entorn ve delimitat, exclusivament pel pati-jardí. Com a conjunt de les dues construccions cal considerar l'espai físic que conforma el conjunt ambiental on se situa aquest bé (AM.10.30CA Carrer de Narcís Giral), per tal de no malmetre ni les qualitats arquitectòniques del mateix, ni els valors urbanístics i paisatgístics d'aquest indret.

Gestió Les intervencions o actuacions de reparació, consolidació; remodelació o rehabilitació; restauració; reconstrucció i reproducció hauran d'anar precedides per la redacció d'un informe patrimonial, amb el contingut mínim establert a l'article 30 de la normativa. En els béns que estan associats a Àrees d'Expectativa Arqueològica i/o Paleontològica (NP.6) reconeguts en aquest pla i/o davant una troballa fortuïta es requerirà la realització d'un control arqueològic en el seguiment dels treballs de condicionament. Davant l'aparició fortuïta de restes arqueològiques en el curs d'obres, el propietari queda obligat a comunicar-ho, immediatament, als serveis tècnics municipals i a la Comissió Territorial de Patrimoni Cultural del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya. Qualsevol proposta plantejada sobre aquest bé, haurà de ser avaluada per la Taula de Patrimoni de Sabadell.

Altres intervencions Es permet l'adequació a les normatives sectorials d'accessibilitat i altres, d'acord amb el seu nivell de protecció, i de conformitat amb l'establert a l'article 37 de la normativa. Es permet l'eliminació de cossos i altres elements sobreposats que no siguin d'interès per la història de la construcció protegida i els que es demostrin incoherents amb l'estructura originària, així com amb les ampliacions orgàniques que el bé hagi suportat en el temps. En definitiva, amb els seus valors patrimonials. Altrament, es permeten les actuacions específiques derivades del manteniment predictiu i obres que constitueixin una actuació parcial al bé catalogat i que tenen per objecte reparar, restaurar a partir d'una diagnosi -mitjançant l'estudi dels valors originals- aspectes tipològics i/o ornamentals significatius, reforçar elements simples de l'estructura del bé per garantir i/o restablir les condicions de seguretat estructural, les condicions de salubritat, higiene, seguretat i ornament públic.

INFORMACIÓ COMPLEMENTÀRIA

Informació històrica El Círcol Republicà Federal (CRF) fou la secció local sabadellenca del Partit Republicà Democràtic Federal ideat per Pi i Margall. La realitat social de Sabadell en aquell període va afavorir que el republicanisme federal hi adquirís molta força. Es fundà a primers de març del 1887. Amb les aportacions dels socis, es construí un gran edifici com a seu al carrer del Jardí, inaugurat per Pi i Margall. Posteriorment a l'edifici hi

Antic edifici del Círcol Republicà Federal

BSE.08.BSE

va haver l'Escola de Comerç i en la postguerra fou ocupat pel Frente de Juventudes i la Falange; fins i tot hi va haver la visita del nazi Hans Thomsen va ser el 20 d'abril de 1942. En el moment de màxima esplendor es coneixia com la Catedral Republicana del Vallès, amb una notable activitat cultural, recreativa i política. Avui encara conserva part de la seva antiga esplendor arquitectònica.

Fins a l'adveniment de la Segona República Espanyola, el 1931, el CRF va dur a terme una gran activitat dins del municipi i es guanyà la fama d'honestetat i seriositat. Un dels principals impulsors fou Jaume Ninet i Vallhonrat, empresari metal·lúrgic i alhora polític sabadellenc.

Foren membres destacats del Círcol Republicà i Federal Joan Balart i Armengol, Magí Marcé i Segarra, Joan Miralles i Orrit, Joan Morral i Pelegrí, Joan Puig i Pujol, Fidela Renom i Soler, Salvador Ribé i Garcia, entre altres. Hi militaren Joan Bartomeu, Conrad Crespi, Ricard Simó, entre altres.

Bibliografia

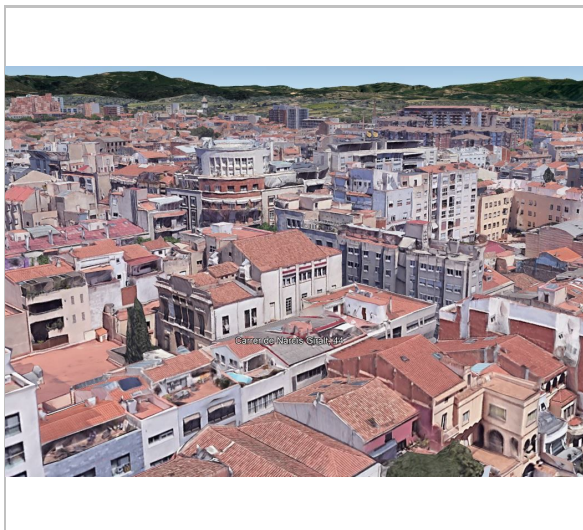
Genís Ribé. Museu d'Història de Sabadell (MHS)
«1887. Círcol Republicà Federal». Diari de Sabadell, 8.698, 15-03-2014, pàg. 62
[Consulta: 17 març 2014].
Garriga Gusi, Josep Oriol, Jaume Ninet i Vallhonrat, 2008
Colomer, Víctor, Entrevista a Antoni Abad i Ninet, besnét de Jaume Ninet, Diari de Sabadell, 2012
«Nomenclàtor». Ajuntament de Sabadell. [Consulta: 12 març 2014].

Observacions

Encara es conserva la imatge de l'àliga franquista pintada al sostre de l'antic saló Cafè del Cercle, ara tapiat per un cel ras però que es pot veure per una portella d'un entresòl on hi ha el taller de modistes dels Amics de l'Òpera de Sabadell.



Fotografia aèria
ICGC



Fotografia panoràmica



Façana lateral i pas exterior

Antic edifici del Círcol Republicà Federal

BSE.08.BSE

Google Earth



Font (pati interior)

AV

AV



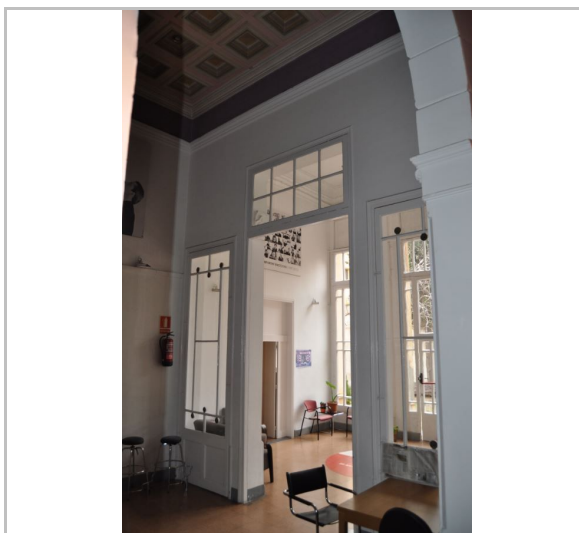
Detall fusteries i barana forja

AV



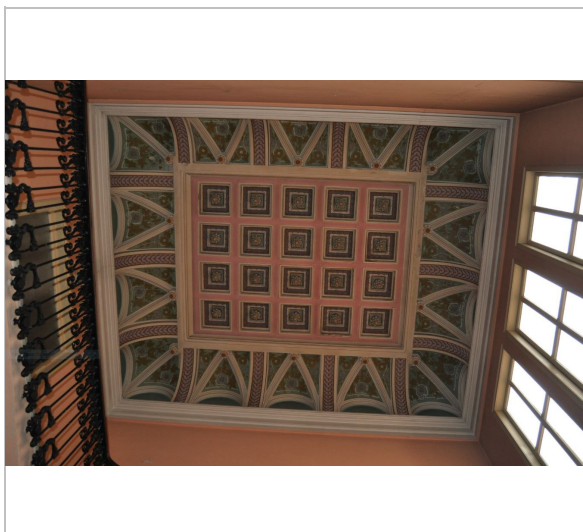
Façana P1 i coronament

AV

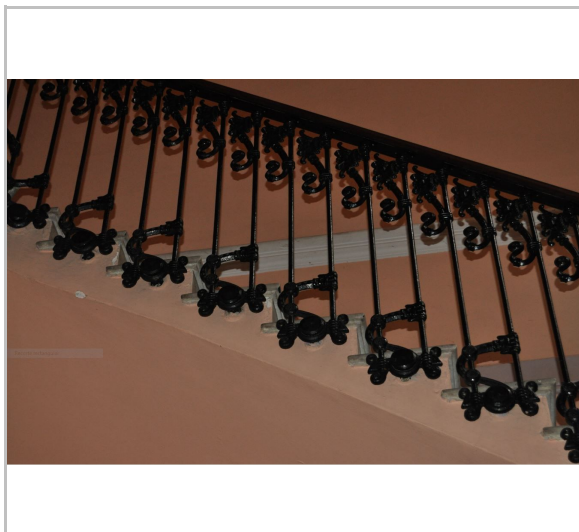


Detall interior

AV



Plafonat sostre escala

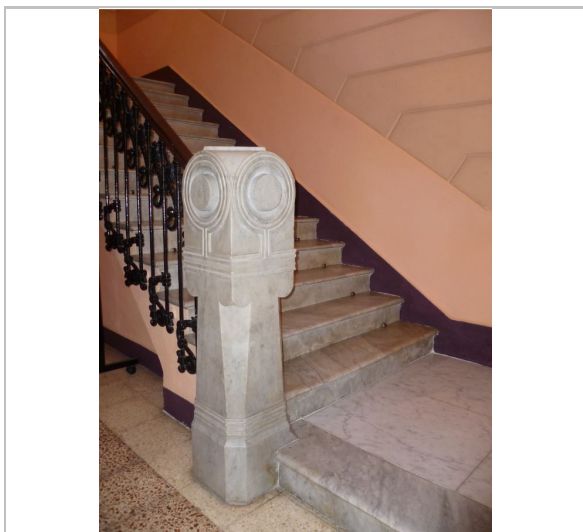


Barana escala

Antic edifici del Círcol Republicà Federal

BSE.08.BSE

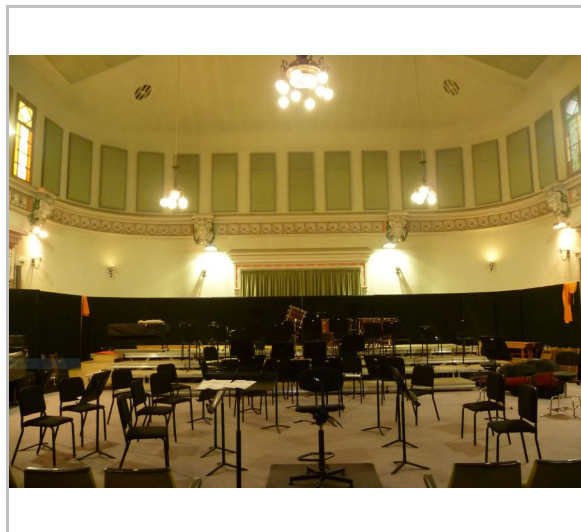
AV



Pilona d'inici barana escala

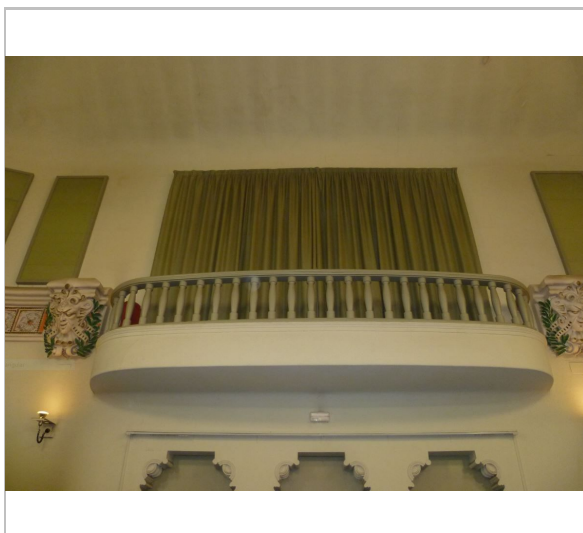
AV

AV



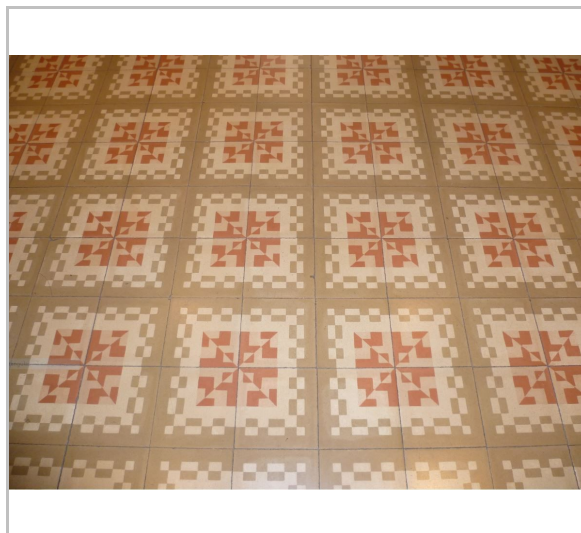
Saló

G.Ribé AHS



Saló. Llotja

G.Ribé AHS

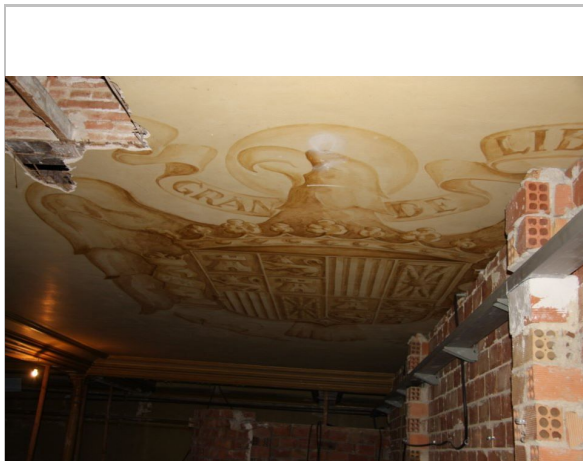


Paviment hidràulic

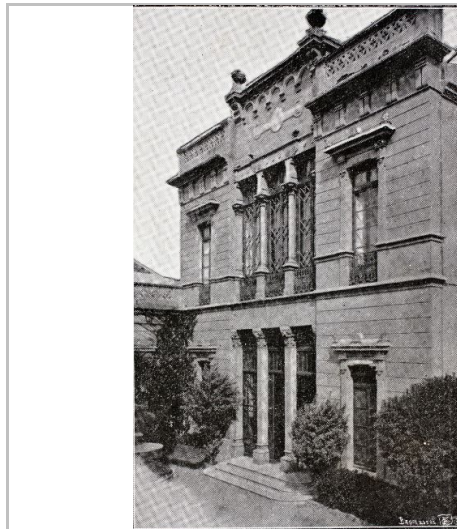
G.Ribé AHS

Antic edifici del Círcol Republicà Federal

BSE.08.BSE



Àliga franquista sostre
G.Ribé AHS



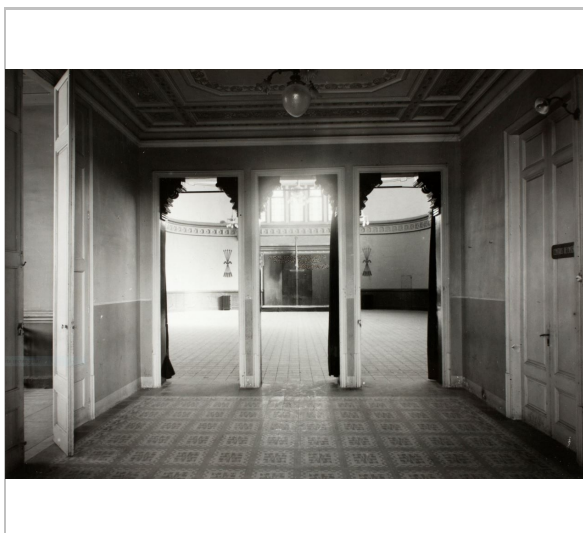
Fotografia històrica
AHS



Fotografia històrica
AHS



Fotografia històrica
AHS



Fotografia històrica



Fotografia històrica

Teatre les Delícies - Patronat Eulàlia Garriga

BSE.09.BSE

Altres denominacions Seu actual de Càritas Diocesana

FITXES RELACIONADES:

CONJ. ARQUIT. ELEM. ARQUIT. BÉNS ARQUEOL. BÉNS SOCIOE. BÉNS NATURALS BÉNS AMBIENT-PAISAT

CA

EA

BARP

BSE

BN

BAMP

LOCALITZACIÓ

Indret

Codi INE 187

Adreça/es

Carrer Salut, de la, 42

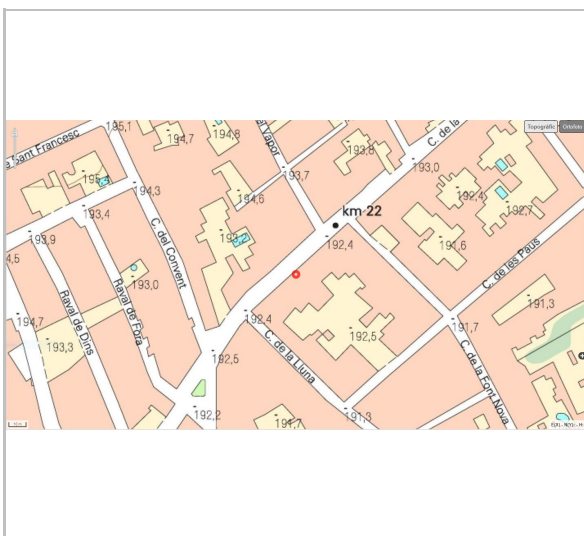
Coordenades UTM

x = 425747 ;
y = 4600237

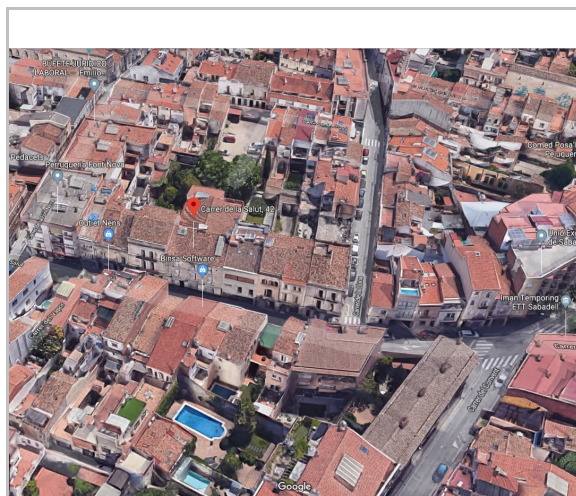
Identificació al plànol
Grafisme categoria



Delimitació bé
Entorn protecció



Emplaçament
ICGC



Panoràmica de la finca
Google

DADES URBANÍSTIQUES

Pla vigent

Pla General Municipal
d'Ordenació de Sabadell
(PGMOS)

Classificació

SUC (urbà consolidat)



Façana
Google

Teatre les Delícies - Patronat Eulàlia Garriga

BSE.09.BSE

CATALOGACIÓ ANTERIOR

CATALOGACIÓ

<i>Tipus de bé</i>	Patrimoni sociocultural-etnològic
<i>Classificació</i>	Bé d'interès històric, social i etnològic
<i>Categoria</i>	BPU
<i>Nivell prot.</i>	Nivell 5. Documental
<i>Altres prot.</i>	AM.10.44CA Carrer de la Salut / AM.10.32CA Carrer de les Paus

DESCRIPCIÓ DEL BÉ

<i>Tipologia funcional</i>	Arquitectura Pública, Semipública, Representativa (AP/R)
<i>Subtipus funcional</i>	Edificació representativa pel seu passat
<i>Context</i>	L'antic Teatre de les Delícies, actual seu de Càritas Diocesana i que fou, també, la seu del Patronat Eulàlia Garriga ocupa una parcel·la entre mitgeres, passant entre els carrers de la Salut -on fa façana l'edifici- i el carrer de les Paus on hi ha l'accés al pati jardí.
<i>Elements</i>	En l'estructura de l'edifici actual encara es poden contemplar els elements més destacats que configuraven l'antic teatre, com la Sala, l'escenari, la tramoia, part de l'amfiteatre amb la cabina de projecció de cinema, així com l'estructura inferior del vestíbul d'accés amb voltes catalanes. Com elements remarcables hi figuren: els paviments hidràulics, l'estructura de l'escenari amb els seus elements decoratius i les cornises del sostre de la Sala, així com la configuració del pati-jardí posterior.
<i>Ús actual</i>	Seu actual de Càritas Diocesana
<i>Ús original/altres</i>	Teatre les Delícies - Patronat Eulàlia Garriga
<i>Estat conservació</i>	Bo; L'estat de conservació és correcte en les parts conservades. Tot i això per la quantitat de material emmagatzemat i la disposició d'algunes estances afegides es fa difícil reconèixer la fesomia completa del teatre.
<i>Entorn protecció</i>	Per les característiques arquitectòniques i posicionals de l'edifici o el conjunt en relació a la contemplació exterior, no es considera la necessitat de delimitar un entorn de protecció determinat.

ÀMBITS DE PROTECCIÓ I OBJECTE

<i>Entorn de protecció</i>	Pel nivell de catalogació de l'element (Documental justificada) i per les característiques i l'escala de les edificacions existents a l'entorn, no es considera la generació de cap entorn de protecció. Tot i això cal fer constar que en relació a la seva posició forma part d'un Ambient protegit (AM.10.44CA Carrer de la Salut / AM.10.32CA Carrer de les Paus). Es considera que s'inscriu en un entorn que gaudeix d'una "protecció ambiental". Altrament podrà concretar-se, si el planejament general o derivat ho determina, una regulació general sobre el conjunt de l'Ambient on s'inscriu, així com sobre l'aplicació de mesures pel tractament de les seves façanes (materials d'acabat, textures, colors, etc...).
----------------------------	--

☒ Valor històric	Exponent de la història del teatre a la ciutat de Sabadell.
☒ Valor arquitectònic/tipològic/artístic	Els referents arquitectònics del teatre original hi són en poca mesura; tot i els que existeixen, com l'escenari estan perfectament identificats i consolidats.
☒ Valor sociocultural i etnològic	Element molt vinculat a l'obrerisme i les classes treballadores.
☒ Valor natural/ambiental/paisatgístic	El principal valor en aquest sentit és la disposició segons una parcel·la passant amb front a dos carrers i, especialment la configuració del pati-jardí.

Teatre les Delícies - Patronat Eulàlia Garriga

BSE.09.BSE

REGULACIÓ DE LES INTERVENCIONS

Reg. intervencions El bé catalogat es sotmet a les intervencions que determina el Pla General Municipal d'Ordenació de Sabadell (PGMOS) o POUM vigent, el Pla Especial Urbanístic de Patrimoni de Sabadell (PEPS) i el planejament sectorial derivat, si s'escau.

CRITERI PRINCIPAL D'INTERVENCIÓ SOBRE LES PARTS CATALOGADES

Tipus d'intervenció:

Conservació; Manteniment i/o Reparació; Consolidació; Reforma, Millora, Remodelació o Rehabilitació; Restauració; Reconstrucció i Reproducció, Ampliació (sempre que el planejament general ho permeti), Inclusió, Substitució, Eliminació (justificadament); Desplaçament (justificadament), Enderroc (justificadament) i Obra nova.

Regulació de la intervenció:

El bé catalogat es sotmet a les intervencions que determina el Pla General Municipal d'Ordenació de Sabadell (PGMOS) o POUM vigent, el Pla Especial Urbanístic de Patrimoni de Sabadell (PEPS) i el planejament sectorial derivat, si s'escau.

Qualsevol proposta plantejada sobre aquest bé haurà de ser avaluada per la Taula de Patrimoni de Sabadell.

FAÇANES / COBERTES

Un cop redactat l'informe patrimonial i l'Estudi d'Ordenació Volumètrica (EOV) previ a l'actuació que es proposa i que justifiqui i/o acrediti els criteris d'intervenció associada als valors de la/es façana/es d'aquest bé, s'admeten: obres de Conservació; Manteniment i/o Reparació; Consolidació; Reforma, Millora, Remodelació o Rehabilitació; Restauració; Reconstrucció; Ampliació (sempre que el planejament general ho permeti); Inclusió; Substitució (justificadament); Eliminació (justificadament); Desplaçament d'elements ornamentals i/o decoratius (justificadament), Enderroc (justificadament) i Obra nova.

JARDÍ

Podrà concretar-se, si el planejament general o derivat ho determina, una regulació general de tipus ambiental.

ESTRUCTURA/INTERIOR

Obres de Conservació; Manteniment i/o reparació; Consolidació; Reforma, millora, remodelació o rehabilitació; Restauració; Reconstrucció; Ampliació (sempre que el planejament general ho permeti); Inclusió; Substitució; Eliminació; Desplaçament, Enderroc i Obra nova.

Abans de procedir a qualsevol enderroc interior i, paral·lelament a la redacció de l'informe dictamen patrimonial, s'estudiarà la totalitat de la construcció per deixar testimoni de les estructures del teatre.

Usos permesos Els que determina el PGMOS o POUM vigent i el planejament sectorial derivat, si s'escau.

Usos prohibits Els que determina el PGMOS o POUM vigent i el planejament sectorial derivat, si s'escau.

Entorn de protecció L'entorn definit per la conca visual sobre l'element és delimitat, figurativament, per l'espai físic que conforma el marc ambiental on se situa aquest bé, per tal de no malmetre ni les qualitats arquitectòniques, històriques, sociològiques o ambientals del mateix, ni els valors urbanístics i paisatgístics d'aquest indret.

Gestió La construcció o part de la mateixa podrà ser enderrocada justificativament. Això vol dir que prèviament s'haurà de redactar un informe patrimonial, amb el contingut mínim establert a l'article 30 de la normativa, que reculli els aspectes i detalls inherents al bé (aixecament actual, documentació i imatges històriques, reportatge fotogràfic actual, anàlisi de l'evolució urbanística del sector, així com l'estudi dels expedients d'obres per tenir documentades totes les modificacions o transformacions sofertes i que justifiqui la no existència de béns patrimonials rellevants o la impossibilitat de recuperar-los. En els béns que estan associats a Àrees d'Expectativa Arqueològica i/o Paleontològica (NP.6) reconeguts en aquest pla requerirà la realització d'un control arqueològic en el seguiment dels treballs de condicionament. Davant l'aparició fortuïta de restes arqueològiques en el curs d'obres, el propietari queda obligat a comunicar-ho, immediatament, als serveis tècnics municipals i a la Comissió Territorial de Patrimoni Cultural del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya. Qualsevol proposta plantejada sobre aquest bé, haurà de ser avaluada per la Taula de

Teatre les Delícies - Patronat Eulàlia Garriga

BSE.09.BSE

Patrimoni de Sabadell.

Altres intervencions Es permet l'adequació a les normatives sectorials d'accessibilitat i altres, d'acord amb el seu nivell de protecció, i de conformitat amb l'establert a l'article 37 de la normativa. Es permet l'eliminació de cossos i altres elements sobreposats que no siguin d'interès per la història de la construcció protegida documentalment i els que es demostrin incoherents amb l'estructura originària, així com amb les ampliacions orgàniques que el bé hagi suportat en el temps. En definitiva, amb els seus valors patrimonials. Altrament, es permeten les actuacions específiques derivades del manteniment predictiu i obres que constitueixin una actuació parcial al bé catalogat documentalment i que tenen per objecte reparar, restaurar a partir d'una diagnosi -mitjançant l'estudi dels valors originals- aspectes tipològics i/o ornamentals significatius, reforçar elements simples de l'estructura del bé per garantir i/o restablir les condicions de seguretat estructural, les condicions de salubritat, higiene, seguretat i ornament públic.

INFORMACIÓ COMPLEMENTÀRIA

Informació històrica Entre teatres amb programació regular, teatres per grups aficionats i altres sales d'actuacions, Sabadell compta amb una dotzena d'escenaris on els amants a l'Art de Talia poden gaudir de la seva afició. Malgrat la proximitat amb Barcelona i gràcies a l'esforç de molta gent implicada, el món teatral sabadellenc va resistint en uns temps difícilissims. La Faràndula, el Principal, el Teatre del Sol, Sant Vicenç, l'Estruch, La Sala, El Ciervo, el Casal Pere Quart, La Bàscula, L'Alternativa i Centres Cívics com Can Rull i Sant Oleguer són, actualment, els baluards del teatre sabadellenc. No és exagerat dir, doncs, que Sabadell és una ciutat de teatre, o de teatres. Ja en el segle XIX hi havia un nombre semblant de locals, sales i escenaris, que feien la delícia de la gent. Els teatre aficionats comptaven amb: Cafè de Cal Gotlles (1865), a La Rambla. Teatre de Cal Madrat (1871-1873), a l'actual carrer d'Avellaneda. Teatre Guitart (1873), al carrer de Migdia. Cal Tres Quartos (1877), a la placeta de Marquilles. Teatre de Cal Lirus (1878), a l'actual carrer del Doctor Puig. Teatre La Lira (1879), carrer de la Salut. Teatre Parreño (1885), al carrer de l'Estació, on més tard hi hauria l'Hotel Suís. Teatre de l'Ateneu (1887), al carrer de les Planes, conegut després com: Saló Teatre Condal, Teatre Líric, Cinema Talón, Teatre Esbarjo i Cine Alcázar. Saló La Palmera (1890), carrer de Calderón, 36. Cal Perós (1891), al carrer Vapor. Teatre Gran Via, carrer de la Salut, 183. Cal Goita-Pardals (1898), carrer de la Salut, 23. Les Delícies / Patronat Eulàlia Garriga (1898), carrer de la Salut, 42. Teatre La Punyalada (1898), La Rambla, 223. A més d'aquests locals esmentats, de durada més aviat efímera, a finals de segle XIX, quan la població era de poc més de vint mil habitants, la ciutat de Sabadell també disposava de quatre edificis dedicats, exclusivament, al teatre: el Principal (1866), el Campos (1867), el Cervantes (1878) i l'Euterpe (1893), que, afegint-hi la Societat Coral Colon (el Casinet) i el teatre Esbarjo, que podien jugar el paper d'alternatius, dona una idea de la dimensió teatral del Sabadell d'aleshores. Però hem d'anar gairebé tres segles enrere per veure els inicis de les actuacions teatrals a Sabadell, perquè, l'any 1623, amb una població que deuria rondar el miler d'habitants, ja hi havia a la vila un grup que es dedicava al que llavors es coneixia com comèdia. Les representacions es duïen a terme en cases particulars. Dos segles més tard, l'any 1812, es van començar a fer representacions a dues de les cases del carrer que hi havia al costat de la fàbrica i la casa d'en Pere Turull (actual Museu d'Art) que, precisament, li van donar nom: el carrer de les Comèdies. El Teatre Principal, una iniciativa dels propietaris del Casino (el Cercle Sabadellès), es va inaugurar l'octubre de 1866. Volien dotar Sabadell del teatre que li corresponia. Per tal de dur a terme l'obra va ser necessària la col·laboració de 582 accionistes. El Teatre Principal és un dels més antics de Catalunya. Al cap d'un any es va inaugurar, al capdavant de la Rambla, els Campos del Recreo. Copiant el nom directament de la zona de París. Anys més tard, quan alternava el teatre amb el cinema, eren anomenats: Teatre Campos i Cine Recreo. L'any 1878, imitant aquesta iniciativa es va repetir a la Creu Alta –que aleshores pertanyia al municipi de Sant Pere de Terrassa- amb el nom dels Campos del Recreo de la Creu Alta, que també ve rebre el nom de Campos del Cervantes i, finalment, teatre Cervantes. A Sabadell li mancava, però, un bon teatre a la Rambla, una construcció de categoria. L'any 1893 es va inaugurar el Teatre Euterpe. Es va ubicar al costat del cafè del mateix

Teatre les Delícies - Patronat Eulàlia Garriga

BSE.09.BSE

nom i va ser obra de l'arquitecte Juli Batllell.

El Teatre de la Societat Coral Colon –conegut també com el Casinet- a la Creu Alta, es va inaugurar l'any 1896. També pertanyia, d'inici, al municipi de Sant Pere de Terrassa.

Ja dins del segle XX, el Centre Lírich-Dramàtic va estar ubicat, primer al carrer de Sant Joan, més tard a l'Ateneu i després al Cine-Pas, a la Rambla.

Sense ser un auditori teatral, van ser èpiques les representacions que es van dur a terme al meravellós escenari natural del bosc de Can Feu. Al Pla de l'Amor, milers d'espectadors gaudien d'allò més bé d'unes magistrals interpretacions. Per la Festa Major de 1915 es va representar Terra Baixa, d'Àngel Guimerà.

L'any 1922 es va crear la SCR El Ciervo i la seva fundació no va estar exempta de certa, diguem-ne, complicació. Perquè ja és estrany que una societat coral, cultural i seriosa, s'avingués a portar el nom d'una marca d'anís. I és que els seus fundadors no van tenir més remei que acceptar les condicions del senyor Torreguitart, propietari d'Anís El Ciervo per la donació del terreny. Tot, perquè volien marxar del Paralelo, on cantaven i assajaven, per la senzilla raó que es tocava massa la política. Per més farina plana que els va fer el senyor Frederic Cuscó i Munné, propietari del Paralelo, adequant la sala de dalt, donant-els-hi tota mena de facilitats i amb la compra d'un piano-pianola, ells ho tenien decidit, havien de marxar perquè es tractava massa la política. Era l'any 1922 i la conjuntura política catalana i sabadellenca eren molt complicades. La SCR El Ciervo, contempla en els seus estatuts que està prohibida qualsevol tipus d'activitat política. Tot i ser una societat coral, aviat va apostar pel teatre. Passada la guerra, va ressorgir amb molta força.

El Centre Parroquial de la Creu Alta, també conegut com de Sant Vicenç, va iniciar les representacions dels Pastorets el Nadal de 1942, a l'antic Círcol Republicà de la barriada. L'any 1953 va estrenar el nou teatre en el local social del darrere de l'església.

El desembre de 1956 es va inaugurar el Teatre La Faràndula. Per una banda el creixement de la Joventut de la Faràndula i per l'altra l'exigència de l'empresari del Teatre Alcázar, de utilitzar-lo només com a cinema, va fer necessària la construcció d'un nou teatre. L'empenta del senyor Antoni Llonch i Gambús, ajudat per uns quants sabadellencs, van fer possible la construcció, en nou mesos, del nou equipament teatral. El Teatre La Faràndula va ser municipalitzat l'any 1972. L'any 2002 va ser objecte d'una gran reforma, aleshores, la programació es va dur al Teatre Principal. En acabar la reforma, es van invertir els papers i va ser el Principal el que va ser objecte de reformes.

El Teatre del Sol, situat al carrer del mateix nom, va néixer l'any 1988, aprofitant l'històric edifici de la Cooperativa Sabadellenca i impulsat pel grup teatral anomenat Teatre del Sol. Aprofitant la vella fàbrica de Ca l'Estruch, de la Creu Alta, funciona, des de l'any 1995, un equipament municipal dedicat al foment i la difusió artística com: dansa, música, circ i, naturalment, el teatre.

Altres encomiables iniciatives privades com La Bàscula o L'Alternativa, arrodoneixen, de moment, l'atzarós món del teatre sabadellenc actual.

Bibliografia

Sabadellejant. Blog sobre curiositats i fets interessants des de la ciutat de Sabadell. Aquest escrit sobre els teatres de Sabadell, que només parla dels teatres com edificis, ha estat possible gràcies als escrits de Josep Torrella i Albert Beorlegui.

Observacions

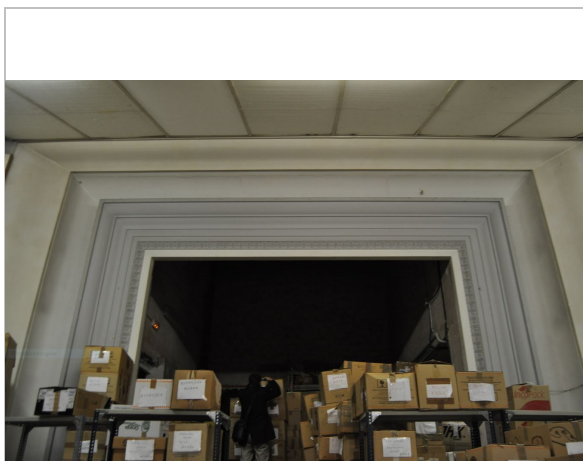
Eulàlia Garriga i Casals (Sabadell, 24 d'abril de 1890 - 19 de gener de 1939). Mestra compromesa en la formació i la promoció de la dona treballadora, a l'Escola Nocturna del Sagrat Cor. Va destinar els seus béns a l'adquisició del Cafè de les Delícies, del carrer de la Salut, per transformar-lo en aules d'estudi i formació de les noies obreres, que avui encara es coneix com a Patronat Eulàlia Garriga.

Teatre les Delícies - Patronat Eulàlia Garriga

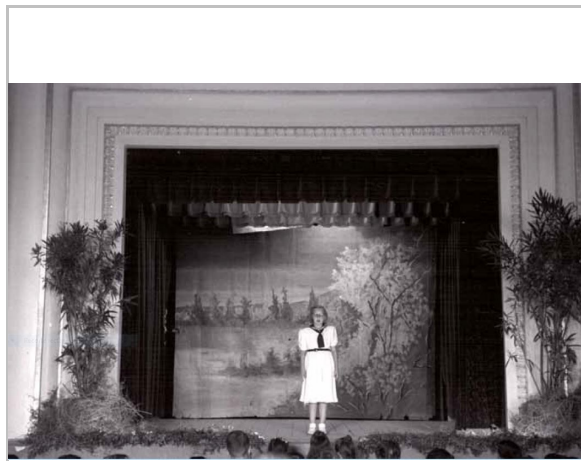
BSE.09.BSE



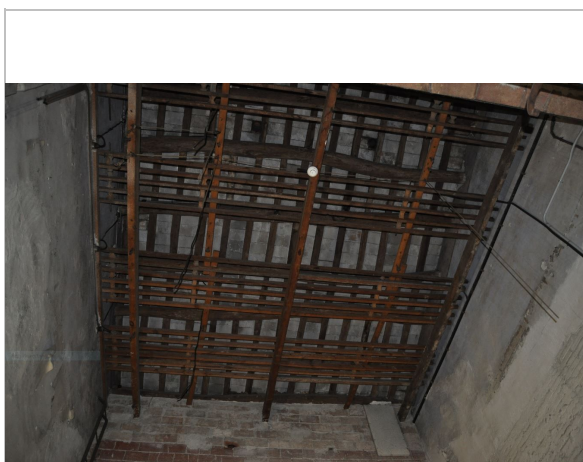
Fotografia aèria
ICGC



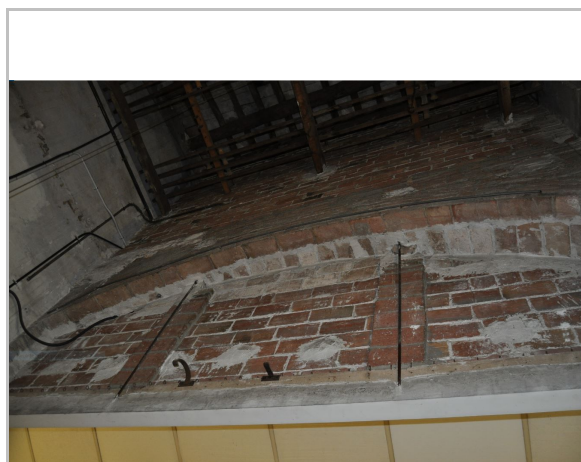
Escenari 2018
CS



Escenari 1949
Joan Balmes i Benedicto (AHS)



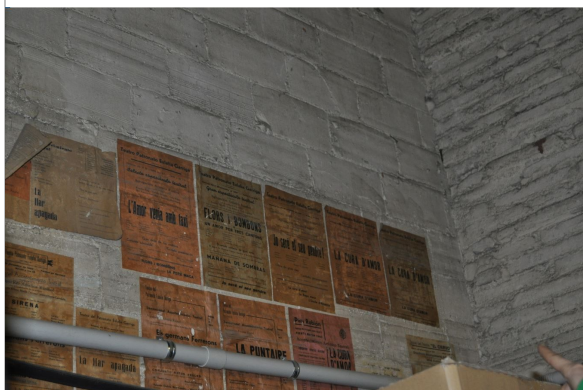
Estructura de la tramoia
AV



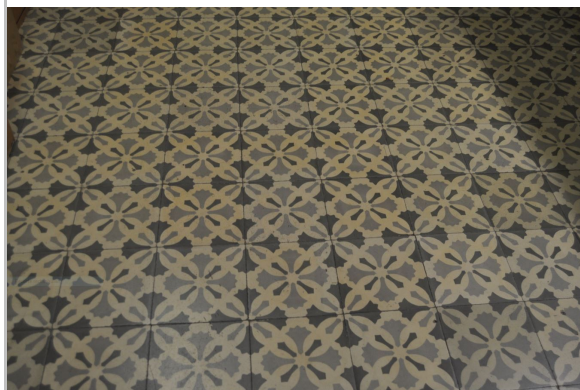
Escenari interior
AV

Teatre les Delícies - Patronat Eulàlia Garriga

BSE.09.BSE



Cartells d'obres representades
AV



Paviment hidràulic
AV



Cornisa interior Sala
AV



Voltes
AV



Paviment
AV



Jardí
AV



Teatre les Delícies - Patronat Eulàlia Garriga

BSE.09.BSE

Plaques històriques existents

BSE.10.BSE

FITXES RELACIONADES:

CONJ. ARQUIT. ELEM. ARQUIT. BÉNS ARQUEOL. BÉNS SOCIOE. BÉNS NATURALS BÉNS AMBIENT-PAISAT

CA

EA

BARP

BSE

BN

BAMP

LOCALITZACIÓ

Indret

Diversos barris

Codi INE 187

Adreça/es

Coordenades UTM

x = -

;

Identificació al plànol

Delimitació bé

y = -

Grafisme categoria

Entorn protecció



Placa n.1 Plaça de Marquilles
Google



Placa n.1 Detall
AV

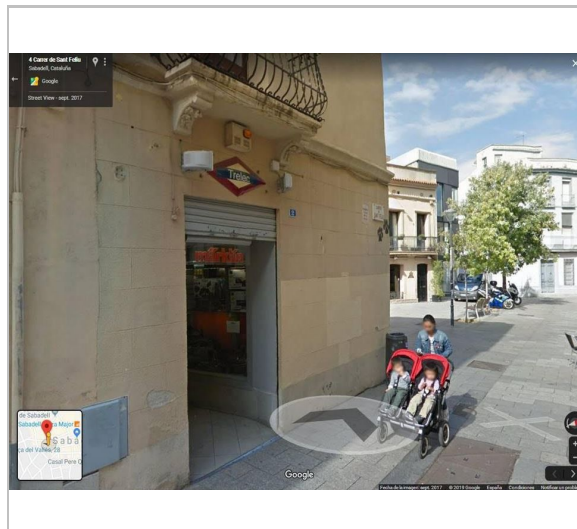
DADES URBANÍSTIQUES

Pla vigent

Pla General Municipal
d'Ordenació de Sabadell
(PGMOS)

Classificació

SUC (urbà consolidat)



Placa n.2 Carrer de Sant Feliu, 2
Google

Plaques històriques existents

BSE.10.BSE

CATALOGACIÓ ANTERIOR

CATALOGACIÓ

<i>Tipus de bé</i>	Patrimoni sociocultural-etnològic
<i>Classificació</i>	Zona d'interès etnològic (elements)
<i>Categoria</i>	Altres
<i>Nivell prot.</i>	Nivell 2. Conservació

DESCRIPCIÓ DEL BÉ

<i>Tipologia funcional</i>	Elements Singulars / Espais i mobiliari urbà (S)
<i>Subtipus funcional</i>	Plaques de senyalització diverses
<i>Context</i>	Els carrers de Sabadell han tingut al llarg de la història diferents models de senyalització i d'identificació. Algunes d'aquestes plaques s'han preservat i formen part del llegat històric i de la memòria de la ciutat.
<i>Elements</i>	- Placa informativa de carrer N.1 Plaça de Marquilles: "Sentmenat/Rubi". Carrer de Sant Feliu, 1 - Placa de barri / carrer N.2 "Barrio 1. Calle de Sº Felio". Carrer de Sant Feliu, 2 - Placa de carrer bilingüe N.3 "Calle de la Salud / Carrer de la Salud". Carrer de La Salut, 135 - Placa pintada de carrer N.4 "Carrer de Josep Miquel" (any 1937). Carrer de Josep Miquel cantonada carrer de Vila Cinca. - Placa pintada del carrer N.5 "Francesc Macià". Façana principal de l'edifici de la Casa Nogués (fitxa ARU/M.029.EA), carrer de Gràcia, 133 (cantonada amb Escola Pia). - Placa de carrer N.6 "Calle Mosen Gaietà. Insigne por su bondad y sacrificio", al carrer homònim cantonada amb Horta Novella (façana lateral i cantonera edifici Horta Novella, 56). Plaques que formen part del Cens de Simbologia franquista de Catalunya, del Memorial Democràtic (Generalitat de Catalunya): CSf1.- Placa del carrer d'Alfons Sala, 1-3. Ca. 1942. Núm. inventari 38. Retolació de carrer. CSf2.- Placa commemorativa de la reconstrucció de l'església de la Santíssima Trinitat, carrer de Zurbano, 2. Any 1947. Núm. inventari 3667. Retolació de carrer. CSf3.- Tretze emblemes idèntics en relleu de l'Obra Sindical del Hogar (sigles OSH) dels carrers Brutau (núms. 181-185), Güell i Ferrer (núms. 49-51), Sallarès i Marra (núms. 40-46), Gorina i Pujol (núms. 70-76) i Feliu Pla (3-7 i 4-8). -
<i>Ús actual</i>	Plaques informatives de carrers
<i>Ús original/altres</i>	Plaques informatives de carrers
<i>Estat conservació</i>	Bo; En general l'estat de conservació de les plaques és correcte, llevat de la plaça N.1 "Sentmenat - Rubi" molt rovellada. La placa pintada N.4 "Carrer de Josep Miquel" ha estat objecte de restauració i senyalització amb data d'11 de març de 2020
<i>Entorn protecció</i>	Per les característiques dels elements (plaques/senyals) en relació a la contemplació exterior, no es considera la necessitat de delimitar un entorn de protecció determinat, donat que es troba en un indret predeterminat que conforma i complementa els valors essencials, culturals i divulgatius, de l'element.
<i>Situació de risc</i>	Altres riscos; Manca de manteniment i pèrdua per l'enderroc d'alguna edificació que les suporta.

ÀMBITS DE PROTECCIÓ I OBJECTE

<i>Entorn de protecció</i>	L'entorn ve delimitat per l'espai físic on se situen cadascuna de les plaques o elements referenciats en aquesta fitxa, per tal de no malmetre ni les seves qualitats gràfiques i
----------------------------	---

Plaques històriques existents

BSE.10.BSE

divulgatives, especialment la seva visibilitat. Es tindrà cura que aquest element i les edificacions vinculades directa o indirectament amb el mateix -si s'escau- conformin o preservin el paisatge en coherència amb els seus valors inherents.

☒ Valor històric

Elements històricament referents per diferents records històrics en funció de fets, senyalització, etc..., en el marc de l'evolució i el record del passat.

☒ Valor sociocultural i etnològic

Elements referents en la lectura d'una època en el context de la sociologia i etnografia de moments i fets remarcables que assenyalen determinades èpoques en l'evolució i les transformacions de la ciutat.

REGULACIÓ DE LES INTERVENCIIONS

Reg. intervencions

Obres que constitueixin una actuació parcial a les diferents plaques -en funció de les seves característiques individuals (materials, colors, textures, suports, etc..) i que tenen per objecte reparar i/o restaurar les mateixes; reforçar elements simples de les seves bases de suport o de fixació i/o restablir les condicions de seguretat i complir amb les tasques de manteniment predictiu exigible en tot element catalogat.

- Placa de carrer N.6 "Calle Mosen Gaietà. Insigne por su bondad y sacrificio". Malgrat que es tracta d'una placa de l'època franquista, el seu contingut no és ni ofensiu ni d'exaltació del règim dictatorial. Per tant, no es considera la seva retirada.

- Diverses plaques que formen part del Cens de Simbologia franquista de Catalunya, del Memorial Democràtic (Generalitat de Catalunya):

Csf1.- Placa del carrer d'Alfons Sala, 1-3. Núm. inventari 38. Segons el document Recomanacions per a l'actuació sobre la simbologia franquista catalogada al Cens de simbologia franquista de Catalunya (setembre de 2010), es proposa retirar-la. La protecció és per garantir-ne els seus valors culturals i que quan sigui retirada es disposi al Museu d'Història de Sabadell.

Csf2.- Placa commemorativa de la reconstrucció de l'església de la Santíssima Trinitat, carrer de Zurbano, 2. Núm. inventari 3667. Retolació de carrer. Segons el document Recomanacions per a l'actuació sobre la simbologia franquista catalogada al Cens de simbologia franquista de Catalunya (setembre de 2010), no cal retirar-la per no tractar-se de cap símbol d'exaltació del sollevament militar o de la repressió de la Dictadura (vegeu fitxa adjunta).

Csf3.- Tretze emblemes idèntics en relleu de l'Obra Sindical del Hogar (sigles OSH) dels carrers Brutau (núms. 181-185), Güell i Ferrer (núms. 49-51), Sallarès i Marra (núms. 40-46), Gorina i Pujol (núms. 70-76) i Feliu Pla (3-7 i 4-8). El MHS i el Memorial consideren que es tracta d'uns elements sense significació d'exaltació i que es poden mantenir com a testimonis històrics d'aquella època, ben explicats i contextualitzats

Usos permesos

Els que determina el PGMOS o POUM vigent i el planejament sectorial derivat, si s'escau.

Usos prohibits

Els que determina el PGMOS o POUM vigent i el planejament sectorial derivat, si s'escau.

Entorn de protecció

L'entorn ve delimitat per l'espai físic on se situen aquestes plaques històriques o significatives en el record, per tal de no malmetre ni les seves qualitats gràfiques i divulgatives, especialment la seva visibilitat. Es tindrà cura que aquests elements i les edificacions vinculades directa o indirectament amb els mateixos -si s'escau- conformin o preservin el paisatge en coherència amb els seus valors inherents.

Altres intervencions

Es permet el seu desplaçament sempre que sigui per causes justificades i regulades a partir d'un projecte que ho justiqui i en el marc del planejament vigent.

INFORMACIÓ COMPLEMENTÀRIA

Informació històrica

- Placa pintada de carrer N.5 "Francesc Macià". Ubicació: façana principal de l'edifici de la Casa Nogués (fitxa ARU/M.029.EA), carrer de Gràcia, 133 (cantonada amb Escola Pia). És de l'any 1934 i el carrer va rebre aquesta denominació en homenatge al president Macià, mort el 25 de desembre de 1933. Amb posterioritat a la Guerra Civil, el nom es va tornar a canviar pel de Virgen de Gracia.

- Placa de carrer N.6 "Calle Mosen Gaietà. Insigne por su bondad y sacrificio", al carrer

Plaques històriques existents

BSE.10.BSE

homònim cantonada amb Horta Novella (façana lateral i cantonera edifici Horta Novella, 56). Any 1955. És de marbre. Va ser documentada pel MHS el mes d'octubre del 2010.

- Diverses plaques que formen part del Cens de Simbologia franquista de Catalunya, del Memorial Democràtic (Generalitat de Catalunya). Són uns elements de simbologia amb valor històric reconegut a nivell nacional.

Csf1.- Placa del carrer d'Alfons Sala, 1-3. Ca. 1942. Núm. inventari 38. Retolació de carrer. Tot i que no sabem la data exacta de col·locació de la placa, tot indica que aquesta es va col·locar durant la immediata postguerra, època en que van sovintejar els homenatges a Alfonso Sala a tot el Vallès Occidental. El 1942, Alfonso Sala va pronunciar una conferència a Sabadell i va rebre un homenatge a l'Ajuntament de Sabadell. L'objecte d'aquestes conferències era el d'apropar els ideals del "Nuevo Estado" als sectors monàrquics i a les classes benestants que van tornar a Catalunya a partir de 1939. El més probable és, doncs, que la col·locació de la placa coincidís amb aquestes dates i es realitzés un homenatge amb la presència del propi Alfonso Sala i les autoritats locals del moment.

Biografia del personatge: 'Alfons Sala i Argemí'

Alfons Sala i Argemí (Terrassa, 1863 - Barcelona, 1945). Industrial tèxtil, va crear l'Escola d'Enginyers Industrials Tèxtils de Terrassa. Fou diputat provincial pel Partit Liberal Dinàstic i amic personal d'Alfons XIII, i el 1919 fundà la Unió Monàrquica Nacional. Col·laborà amb la Dictadura de Primo de Rivera, el qual el nomenà president de la Mancomunitat governativa. El 1926 fou nomenat comte d'Egara. El 1904 va intervenir decisivament en l'agregació de la Creu Alta a Sabadell. Amb la instauració del règim franquista va ser objecte d'homenatges a moltes poblacions dels Vallès Occidental.

Csf2.- Placa commemorativa de la reconstrucció de l'església de la Santíssima Trinitat, carrer de Zurbano, 2. Sembla que la placa es va col·locar quan van consagrar l'església, un cop bastida. L'anterior església que hi havia en aquest mateix lloc havia estat destruïda durant la Guerra Civil. Un cop acabada la Guerra, van construir una altra, amb projecte de Lluís Bonet i Garí, que és aquesta de la Santíssima Trinitat. La data de la placa indica 1947, que deu ser la data de la consagració del temple.

Biografia del personatge: 'Gregori Modrego Casaus'

Gregorio Modrego Casaus (El Busto, Zaragoza, 17 de novembre de 1890 - Barcelona, 16 de gener de 1972) Arquebisbe aragonès que va ser bisbe de Barcelona.

Ordenat el 1914 després de passar pel Seminari de Tarazona, es va traslladar a estudiar a la Universitat Gregoriana de Roma. Un mes abans de la Guerra Civil va ser nomenat bisbe auxiliar de l'Arxidiòcesi de Toledo i bisbe titular d'Aezani, a Turquia, lloc en el qual va ser ordenat bisbe. Finalitzada la guerra civil, idesprés de ser de 1940 a 1942 Comanador General de la Bula de la Santa Croada, el 1942 va abandonar la diòcesi de l'antiga Frigia Pacaziana per ser nomenat bisbe de Barcelona, i arquebisbe deu anys més tard. Quan el 1967 es crea el bisbat italià de Montensis in Numidia passa allà fins a la seva jubilació, quan és nomenat Arquebisbe Emèrit de Barcelona.

El 1937 va firmar la denominada Pastoral de la Croada, l'objectiu de la qual va ser donar autoritat moral als revoltats. Durant el franquisme va ser Procurador en Corts i home vinculat al règim dictatorial. Bolcat en aconseguir una projecció positiva del nacionalcatolicisme més enllà d'Espanya, va aconseguir que se celebrés a Barcelona el XXXV Congrés Eucarístic Internacional. Durant la seva presència a Barcelona va haver d'enfrontar-se al creixement de les organitzacions catòliques més progressistes com la Joventut Obrera Cristiana, sense que el seu suport a Acció Catòlica li permetés contrarestar l'arrelament de les comunitats de base entre la població immigrant que s'assentava en les poblacions industrials. Superat per les circumstàncies, va ser enviat a Itàlia i és un dels pocs Arquebisbes de Barcelona que no va arribar al cardenalat. Amb motiu de la seva successió per Marcelo González Martín, es va produir una mobilització de l'opinió nacionalista catalana sota l'eslògan Volem bisbes catalans!

3.- Tretze emblemes idèntics en relleu de l'Obra Sindical del Hogar (sigles OSH) dels carrers Brutau (núms. 181-185), Güell i Ferrer (núms. 49-51), Sallarès i Marra (núms. 40-46), Gorina i Pujol (núms. 70-76) i Feliu Pla (3-7 i 4-8). Aquests elements van ser identificats pel MHS amb posterioritat a l'elaboració del Cens del Memorial (amb data de 19 de juliol de 2019) i recentment han estat inclosos al Cens en qüestió.

Es tracta d'un total de 13 emblemes en relleu de l'Obra Sindical del Hogar (sigles OSH) que es localitzen sobre la llinda de cadascun dels portals d'entrada als blocs de pisos de dues promocions d'habitatges que van ser inaugurades el 12 d'octubre de 1955, segons consta en documentació de l'AHS (diari Sabadell, 23 d'agost de 1955, any XIV, núm.

Plaques històriques existents

BSE.10.BSE

1932).

Aquesta promoció es denominà "Grupo Virgen de la Salud" i s'hi bastiren un total de 120 vivendes. Fou una promoció impulsada pel Delegat Sindical Comarcal Feliu Pla Formosa. Aquests dues promocions se situen entre els carrers Brutau (núms. 181-185), Güell i Ferrer (núms. 49-51), Sallarès i Marra (núms. 40-46), Gorina i Pujol (núms. 70-76) i Feliu Pla (3-7 i 4-8).

Molt probablement l'arquitecte de l'obra fou Fernando Chinchilla, secretari tècnic de l'OSH. A l'AHS no es conserva la llicència d'aquesta obra de l'OSH. Els plànols i l'expedient es conserven, molt probablement, a l'Archivo General de la Administración d'Alcalá d'Henares.

Aquesta promoció d'habitatges de caràcter públic fou, molt probablement, una de les primeres que es féu a Sabadell a càrrec de l'OSH. Amb posterioritat s'inauguraren, per exemple, els blocs de pisos també promoguts per l'OSH del Polígon d'Arraona I, construïts entre els anys 1956 i 1957.

Bibliografia

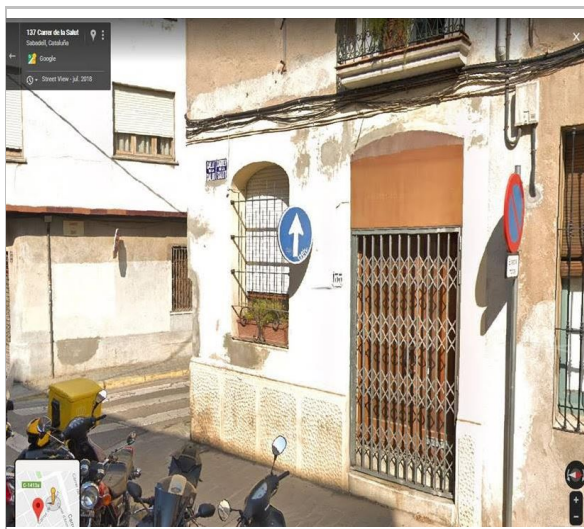
- Placa del carrer d'Alfons Sala, 1-3: Fitxa Num. inventari 38 del Cens de Simbologia franquista de Catalunya.
- Placa commemorativa de la reconstrucció de l'església de la Santíssima Trinitat, carrer de Zurbano, 2. Fitxa Núm. inventari 3667 del Cens de simbologia franquista de Catalunya.
- Tretze emblemes idèntics en relleu de l'Obra Sindical del Hogar (sigles OSH) dels carrers Brutau (núms. 181-185), Güell i Ferrer (núms. 49-51), Sallarès i Marra (núms. 40-46), Gorina i Pujol (núms. 70-76) i Feliu Pla (3-7 i 4-8). Informe del Museu d'Història de Sabadell: IDENTIFICACIÓ DE NOUS SÍMBOLS FRANQUISTES A SABADELL. Realitzat per Genís Ribé i Monge en data 19 de juliol de 2018.



Placa n.2 Detall
AV

Plaques històriques existents

BSE.10.BSE



Placa n.3 Carrer de la Salut
Google



Placa n.3 Carrer de la Salut
AV



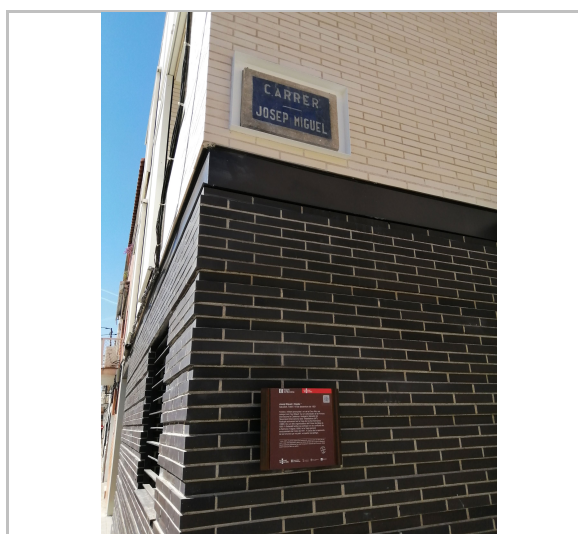
Placa n.3 Detall
AV



Placa n.4 Pintada-placa Carrer de Josep Miquel
AV



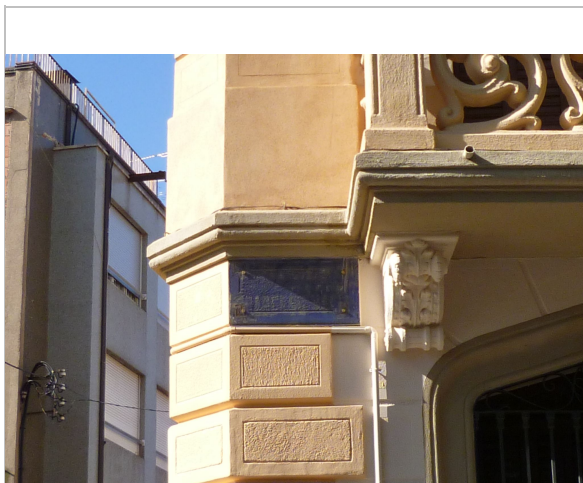
Placa n.4 Detall (Estat previ)
AV



Placa n.4 Detall (Estat actual)
MHS

Plaques històriques existents

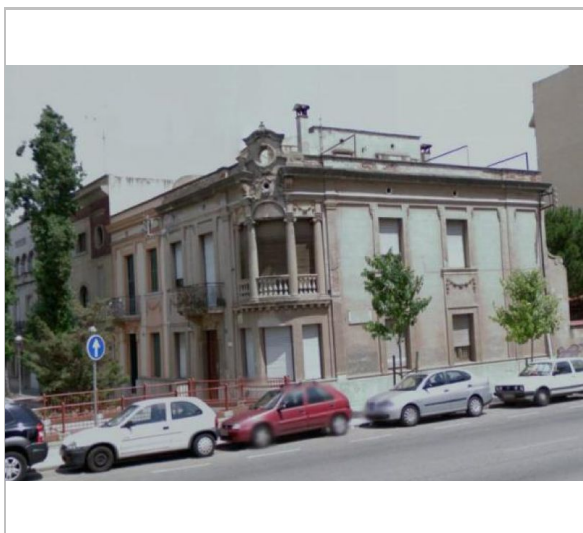
BSE.10.BSE



Placa n.5 Carrer de Gràcia, 133
MHS



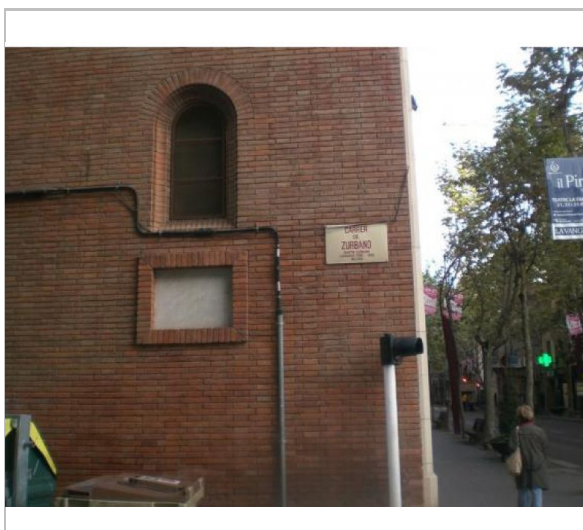
Placa n.6 Carrer de Mossèn Gaietà
MHS



Placa Csf1 Carrer d'Alfons Sala, 1-3
CsfC



Placa Csf1 Detall
CsfC



Placa Csf2 Església de la Santíssima Trinitat
CsfC



Placa Csf2 Detall
CsfC

Plaques històriques existents

BSE.10.BSE



*Csf3 Emblemes de l'Obra Sindical del Hogar
Google*